

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 21.911.

A munkásvédelem nemzetközi vonatkozásai. *)

Irta: Szterényi József.

Utolsó két közgyűlésünkön szemlét tartottam a hazai és külföldi szociálpolitikai alkotások, illetőleg a hazai és külföldi szociális törvényhozás fölött. Habár azóta a külföldön ismét újabb és újabb jelentős alkotások foglalkoztatták a kormányokat és törvényhozó testületeket, melyeket annnyival kevésbé ártana nálunk ismertetni, hogy annál kirívóbb legyen a mi teljes téflenségünk e téren: mégis mellőzöm ezt az alkalommal, mert nem akarom érinteni azt a fájó érzést, melyet hazai közállapotaink miatt minden jó hazafiúnak éreznie kell, látva egyrészt azt a pusztítást, melyet a politika az ország igazi érdekeiben véghez visz, másrészt azt a tespedést, mely a közélet minden terén és így a szociálpolitikában is mutatkozik.

Ezért mellőzök ma minden szemlét és inkább a Törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesülete luganói, illetőleg zürichi nagygyűlései kapcsán egy konkrét kérdéssel kívánnék röviden foglalkozni: a munkásvédelem nemzetközi szabályozásával.

Azért teszem ezt a luganói, illetőleg zürichi ülésekre való utalással, mert ott mondatott ki egy újabb munkásvédelmi részlet, a gyermekmunka védelme nemzetközi szabályozásának szüksége.

Két évvel ezelőtt mondatott ki ez Luganóban és határozatott el egy nemzetközi állami konferencia egybehívásának kezdeményezése és két év után Zürichben csak arról lehetett beszámolni, hogy ez a kezdeményezés még nem valami sokkal haladta túl a két év előtti határozat stádiumát.

Nem hivalkodunk vele, hogy a magyar csoport már Luganóban figyelemztetett az ily ügyekben való túlsűrű egymásutánban való kezdeményezések nehézségeire, csak azért említem fel, mert a következmények nekünk adtak igazat és mert két év előtti álláspontunk az idei zürichi nagygyűlésen visszhangra talált a Németbirodalom hivatalos képviselőjének felszólalásában, melyhez ott más országok hivatalos képviselői is csatlakoztak, egyértelműleg hangsúlyozva, hogy a nemzetközi munkásvédelmi egyezmények terén csak mérsékeltebb haladás várható.

Akkori felszólalásunk indító oka korántsem a nemzetközi egyezmények elleni állásfoglalás volt. Sőt ellenkezőleg, ennek oka kizárólag az az aggodalom volt, hogy a jövő szociálpolitikájának ezen legkívánatosabb

*) A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesületének 1912. évi közgyűlésén tartott elnöki megnyitó.

megoldása ok nélkül kompromittáltak. Ugyanis az a meggyőződésem, hogy ha ily kezdeményezések kudarccal végződnek, ez sokkal többet árt a szociálpolitika fejlődésének, mintha a kérdések rendezése esetleg késik és bevéáratnék az az időpont, midőn egyik-másik kérdés az egyes államokban megéri és részeiben érlelve, a nemzetközi szabályozás idejét előkészíti.

Mert a gyakorlati tapasztalat azt mutatja, hogy nemzetközi szabályozások iránti kezdeményezések csak akkor vezetnek eredményre, ha az illető kérdésekben az egyes államok nemzeti törvényhozása előkészítette már a nemzetközi szabályozás talaját.

Így láttuk legutóbb az iparban alkalmazott nők éjjeli munkájának tilalmazásánál, hogy akkor, midőn a nemzetközi szabályozás kezdeményeztetett, rendezve volt ez a tilalom már Angolországban, Ausztriában, Franciaországban, Hollandiában, Németországban, Olaszországban és Svájcban, sőt részben Oroszországban is.

Ugyancsak láttuk, hogy a fehér foszfornak a gyufagyártásban való használatának tilalmazásáról szóló nemzetközi egyezmény csak akkor jött létre, amikor ez a tilalom Dániában, Finnországban, Hollandiában, Németországban és Svájcban már törvénybe volt iktatva, Franciaországban pedig az állami egyedárúság ezt a gyártást már gyakorlatilag kiküszöbölte.

És ez nagyon természetes.

Valameddig egyes kérdésekben a versenyállamok termelési viszonyai lényeges eltéréseket mutatnak fel, addig lehetetlen, vagy legalább is nagyon nehéz összeegyeztetni az érdekeket és egyazon alapra hozni azokat. Hisz' még akkor is mutatkoznak nagy nehézségek, mikor a talaj kellően elő van készítve és bizonyos megegyezések már létrejöttek, mennyivel inkább akkor, midőn az érdekek a versenyben még élesen állanak egymással szemben.

Sajnos, még mindig nem hatolt át a köztudatba, hogy a szélsőségektől ment, a viszonyokkal számoló reális szociálpolitika, vagy maradjunk szűkebb körű jelzésénél, munkásvédelem magának a termelésnek is érdeke. A pillanatnyi előnyök kiaknázása sok helyütt nagyobb varázserővel bír, mint a maradandó hatások, konszolidált viszonyok biztosítása. Sajnos, hogy az egészséges szociálpolitika szüksége még nem követelése mindenütt magának az iparnak is, holott ezzel csak ama túlzók tábora erősítetik, akik viszont az ipar érdekeire való minden tekintet nélkül sürgetnek átmenet nélküli, radikális szociálpolitikát.

Nem először hangoztatom, nem is fogok megszűnni hangoztatni, hogy a termelés és annak munkásai között létre kell hozni — minden látszólagos ellentét mellett — az érdekek közösségét, csak így érhető el a szociális politika azon óhajtott korszaka, hogy a munkaadóknak kell legerélyesebben követelniök a viszonyokkal számoló, céltudatos és következetes szociálpolitikát. Nemcsak akkor, midőn az nem jár semmi anyagi áldozattal, mint legutóbb a választójog általánossá tételének nagy kérdésénél, melynél a munkaadószervezetek túlnyomó többsége a legliberálisabb, a legdemokratikusabb választójog mellett foglalt állást, hanem akkor is, midőn anyagi áldozatokról van szó. És ezt annnyival inkább, mert ezeket az áldozatokat nem maga az ipar, nem a kereskedelem viseli, hanem a fogyasztók milliói, akikre ezek áthárítatnak.

A munkásvédelem nemzetközi szabályozása az ideális cél, mely felé törekednünk kell, ez teremtheti csak meg azt a szociális békét, mely minden gazdasági fejlődésnek egyik alapfeltétele. De érdeke ez a szabályozás nemcsak a munkásosztálynak, hanem a munkaadóknak is, mert a versenyviszonyok csak így egyenlíthetők ki, a terhek áthárítása a fogyasztókra csak így eszközölhető biztosan.

Még így a nemzetközi szabályozás esetén is sok mindenféle körül-

mény befolyásolja a versenyviszonyokat, mert a nemzetközi megállapodások természetesen nem meríthetnek ki minden részletkérdést, a végrehajtás pedig az egyes nemzeti törvényhozásoknak, illetve ezek által hozandó speciális törvények alapján az illető végrehajtó hatalmaknak tartatik fenn. Már pedig, hogy e részben azután gyakran mily felfogások érvényesülnek, arra nézve jellemző példát szolgáltat a legutóbbi időből Belgium, mely az iparban alkalmazott nők éjjeli munkájának tilalmára vonatkozó nemzetközi egyezménynek a kivételekre vonatkozó, az egyezményben egyébként eléggé körülírt rendelkezéseit úgy kívánta magyarázni, hogy az üveg- és műselyemgyárakat egyáltalán ki akarta venni az egyezmény hatálya alól.

Az ily magyarázat természetesen lehetetlen és meg nem engedhető, de előfordult az állításunk mellett bizonyít, hogy minden nemzetközi szabályozást előbb az egyes nemzeti törvényhozások kialakulásának kell megelőznie, amelynél a speciális viszonyok kellően érvényesülvén, a nemzetközi szabályozásnál az összes érdekek kellően kidomborodhatnak és ugyanakkor az ellentétek könnyebben kiegyenlíthetők.

Ez a helyzet ma a gyermekmunka szabályozása tekintetében is, mely előreláthatólag a legközelebbi nemzetközi szabályozás tárgya leend.

Az 1900. évi első berlini nemzetközi munkásvédelmi konferencia lépett fel e tekintetben első ízben kezdeményezőleg, amint egyáltalán ez volt a legelső hivatalos megnyilatkozása a munkásvédelem nemzetközi szabályozásának. Bár majdnem negyedszázad múlt el azóta, valami igen nagy haladás nem tapasztalható e téren.

Kevesen vagyunk már azok közül, akik annak a konferenciának tagjai valánk, akik részesei voltunk annak a nehéz munkának, hogy a modern munkásvédelem nehéz problémájának megoldását megindítani segítettünk.

De akiknek az a megtisztelő feladat jutott osztályrészül — közéleti tevékenységem egyik legszebb és legemlékezetesebb részletének fogom ezt mindig tekinteni — hogy annak a konferenciának tagjaként e munkában résztvegyen, azok egybevetve a mai viszonyokat az akkori bátor-talan fellépéssel, mégis kénytelenek elismerni, hogy e téren is alaposan megváltozott a helyzet. Akkor még csak az a gondolat sem tudott keresztülatolni, hogy egyik-másik kérdés nemzetközi szabályozása megkíséreltessék, ma már egymásután vetődnek fel az erre állítólag megérett kérdések. Akkor még olyan kérdésben is, mint a vasárnapi munkaszünet, mely a legtöbb államban egyik-másik formában régen be volt már vezetve, csak addig mert a konferencia elmenni, hogy *kívánatosnak* jelezte ennek behozatalát, ma már két fontos kérdésben nemzetközi szerződések kötik a részes államokat és már a harmadiknak kérdése is napirendre van tűzve.

Az az óvatosság azonban, melyet az az első nemzetközi konferencia tanusított, nem múlta idejét ma sem: inkább lassabb ütemben, de tervszerűen, következetesen haladni, mintsem a haladást merészen kockáztatni.

Az az első nemzetközi munkásvédelmi konferencia is abból indult ki, hogy anyagot szolgáltatson a nemzeti törvényhozásoknak, ezektől várja a munkásvédelem fontos ügyének előbbrevitelét.

Az akkori alapgondolat ma is helytálló: fejleszszük ki előbb nemzeti törvényhozásunkat, hogy ezzel közelebb hozzuk az egyes kérdések nemzetközi szabályozásának lehetőségét.

E téren Magyarország igen nagy hátrálékban van, igyekeznünk kellene hátrálékainkat csökkenteni.

Sajnos, hogy sem a jelen, sem a közel jövő nem valami biztató ebből a szempontból. Ez azonban nem fog bennünket megakadályozni abban, hogy legalább mi teljesítsük kötelességeinket.

Erre a kötelességteljesítésre kérem fel Önöket hazai munkásosztályunk, hazai közgazdaságunk érdekében.

Az ipari betegségek biztosítása.*)

Irta: **dr. Hahn Dezső**, az Országos Pénztár főorvosa.

II.

Az európai kulturállamok némelyikében már megvan, másokban előkészítés alatt áll az ipari megbetegedések biztosításának az a módja, hogy ezeket a megbetegedéseket egy sorba helyezik az ipari balesetekkel. Ugyanazok az igazságok és tapasztalatok, melyek az ipari balesetbiztosításhoz vezettek, teszik szükségessé az ipari betegségek biztosítását is. A munkás a kikötött bérért munkaadójának a végzett munka mennyiségében ad megfelelő ellenszolgáltatást, nem köteles azonban egészségét, kerekességét, tehát egyetlen tőkéjét és esetleg életét is kockára tenni, vagy feláldozni. Alapjában véve ezen az elven épült fel az a joggyakorlat, amely szerint a munkaadó üzemi baleset esetén kártérítéssel tartozik a munkásnak. A legtöbb ipari mérgezés és kétségtelenül üzemi eredetű ipari megbetegedés ebből a szempontból tekintve, miben sem különbözik az üzemi balesettől. Mégis merültek fel úgy orvosi részről, mint jogászok részéről aggályok az ellen, hogy az ipari betegségek és mérgezések bevonhatók-e a szociális biztosításba, a nélkül, hogy ebből súlyos zavarok keletkeznének. Petri a foglalkozási betegséget úgy definiálja, hogy az különleges, az egyes iparnak bizonyos értelemben sajátos betegsége. Ide tartoznak olyan betegségek is, melyek előfordulnak az illető foglalkozástól függetlenül is, de egy bizonyos foglalkozást üzőknél sokkal gyakrabban lépnek fel. Általában a második csoportba tartozó megbetegedésekre vonatkozólag tették fel azt, hogy bevonásuk a szociális biztosításba nehézségekbe fog ütközni. Megállapítottam, hogy 1910-ben az Országos Pénztár betegforgalmának kimutatása szerint a borbélyok összes betegségi napjainak 14'6%-a, a nyomdászoknál azoknak 11'7%-a esik a tuberkulózisra míg a kovácsoknál csak 3'9%, a henteseknél és mészárosoknál 2'8%. Statisztikai alapon tehát pl. a nyomdászok tuberkulózisát foglalkozási betegségnek kellene minősíteni. De statisztikai alapon az egyes esetet nem lehet elbírálni és azért zárták ki eddig még mindenütt az ilyen megbetegedéseket a biztosításból. A Petri definíciójában körülírt két csoport elsejébe tartozó megbetegedéseket vonták be a biztosításba. A nyomdász munkás tuberkulózisa lehet annak is következménye, hogy erre a könnyűnek vélt mesterségre a szülők rendszeren gyengébb, talán beteges, talán már tüdőveszes gyermekeiket szánják. A tüdővész tehát más üzemben is fellépett volna, míg a nyomdász ólommérgezése más üzemben való elfoglaltság mellett nem lépett volna fel.

Mióta nálunk megvan a kötelező balesetbiztosítás, a foglalkozási betegségben elnyomorodott munkással történő igazságtalanság sokkal feltűnőbb és kiáltóbb lett. Egy délelőtti jelentkezik a pénztár felülvizsgáló intézetében két munkás. Mindakettő nyomdász. Az egyik két ujjpercét veszítette el az üzemi munka folyamán, ez kap kártalanítást, a másik az üzemi munka következtében, ólommérgezés folytán mindkét kezén teljesen hűdött, mindkét kezeereje elveszett, ezt nem lehet kártalanítani. Ezt tőrhetetlen igazságtalanságnak érzi minden gondolkodó ember. Az igazságtalanság indokolása az, hogy az első balesetet szenvedett, a másik ipari betegségben nyomorodott meg. A baleset hirtelen keletkezik, az ipari betegség lassan. De a hirtelenség az ipari balesetnek nem döntő jelentőségű ismerető jele, amint azt más helyen kifejtettem. Azt mondják erre, hogy a baleset fogalmában benne van az, hogy valamilyen előre nem látott körülmény, az üzem rendes menetéhez, természetéhez nem tartozó dolog okozta legyen a balesetet. Ez az ellenérv nem komoly. Veszélyes üzemben, gép-

*) A düsseldorfi III. nemzetközi balesetügyi orvoskongresszuson tartott előadás.

üzemben az ipari baleset legalább is annyira hozzátartozik az üzem természetéhez és legalább is annyira előrelátható, mint az ipari betegség szempontjából veszélyes üzemben az ipari megbetegedés. Sőt tovább megyek. Az ipari megbetegedés az esetek igen nagy részében még biztosabban hárrítható el bizonyos óvórendszabályok által, mint az ipari balesetek, amelyekről kitűnt, hogy egy részük teljességgel elháríthatatlan.

Azt látjuk tehát, hogy ipari megbetegedések biztosítása szempontjából eme betegségek és az ipari balesetek közt mélyen járó, elvi eltérés nincs, kitűnik ez már abból is, hogy az ipari betegségek egy részét be is vonták már a balesetbiztosításba ott is, ahol egyébként az ipari megbetegedések általános biztosításáról eddig hallani sem akartak.

A szociális balesetbiztosítás alap gondolata az a törekvés, hogy az a súlyos kockázat, mely a veszélyes ipar gyakorlásával jár, a gazdaságilag gyenge munkás vállairól levétessek. Ennek az alap gondolatnak semmi köze a baleset hajszálhasogató fogalom meghatározásához, ezt az alap gondolatot nem lehet és nem szabad elhomályosítani a »hirtelenség«, vagy »előre nem láthatóság« fogalmának előtérbe tolásával. Az a munkás, aki foglalkozási betegségben betegedett meg, vagy pusztult el, igen gyakran, majdnem mindig tudatlanságának áldozata, igen gyakran fogalma sincs arról, milyen veszélyeknek teszi ki magát az egészségre ártalmas üzemben. Kétségtelen az, hogy ha egy bizonyos díjazásért bizonyos munkamennyiséget ad, úgy ő ezzel az ipar különös veszélyességének kockázatát nem vállalta önként magára. És ha ezt gazdasági gyengeségének kényszere alatt mégis megtette volna, úgy ez jogilag egész bizonyosan erkölcstelen szerződésnek tekintendő. Annnyival is inkább, mert tapasztalataink szerint éppen a legveszélyesebb iparokban dolgoznak feltűnő számban asszonyok, gyermekmunkások, gyakran igen alacsony bérek, valóságos éhbérek mellett.

A hivatásos betegségek kártalanításának szükségessége és jogossága tehát nem is lehet kétséges, legfeljebb arról lehetne szó, hogy e megbetegedések biztosításának formáját állapítsuk meg. Az egyetlen megnyugtató megoldás ezeknek a megbetegedéseknek bevonása a kötelező balesetbiztosításba.

A munkaadó szavatossága nem bizonyult kielégítőnek. A szavatosság az egyes munkaadóra nehéz terhet rótt, a munkásra nézve is gazdasági hátrányok forrásává lett bizonyos esetekben. Kártalanított munkásokról fekete listákat vezettek; mielőtt a munkást felvették, alapos orvosi vizsgálatnak vetették alá, gyengébb és idősebb munkásokat mindenféle munkából kizártak. A betegség esetére való biztosítás sem felelt meg az ipari betegségek biztosítása szempontjából. A foglalkozási betegség következtében állandóan munkaképtelenné lett munkás akkor is kártalanításra szorul, ha gyógykezelésre már nincsen semmi szüksége, vagy ha igénybe vette teljesen a betegsegélyezés által nyújtható törvényes segélyt és így nem részesülhet többé gyógykezelésben. A törvényes rokkantbiztosítás sem elegendő az ipari megbetegedések által okozott károk kártalanítására. A rokkantbiztosítás a teljes munkaképtelenség esetében kártalanítja a munkást, részleges munkaképességcsökkenésnél felmondja a szolgálatot. Az ipari betegségben szenvedő munkás visszamegy tehát veszélyes iparához és végre is belepusztul iparába. A gyakorlati tapasztalat és a meggondolás is ezeknek a megbetegedéseknek a balesetbiztosításba való bevonását követeli. Biztosítástechnikai szempontból jegyzem meg, hogy külön biztosítási ág szervezése kivihetetlen. A foglalkozási betegségek miatt kártalanításra szorult esetek száma aránylag igen kicsiny. Ilyen biztosítás igazgatási költségei aránytalanul nagyok volnának, mert a kicsiny kockázat következtében a járuléknak sem szabadna magasnak lennie. 1909-ben Angolországban 7 és fél millió volt a baleset esetére biztosított munkások száma.

Ebben az évben 2.942 munkás halt meg üzemi baleset következtében, míg ipari betegségben csak 33 munkás halt meg. Az ipari betegségek számára külön biztosítási ágat már azért is nehéz volna szervezni, mert, amint már említettük, az ipari betegségek egész sorát igen nehezen, vagy egyáltalán nem lehet az ipari balesetektől elkülöníteni. Hogy milyen nagy a fogalomzavar ezen a téren, erre nézve legyen szabad egy-két példát felhoznom. Még azok is, akik az ipari betegségeknek bevonását a balesetbiztosításba már abból az elvi okból is ellenzik, mert a baleset köznap fogalmával az ipari betegség fogalma össze nem egyeztethető, elismerik, hogy bizonyos mérgezések és fertőzések, így a lépfenemegbetegedés is balesetnek tekintendő. De a lépfene megbetegedés azért ipari megbetegedés volt és marad, és ugyanaz a megbetegedés marad, akár hirtelen, akár lassú lefolyású, akár bizonyítható a hirtelen keletkezése, akár nem. Bálint leírja a lépfenének egy olyan esetét, amelyben a lefolyás nagyon hirtelen volt, a beteg fél nappal a klinikára való felvétel után meghalt. Külső sérülésnek nyoma sem látszott, az agyhártyák lépfene-megbetegedésében pusztult el az ember. Bőrgyárban dolgozott, a halálos betegség üzemi eredete tehát kétségtelen volt. Sir Thomas Oliver is írt le belélegzés folytán fellépett lépfeneeseteket, amelyeket üzemi balesetként fogtak fel és kártalanítottak. Ki állapítja meg azt, hogy mily hosszú időn át tartó, heteken vagy hónapokon át tartó porbelélegzés után okozott egyszer a lépfenebacillust tartalmazó por tényleg lépfenét? Az analógia más, hosszas behatás után súlyos tüneteket okozó ipari megbetegedésekkel annyira világos, hogy sívár betűrágásnak látszik ilyen esetekben a baleset fogalmának szőrszálhasogató fölvonultatása a kártalanítási igény ellen.

Az Országos Pénztár felülvizsgáló-intézetében f. év március havában jelentkezett egy 46 éves munkás, ki $4\frac{1}{2}$ évig dolgozott egy magyarországi gyufagyárban. Foszfornekrozisban betegedett meg, szakszerű sebészeti kezeléshez nem jutott. Kimondhatatlan szenvedések között a maga kezével távolította el hat darabban 2 év lefolyása alatt egész alsó álkapcsát, ezt hat darabban az összes egyenként kihullott fogakkal együtt magával hozta zsebében a beteg. Ez a jelenlegi törvényt magyarázat szerint nem kártalanítható. Az általános munkásbetegségélyző pénztár rendelkezésén láttam egy másik foszformunkást, akinél aránylag csekély behatásra mindkét alszárcsontnak és egy bordának törése állott be. Ezek a csonttörések $1\frac{1}{2}$ év lefolyása alatt különböző időszakban léptek fel és a munkaképességnek lényeges lefokozását okozták. Ez a munkás ma kártalanítható volna, ha ezek a törések üzemi munka folyamán léptek volna fel. A csontok törékenysége bizonyos esetekben hozzátartozik az idült foszformérgezés kórképéhez. A csonttörés hirtelen áll be, de az arra való hajlamosság lassan, a foszfor behatása következtében áll elő, éppúgy, mint az álkapocscsontok elhalására való hajlam. Mindakettő a véredények megbetegedésének a következménye és az álkapocscsont megbetegedése valószínűleg csak azért gyakoribb, mert itt fertőzések könnyebben lehetségesek és végartériákról van szó. A munkás, aki alsó álkapocscsontját zsebében hozza el magával, nem kártalanítható, míg a másik, aki ugyanannak a megbetegedésnek következtében, ugyanolyan természetű kóros folyamat folytán csonttörést szenvedett, kártalanítható.

Úgy a tudományos, mint a gyakorlati szempont tehát megint csak ahhoz a megállapításhoz vezet, hogy az ipari betegségeket az üzemi balesetekkel egyformán kell megítélni és kártalanítani.

Be kell ismernem, hogy ennek vannak bizonyos gyakorlati nehézségei. De ezek a nehézségek egyáltalában nem lesznek túlnagyok, ha magunk nem nagyobbítjuk őket mesterségesen. Olyan országokban, amelyekben a szociális balesetbiztosítás mellett szociális betegbiztosítás is létezik, a nehézségek legnagyobb része magától is elesik. A legnagyobb diagnosztikus

nehézségek a könnyebb és múló esetek megítélésében szoktak előfordulni. Németországban betegség esetére való biztosítás 13 héten át, Magyarországon 10 héten át gondoskodik a munkásról, a balesetbiztosítás gondozásába tehát csak a 14-ik, illetve 11-ik héten kerül. Általában azok az esetek, amelyek a munkaképesség állandó elvesztéséhez, vagy állandó csökkenéséhez vezettek, nem fognak leküzdhetetlen diagnosztikai nehézséget okozni. Persze azért lesznek esetek így is, amelyekben a diagnosztikai nehézségek elég nagyok lesznek. Az ólomneurasthenia kérdése meglehetősen nagy követelményeket támaszthat a balesetvéleményező szakorvossal szemben. De ezek a nehézségek nem lehetnek nagyobbak, mint amilyeneket bizonyos esetekben a traumás neurosis helyes megítélése okoz. Az ember igazságérzete fellázad az ellen, hogy egy-egy rosszindulatú daganatot, vagy az ütélmeszesedést, vagy a paralizist üzemi eredetű és kártalanítandó balesetnek ismer el az a joggyakorlat, amely a nyomdász ólommérgezését nem hajlandó annak elismerni és kártalanítani.

Hogy a gyakorlati nehézségek túlnagyok ne legyenek, nagyon is tanácsos, ha azoknak a foglalkozási megbetegedéseknek listáját, melyeket a balesetbiztosításba be lehet vonni, megállapítjuk. Az ilyen lista összeállításához túlságosan messzemenő előmunkálatokra nincs szükség. Azok a tapasztalatok, amelyeket a modern orvosi tudomány és a modern technika eddig az ipari betegségek keletkezéséről és lefolyásáról gyűjtött és amelyek az angol kártalanítási törvény alapját képező angol lista összeállításánál mind tekintetbe vétettek, megkönnyítik ezt a munkát. Az angol lista bizonyos megbetegedései, amelyeknek gyakorlati jelentőségük az illető ország iparában nincs, kihagyhatók, amint hogy kétségtelen, hogy az angol lista sem teljesen kifogástalan és hogy abból bizonyos kártalanítható megbetegedések ki is maradtak. Ez a lista tehát az egyes országok iparához mérten lesz átalakítható. A lista nagymérvű megrövidítését nem tartom jogosultnak. Ha marad is benne olyan megbetegedés, amelynek ma még nincs nagyobb gyakorlati jelentősége az illető állam iparában, úgy a modern technika haladása mellett már holnap gyakorlati jelentősége lehet ennek a megbetegedésnek is. Az olyan megbetegedések, amelyeknek üzemi eredete az illető állam ipari viszonyai között kétséges, kihagyható. Felhozták az angol lista ellen azt is, hogy olyan megbetegedéseket is sorol fel, amelyeket baleseteknek ismer el a joggyakorlat. Ez az ellenvetés azért nem állja meg helyét, mert hiszen a lista éppen az üzemi betegség és üzemi baleset közötti megkülönböztetést akarja feleslegessé tenni és az egész határterületet vonja be a balesetbiztosításba. A megkülönböztetés ipari baleset és ipari betegség közt néha oly éleselmű volt, hogy az éleselműség már majdnem az ellenkezőjének látszott, hogy udvariasan fejezzem ki magamat. A lista véget vet a zavarnak és a jogbizonytalanságnak, megszünteti azt a kényszert, hogy vagy a törvény betűjén, vagy a szellemén kelljen erőszakot elkövetni akkor, amikor egy ipari betegségben elszerencsétlenedett munkás kártalanításáról van szó.

Helytelennek tartom, ha a megbetegedések listájával szembeállítják azoknak az üzemeknek a felsorolását, amelyekben az illető megbetegedés előfordul. Sokkal helyesebb annak az általános megállapítása, hogy a kártalanításra igényt tartó munkás betegségének üzemi eredete orvosi és műszaki szempontból megállapítható legyen, a szóbanforgó üzemben tehát azok az anyagok, amelyek az ipari mérgezést, vagy megbetegedést okozhatták, tényleg hatottak a munkásra. Természetes, hogy mind az ilyen üzem a magyar törvény példája szerint biztosításra kötelezett kell, hogy legyen.

A kártalanítási eljárást az egyes esetben a következőképpen tartom szabályozandónak. A hivatásos betegségben szenvedő munkás a betegségyező pénztár orvosánál jelentkezik. Attól a naptól kezdve, amelyen az

orvos a munkaképtelenséget okozó ipari megbetegedést megállapítja, kezdődik a munkás kártalanítási igénye. A betegsegélyző pénztár azonnal jelentést tesz az esetről külön bejelentő lapon a balesetbiztosítás szervének. Ha a diagnózis kétségesnek látszik, akkor ez a szerv (Berufsgenossenschaft, Unfallversicherungsanstalt, Syndicat, Országos Pénztár) felülvizsgálathatja a beteget a maga bizalmi orvosával, vagy ha szükséges, műszaki vizsgálatnak vetheti alá az üzemet, hogy idejében állapítsa meg a megbetegedés üzemi eredetét. A balesetbiztosító intézet kétségtelenül el is fog követni mindent, hogy a beteget idejekorán részesítse szakorvosi, vagy intézeti kezelésben. Ez a hivatásos betegségben szenvedő betegre és a balesetbiztosító intézetre nézve legalább is olyan fontos, mint a baleseti sérülteknek a várakozási időben való korai szakszerű gyógykezelése, amelynek most olyan nagy aktuális jelentősége van.

Ha a beteg a törvényes várakozási időn belül megint munkaképes lesz és ha az orvos véleménye szerint bizonyos óvszabályok betartása mellett visszatérhet régi iparához, akkor a betegbiztosítás által nyújtott segélyen kívül másra igénye nincs. Ha állandó teljes munkaképtelenség, vagy részleges munkaképességcsökkenés állott be, akkor a balesetbiztosítási törvény rendelkezései szerinti járadékban részesül. Lesznek azonban esetek, amelyekben további gyógykezelésre szükség nem lesz, a beteg munkaképes lesz ugyan, de előbbi iparához egészségének, vagy életének veszélyeztetése nélkül nem térhet vissza. Az ilyen, betegnek tekintendő munkásnak járadékot kell majd adni, mely lehetségessé fogja tenni azt, hogy más foglalkozásra térjen át.

Még azokban az esetekben is, amelyekben más foglalkozásokra nézve teljes a munkaképesség, nem szabad majd a járadékot túl alacsonyra szabni. A járadék ugyanis tényleg lehetségessé kell, hogy tegye a munkásnak azt, hogy más foglalkozásra térjen át. Egy fél éven át 80% és legalább egy éven át 50%-a kellene, hogy legyen a járadék a törvényes teljes járadéknak. Miután az ilyen járadékost nem lehet gyógyultnak tekinteni és az a járadékot csak abban a feltevésben kapja meg, hogy távol marad a rá nézve veszélyes foglalkozástól, az orvosi utasításnak megfelelően nem szabad visszatérnie régi iparához, mert ez esetben járadéka azonnal megszüntetendő volna. Ennek, az osztrák törvényjavaslatban is körülbelül ilyenformán tervezett rendelkezésnek társadalom-egészségügyi és gazdasági jelentősége oly szembeszökő, hogy nem is szorul közelebbi magyarázatra.

A szociális baleset-biztosításnak ez az ága sokkal nagyobb mértékben fogja megkövetelni az orvos hathatós támogatását, mint minden másik. Az orvosok feladata lesz, hogy a hivatásos betegségek jelentőségéről, tünettanáról, kórtanáról és gyógykezeléséről kellően tájékozzák magukat. Ezzel nemcsak a betegnek tesznek majd nagy szolgálatot, de a hazai iparnak is eddig veszendőbe ment gazdasági értékeket fognak megmenteni.

Az ipari betegségek biztosításának *tudományos* jelentőségét éppen abban látom, hogy a bejelentési kényszer és a munkások követelései folytán az orvosok figyelme rá fog terelődni az ipari betegségekre, a megbetegedéseknek összefüggésére a hivatásos munkával. Meggyőződésem szerint a hivatásból eredő megbetegedéseknek sokkalta nagyobb a jelentőségük, mintahogy azt eddig feltettük. Az ember hivatása a szervezetnek életműködését s így a megbetegedési viszonyokat is kétségtelenül nagy mértékben befolyásolja úgy, hogy itt nagy perspektívája nyílik meg a betegséget okozó tényezők és a betegséget elhárító óvórendszabályok kutatásának. Mert a szociális biztosítás szervei ebben anyagilag vannak érdekelve, az ilyen betegségek gyógyítására külön gyógyítóintézetek fognak keletkezni. Egy ilyen gyógyítóintézetet, a milánói klinikát ipari betegségek

gyógyítására, már létre is hozott olasz orvosok és iparosok fáradhatatlan munkája és szociális érzéke. Ezeknek a betegségeknek rendszeres bejelentése és beható gyógykezelése, végre ezeknek a megbetegedéseknek általános tanulmányozásához fog vezetni és nagy mértékben fogja elősegíteni a biztosításba be nem vont ilyen megbetegedéseknek, okozóiknak és gyógykezelésüknek tudományos kutatását is.

Az ipari betegségek kötelező bejelentésének igen nagy a jelentősége. Ezt mindenütt felismerték. Németországban még csak elvileg mondja ki a biztosítást az új birodalmi biztosítási törvény és már megvan az a nagy gyakorlati eredmény, hogy megkezdtek az ipari betegségek bejelentésének kötelezővé tételére az első kísérletet. A birodalmi biztosítási törvény 348. §-ára támaszkodik egy rendelet, amelyet folyó évi június hó 21-ikén adott ki a porosz kormány a kerületi kormányfőnökökhöz és a berlini rendőrfőnökhöz. A rendelet oly nagy jelentőségű és érdekes, hogy legfontosabb rendelkezéseit közöljük:

„A munkásvédelmi törvényhozás további kiépítése, különösen az ipari megbetegedések biztosításának sikeres keresztülvitele nagy részben attól függ, vajjon sikerül-e megbízható adatokat szerezní a mérgezésem alapuló, hivatásból folyó megbetegedésekről és elterjedettségükről. Ajánlatosnak látszik megkísérelni, vajjon lehetséges-e a birodalmi biztosítási törvény 343. §-a alapján a betegpénztaraktól használható adatokat nyerni azokról a hivatásból folyó megbetegedésekről, amelyek ipari mérgezésre vezethetők vissza.

Felkérem tehát, hogy az önnek alárendelt iparhatóságokat utasítsa arra, hogy lépjenek alkalmas módon érintkezésbe kerületük ama betegpénztáráival, melyeknek tagjai között ólom-, foszfor-, arzén-, vagy higanymérgezések nemcsak egészen kivételesen fordulnak elő és birják rá azokat arra, hogy oly tagok megbetegedéséről, akik ólom, higany, arzén, vagy foszfor által okozott betegségben szenvednek, lehetőleg azonnal tegyenek jelentést. Mindaz, ami a pénztárak céltalan megterhelésének volna tekinthető, nevezetesen elkerülhető irkálás, okvetetlenül kerülendő.

Minden kapott bejelentésről ön tartozik a hatósági orvost mielőbb értesíteni, avégből, hogy ő azt orvosi szempontból kellő időben megvizsgálhassa; alkalmas esetekben a hatósági orvos tartson szemlét a mérgezés okának felderítésére.

Azonkívül tegyen jelentést jövő évi április hó 1-éig, vajjon a kijelölt út alkalmas volt-e és vajjon időközben olyan tapasztalatok szereztettek-e, amelyek másnemű rendszabályokat tesznek kívánatossá“.

A hivatásból folyó betegségek társadalmi biztosítása a vele járó bejelentési kényszer folytán ily módon bennünket olyan, szociálhygienikus szempontból nélkülözhetetlen adatok birtokához fog juttatni, amelyeket különben csak egészen különös törvényes rendelkezésekkel, törvényesen az orvosokra rákényszerített bejelentési kötelezettség útján lehetne megszerezni. Angliában, ahol ily bejelentési kötelezettség fennáll, az orvosoknak minden egyes jelentésért megfelelő tiszteletdíjat fizetnek. A gondolat gyakorlati érzékre vall, de azzal a nem kívánt következménnyel járt, hogy kezdetben a hivatásból folyó betegségek kissé túlnagy számban jelentettek be. Németalföldön az 1911. évi munkaügyi törvény 21. §-a az orvos kötelességévé teszi a hivatásból folyó megbetegedések bejelentését.

Az orvosnak kötelességévé tett bejelentés felöleli az alanti felállítás I. rovatában felsorolt betegségek eseteit. A B) alatt felsorolt betegségek bejelentése csak akkor kötelező, ha ezek valamely a II. rovatban felsorolt iparban foglalkozóknál léptek fel. A III. rovatban az idő van felsorolva, mely ha eltelt az illető iparimunka abbanahagyása óta, a betegség üzemi eredete meg nem állapítható, a bejelentés tehát mellőzendő.

I. Rovat. Betegség.	II. Rovat. Üzem.	III. Rovat
Anilinmérgezés Ankylostomiasis (bánya- féreg) Antrax (lépfene) Arzénhidrogénmérgezés Benzin- vagy benzolmér- gezés Caissonbetegség Chrommérgezés Cyanmérgezés Szénoxymérgezés Ólommérgezés Malleus (takonykór) Nitro- és Dinitrobenzol- mérgezés Mérgezés nitrikus gőzök- kel Szénkénegmérgezés Kénhidrogénmérgezés	A)	
Arzénmérgezés, arzén- hidrogénmérgezés ki- zárásával	B)	60 nap.
Bőrrák és rákfekélyek	1. Vegyi gyárak és laboratóriumok. 2. Tapéta- és színes papírgyárak. 3. Viaszosvászongyárak. 4. Üvegyárak. 5. Sörétöntés. 6. Textilfestés, nyomás és szövés. 7. Bőrserzés. 8. Iparok, ahol művirágok készítenek. 9. Iparok, ahol női kalapok készítenek vagy javítatnak. 10. Stucco-iparok. 11. Állatkitömés. 12. Gyapjamosodák. 1. Textilfestés. 2. Bányászat. 3. Kőművesség. 4. Iparok, amelyekben petroleumból, vagy nyers petroleum és kátrányból elő- állított anyagok finomítatnak, párol- tatnak vagy kezeltetnek. 5. Iparok, amelyekben aszfalt, vagy aszfalt- termékek dolgoztatnak fel vagy kezel- tetnek.	5 év.
Higanymérgezés	1. Vegyészeti gyárak és laboratóriumok. 2. Robbanó anyagok gyártása. 3. Orvosságok és kötőszerek gyártása. 4. Textilnyomás. 5. Iparok, ahol hangszerek készítenek és javítatnak. 6. Izzólámpagyárak. 7. Iparok, amelyek szőröket és bőröket dolgoznak fel. 8. Iparok, tűzben való aranyozással és ezüstözéssel. 9. Gyárak, ahol mázolófestékek hajók fes- tésére készítenek. 10. Fényképészipar. 11. Zianizáló gyárak. 12. Tükörgyárak.	5 év.

I. Rovat. Betegség.	II. Rovat. Üzem.	III. Rovat.
Tüdőbetegség	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vegyészeti gyáarak. 2. Üvegfüvódák. 3. Kőfaragóipar. 4. Fém, üveg vagy egyéb kemény anyagok csiszolása. 5. Szappanporgyáarak. 6. Öntödék. 7. Iparok, melyekben az üveg homokfuvással kezeltek. 8. Mészoltás. 9. Fafűrészek, szaru-, csontfűrészek és esztergák. 10. Tőzeggyártás. 12. Brikettgyáarak. 13. Szövődék. 14. Malmok. 15. Iparok, amelyekben len dolgoztatik fel. 16. Fazekasok. 17. Műtrágyagyártás. 	3 év.
Nysthagmus	Bányászat.	14 nap.
A térd nyáktömlőjének gennyes gyuladása	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bányászat. 2. Kőművesipar. 	14 nap.
Akönyök nyáktömlőjének gennyes gyuladása	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bányászat. 2. Tőzegvágás. 3. Agyagkőgyáarak. 	14 nap.
A kézcsuklók gyuladása	<ol style="list-style-type: none"> 5. Iparok, amelyek lent dolgoznak fel. 6. Izzólámpagyáarak. 7. Kazángyáarak. 8. Iparok, ahol vashajók építtetnek. 	12 nap.
A bőr és a bőralatti kötőszövetnek, a kéz in-hüvelyeinek, az alkar izomzatának gyuladása	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bányászat. 2. Tőzegvágás. 3. Agyagkőgyártás. 4. Heringnyársalók. 5. Kovácműhelyek. 6. Vésés. 7. Üvegfuvás, 	14 nap.
Bőrgyuladások és bőrfekélyek és a száj és orr nyákhártyájának fekélye	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szappanporgyáarak. 2. Fényképező ipar. 3. Cukorgyáarak és finomítók. 4. Cukorkagyáarak. 5. Kőművesipar. 6. Stukkoipar. 7. Betonipar. 8. Edénygyáarak. 9. Textilfestés és nyomás. 10. Bőrcserzés. 11. Iparok, amelyekben bőrt dolgoznak fel. 12. Mészoltók. 13. Mészrostálás. 14. Iparok, amelyekben petroleumból vagy nyers petroleum vagy szénkátrányból előállított anyagokat finomítanak, párolnak vagy kezelnek. 15. Iparok, amelyekben aszfalt vagy aszfalttermékek dolgoztatnak fel. 	7 nap.

I. Rovat. Betegség.	II. Rovat. Üzem.	III. Rovat.
	16. Műtrágyagyártás. 17. Chiningyárok. 18. Kefegyárok. 19. Fémcsiszolók. 20. Sóbányák. 21. Viaszfehérítés. 22. Zománcgyárok. 23. Fémárúgyárok.	
A vállizület gyuladása	24. Iparok, ahol cementet dolgoznak fel. Iparok, amelyekben len dolgoztatik fel.	14 nap.
A térdizület gyuladása	1. Iparok, amelyekben lent dolgoznak fel. 2. Nyomdák. 3. Hajóépítő telepek.	
Foszformérgezés	Vegyészeti gyárok és laboratóriumok, gyufagyártás.	5 év.
Hályog	1. Üveggyárok. 2. Kovácműhelyek.	
Tetanus	1. Földművelés. 2. Kertészet. 3. Földmunkák. 4. Papirgyárok. 5. Csontszéngyárok. 6. Iparok, amelyekben rongyok dolgoztatnak fel.	4 hét.
A szem szaruhártyájának és kötőhártyájának gyuladása	1. Textilfestés. 2. Bányászat. 3. Kőművesipar. 4. Iparok, amelyekben petroleum, vagy nyers petroleum, vagy szénkátrányból előállított anyagokat dolgoznak fel. 5. Iparok, amelyekben aszfalt, vagy aszfalttermékek dolgoztatnak fel. 6. Fénynyomás. 7. Zománcgyárok. 8. Iparok, ahol autogén-hegesztés alkalmaztatik. 9. Izzólámpagyárok. 10. Iparok, ahol gázizzótestek készíttetnek.	6 nap.

Közöltük ezt a jegyzéket, mint a hivatásból folyó betegségeknek a maga nemében egyedül álló és rendkívül érdekes összeállítását. Az e jegyzék alapján elrendelt bejelentési kényszer nem tartjuk követendő példának, amint magához a jegyzékhez is sok megjegyzést lehetne fűzni. De mindenestre mutatják a felhozott példák, mit várhat és mit nyert már is a tudomány azáltal, hogy az ipari betegségek biztosításának és ezzel kötelező bejelentésének kérdése felvetődött.

Ennek a biztosításnak gazdasági jelentősége szintén kézenfekvő. A beteg munkásnak és családjának mérhetetlen jelentőségű haszon az, hogy meg van adva a mód a teljes gyógyulásra, vagy legalább némi kárpótlás jár az elveszett munkaképességért. E mellett igen nagy jelentőségű az egész iparra is az, ha a szakképzett munkások egész sora, és az ipari betegségek legtöbb esetében ilyenekről van szó, megmenekül a biztos pusztulástól és az értéket termelő munka számára megmentetik.

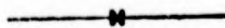
A viszonyosságon alapuló balesetbiztosításnál a veszélyességi fokba való besorozás révén a teher igazságosan oszlik el. Emellett az nem túl-

ságosan nagy. A mostani viszonyok között, amint azt Teleki Ausztriában megállapította és amint a magyar jogszolgáltatásban is van rá példa, a törvényesékek az üzemi foglalkozás folytán keletkezett ipari megbetegedésben elszerencsétlenedett munkás számára az egyes munkaadóval szemben megállapítják a kártérítést, persze sokkal súlyosabb feltételek közt, mint azt a szociális biztosítás teszi. A munkásanyag mindig intelligensebb lesz, mindig jobban ismeri meg jogait, úgy, hogy az ilyen perek mindig gyakoribbak lesznek és a nagy rizikótól való félelem végre is arra fogja kényszeríteni a munkaadó érdekeltségét, hogy maga követelje a biztosításnak ezt a formáját, mely igazságosan és mérsékelten fogja elosztani a terheket. Most az ilyen elszerencsétlenedett munkás addig veszi igénybe 20 hétig, illetve a törvényes határidőig a betegsegélyező pénztárak segélyszolgáltatását, ameddig az csak lehetséges, s így igazságtalanul terheltetnek meg a betegség esetére való biztosítás terheit egyformán viselő összes munkaadók és munkások. És mert az ilyen szerencsétlen mindig visszatér iparához, amelyben végre is elpusztul, a gyógykezelésre és segélyre fordított összegek végeredményben eredménytelenül vesznek el.

Az ipari megbetegedések biztosítása az egészségre ártalmas iparok szanálásához is fog vezetni. Miután a balesetbiztosító intézetek azokat az üzemeket, amelyek veszélyesek ugyan, de kitűnően vannak felszerelve óvókészülékekkel, alacsonyabb veszélyességi fokozatba fogják besorozni, mint a minden védőkészüléket és egészségügyi berendezést nélkülöző veszélyes üzemet, a vállalkozónak anyagi érdeke lesz, hogy üzemében az üzemi munkát és a munkahelyét egészségi szempontból kifogástalanná tegye. Amit néha a belátás nem képes elérni, azt a gazdasági érdek képes lesz megcsinálni: a veszélyes üzemek egészségesebbekké lesznek, a hivatásos mérgezések egész sora el fog tűnni. A biztosító intézet is, a munkaadó is el fog követni minden lehetőt, hogy a munkást felvilágosítsa és ellenőrizze a hatásos egyéni profilaxis keresztülvitelét. Így el fog jönni talán az az idő, amikor egészségesebb lesz az ipar. Egészséges ipar pedig mindig gazdag ipar is.

Az ipar megterhelése nem lehet nagy az ipari betegségek biztosítása folytán. A betegség esetére való biztosítás terhei kisebbedni fognak. Minden szakember ismeri a pénztári gyakorlatból azokat az ólom-, vagy foszformunkásokat, kik 20, vagy 26 hétig igénybe vették a pénztári segélyt, azután visszatérnek iparukba, pontosan a várakozási idő eltelte után megint megjelennek rendelésünkön, újból 20 hétig kezeltetnek, aztán tanácsunk ellenére, a szükség kényszerének engedve, megint visszatérnek a munkájukhoz és súlyosan megterhelik a pénztárakat és végre mégis elpusztulnak veszélyes iparukban. Csak az ipari betegségeknek bevonása a balesetbiztosításba ad nekünk módot arra, hogy megakadályozzuk végre azt, hogy az egészség és a gazdasági erő ily nagy értékei elpazaroltassanak.

Ennek a biztosításnak *szociális* jelentőségét végül abban látom, hogy még haladottabb országok szociális törvényhozásának is egy nagy hiánya fog megszűnni. A gazdasági ellentétek harcából eltávolítunk legalább egy összeközvetési pontot, megszüntetünk olyan igazságtalanságot, amely minden szociális érzésű ember jogérzését mélyen sértette. A kulturnépek ennek a szociális rendszabálynak keresztülvitelével be fogják bizonyítani azt, hogy korunk nem a rideg önzésnek, hanem a gyakorlati emberszeretetnek és a szociális belátásnak kora. Kétségtelen, hogy az orvosokra itt is, mint mindenütt, ahol szociális belátásról és gyakorlati emberszeretetről van szó, új és nagy feladatok várnak.

SZEMLE.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A munkásbiztosítás reformja.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének szaktanácskozásai.
VI. ülés 1912. évi december hó 17-én.

A munkásbiztosítási választott bíróságok szervezete és hatásköre.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete folyó hó 17-én teljes ülést tartott *Szterényi József* v. b. t. t. ny. államtitkár elnöklése alatt, mely alkalommal folytatta szaktanácskozását a munkásbiztosítási törvény reformjáról.

Az ülés lefolyása a következő volt:

Szterényi József elnök: Tisztelt Uraim! Hazai munkásbiztosítási törvényünk megvitatására megindított akciónk folytatásaképpen egy újabb fejezetnek tárgyalását tűztük ki a mai napra: *a választott bíróságról szóló részt*. Szerves összefüggés ugyan az először letárgyalt szervezeti rendelkezések és a ma tárgyalandó választott bírósági fejezet között nincs. Ne is méltóztassék úgy felfogni tárgyalásaink sorozatát, illetve beosztását, mintha ez a törvény összefüggő rendelkezéseinek egymásutánban való tárgyalása kívánna lenni. Kénytelenek vagyunk úgy tárgyalni az anyagot, amint az előadó urak azzal elkészülnek, majdan a végleges beosztás feladata lesz a törvény sorrendjét, illetve szerkezeti beosztását követőleg beosztani az anyagot, hogy azután összefüggő egészet képezzen.

A mai tárgyalás anyagára nem kívánván hosszabb ideig igénybe venni a tisztelt Urak figyelmét, hisz' ezzel az előadó maga kíván hosszabb ideig foglalkozni, csupán jelzem azt az irányt, melyben a vita anyagát látni óhajtanám.

A választott bírósági szervezeti rész, vagyis maga a választott bírósági intézményben rejlő esetleges hibák és hiányok mellett arra kérném a vitában résztvenni szándékozókat, hogy a választott bíróság működésének gyakorlati részét is tegyék bírálat tárgyává, mert hisz' nem elég, hogy tudjuk, vajjon maga az intézmény, mint olyan, jó vagy kevésbé jó, szükséges tudnunk az intézmény, mint új berendezés gyakorlati működésének az eredményeit is, hogy azokból vonhassunk le azután következtetést az esetleges módosítás szükséges voltára nézve. Bizonyára nem ismeretlen azok előtt, akik a kérdéssel foglalkoznak, hogy egész irodalmat alkot Németországban a választott bíróságok és ezek betetőzését képező birodalmi munkásbiztosítási hivatal bíráskodásának túlságba menő úgynevezett túlliberalizmusa, amely sok tekintetben eltér a törvény alapintenciójától és nem ritkán bizonyos álhumanizmust visz bele a maga bíráskodásába, vagyis humánus szempontból ítéli meg az eléje kerülő anyagot és nem kizárólag abból a szempontból, amit maga a törvény is a maga szociális célzatában bizonyos keretek között intencionál.

Nagyon szeretném tehát, ha ez a szempont tárgyalásaink során kellően érvényesülne, mert hisz' eme szempont kellő kidomborításától függ annak a kérdésnek elbírálása, vajjon azok a terhek, amelyeket a törvényalkotó, a törvényhozó kontemplált, ezen törvény alapján tényleg abban a keretben mozognak-e, amelyeket a törvényintendált, mert ha a bíráskodás ezen keretet túllépi, a járulékszedés azonban azon keretekhez van kötve, amelyeket a törvény szigorúan előír, vagyis a pénztárakkal szemben

támasztott igények a törvény intencióin és rendelkezésein túl növekednek, de a teljesítmények, amelyekből azok fedezhetőek lennének, nem változnak, természetesen megromlik az egyensúly önmagától és a törvénynek pénzügyi bázisa teljesen megdőlni fog.

Újólapon felkérem a tisztelt Urakat, hogy tárgyalásaink során erre is figyelemmel lenni méltóztassanak. Különösen a pénztárak, úgy az Országos, mint a Kerületi Pénztárak tisztviselőit, — mint akik ezt az anyagot legközvetlenebbül ismerik, kérem arra, hogy ezeket a kérdéseket kellően megvilágítsák.

Ezeket előrebocsátva, üdvözlöm a tisztelt Urakat, és felkérem az előadót, dr. Vályi Sándor kir. ítélőtáblai bírót, a budapesti munkásbiztosítási választott bíróság elnökét, hogy előadását megtartani sziveskedjék.

Dr. Vályi Sándor előadó: Tisztelt Teljes Ülés! Minden életképes fiatal szervezetnek elmaradhatatlan életjelensége a fejlődés, növekedés és gyarapodás. Szociális bírói szervezetünk jövőjében is ez a perspektíva nyílik meg szemünk előtt. Csak az a kérdés, hogy a fejlődés útja merre és hova vezet?

Midőn a Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete választmányának kitüntető bizalma alapján reám hárul az a feladat, hogy a munkásbiztosítási választott bírói intézmény törvényhozás útján továbbfejlesztésének irányát megjelöljem, — a meglehetősen progresszív kifejtés mellett elfoglalt álláspontom megértésére mellőzhetetlennek látszott, hogy a bíróság eddigi életműködését irányított jogforrások és fejlődési mozzanatok ismertetésére is bírálólag kiterjeszkedjem.

A munkásbiztosítási törvény értelmében létesített biztosító és igazságszolgáltató szervezetben a választott bíróságok intézménye egyike azoknak a tényezőknél, amely talán a legkevesebb megtámadtatásnak volt kitéve. E szerencsés körülménynek okait keresve, szembeötlő, hogy a választott bíróság a többi munkásbiztosítási szervezethez képest önálló jogállásánál és juriszdkcionális függetlenségénél fogva kedvezőbb, sőt — mondhatjuk — *kiváltságos helyzetben van*. A munkásbiztosítás ügyével összefüggő párt-politikai és hatalmi kérdések áradatában, mint a hullámoktól védett kis sziget, vonul meg ez az új bírói intézmény, amelynek csendes működéséről a közvélemény még most is alig, de mindenesetre jelentőségén aluli mértékben vett tudomást. Fel kell tennünk azt is, hogy a közelebről érdeklődők és érdekeltek is eddig inkább várakozó álláspontot foglaltak el ez új alapokon épült bírói szervezet életképességének, nagyobb feladatokra hivatottságának megítélésében.

Mindezekre tekintve, ha óvakodunk is attól, hogy a választott bíróságok működése ellen irányuló élesebb bírálatok elmaradásából messzebbmenő következtetéseket vonjunk le, az eddigi tapasztalatok mégis elegendő alapot látszanak nyújtani arra, hogy biztató auspiciumokkal s reményvel tekintsünk a nálunk még zsengekorú igazságszolgáltatási alkotás jövője s fejlődése elé.

A munkásbiztosítási választott bíróságnak a tisztán laikus elemekből álló testületek színvonalán felülemelkedő jellegét a hivatásos bírónak vezérszerepe adja meg, amely az ítékezés szakszerűségének, egyöntetűségének, valamint a szabatos és gyors ügymenetnek biztosítója. Tagadhatatlanul értékes juriszdkcionális tényező azonban a megoldandó vitás kérdések alapját képező életviszonyokban jártas ülnököknek az ítélethozatalban közreműködése is. Nemcsak azért, mert azoknak gyakorlati élettapasztalata a hivatásos bírónak tudását és látkörét — mintegy a komplementär színek összehatását eredményező módon — kiegészíti és tágítja, hanem, mert a polgári juriszdkció terén a bírói hatalom gyakorlásából eddig kizárt polgároknak a munkáltatási jogviszonyokból eredő kontroverziák megoldásában való aktív részvétele a tőke és munka közötti érdekellentét egyensúlyozásának, köz-

vetve az egész társadalom békéjének egyik hathatós eszköze. A gazdasági harctéren elkerülhetetlenül szembekerülő munkaadó és munkás bíraskodási ténykedésük közben megismerik és elsajátítják az egyoldalú érdekek befolyásától független igazságérzetet és pártatlanságot. Megbecsülni tanulják az őket irányító hivatásos bírónak önzetlen, fárasztó munkáját. És egymásnak tárgyilagosságát és kölcsönös jóakarátát is tapasztalván, a közöttük kezdetben fennforgó érdekellentét mindinkább elsímul és kiegyenlítődik. Hogy kivételes esetektől eltekintve — amikor az osztályérdek által befolyásolt túlzott egyoldalúságot az elnök van hivatva mérsékelni — ülnökeink általában mily értelmes, józan felfogást, objektivitást és helyes szociális érzéket tanúsítanak, annak illusztrálásául hivatkozhatunk egyrészt arra, hogy a munkaadók a biztosítottak érdekének érvényesülésétől elzárkózni rendszerint nem szoktak, sőt némelykor azoknak csaknem túlzott jóakarata segíti elő azt a statisztikai eredményt, amely elsőfokú munkásbiztosítási bíróságaink ítélezését a külföldi gyakorlathoz képest az igényjogosultakra nézve lényegesen kedvezőbbnek mutatja. Másrészt tagadhatatlanul a biztosítottak is nagyobb részben a túlzásoktól tartózkodó bölcs mérsékletet tanúsítanak. Többször fordul elő, hogy a biztosított igényének alaptalanságát, vagy túlzását vitató elnöki vélemény éppen a biztosított ülnökök hozzájárulásával emelkedik többségi határozattá. Megelégedéssel konstatálhatjuk azt is, hogy a munkáselem, mely ugyanazon légkörben élő társa iránt nagyobb bizalommal viseltetik, a munkásbiztosítási bíróságok ítélezését általában megnyugvással fogadja.

Ha ezek után még figyelembe vesszük, hogy az egész művelt nyugaton, legutóbb az állami akaratot népszavazással érvényre emelt svájci köztársaságban is az autonóm biztosító bíróság eszméje mindenütt tért hódított, el kell fogadnunk kiinduláspontul azt az alaptételt, hogy a *munkásbiztosítási bírói intézmény az érdekeltség ítélezési részvételének meg-hagyásával fenntartandó.*

Ha mégis e bíróságnak szervezetét, hivatalos hatalmát és tekintélyét rendes bíróságainkéval összehasonlítjuk, vagy pedig párhuzamot vonunk azokkal az intézményekkel, amelyekké időközben a munkásbiztosítási bírói intézmény külföldön fejlődött és fejlődőben van, úgy arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy a munkásbiztosítási bíróságnak ma még csak kezdetleges és korlátolt célokat szolgáló építménye kiegészítésre, át- és újjáépítésre szorul. A kisded autonóm bíróságot köztekintélynek örvendő, hatalmas igazságszolgáltató szervezetté kell fejleszteni, mely a függetlenség minden garanciális biztosítékával ellátva, a jogszerű szociális érdekek érvényesítésének és megvalósításának biztos alapja és támasza legyen.

Mielőtt kifejteném nézeteimet arra nézve, hogy a munkásbiztosítási választott bíróságnak *szakbírói színvonalra emelése* érdekében mily reformok megvalósítását óhajtom, — rövid visszapillantást kívánok vetni e bíróság megteremtésének eszméjét megérlelt történeti előzményekre és fejlődési mozzanatokra.

I. Történeti előzmények.

A munkásbiztosítási választott bíróságnak legelső érdekes embrionális fejleményét találjuk *Baross Gábor* minisztersége idejében *dr. Ballai Lajos* akkori miniszteri fogalmazó által készített és *Lukács Béla* államtitkár, valamint *Schnierer Gyula* miniszteri tanácsos által átdolgozott alakban 1890. április 20-án benyújtott javaslatban, amely még a munkaadók egyéni felelősségének elvi alapjára helyezkedve, a veszélyes üzemekkel bíró munkaadókat kívánta minden egyes üzemben előforduló baleset következményeinek kárpótlására kötelezni. A közigazgatási útra utalt balesetvizsgálatok után a kártalanítási kötelezettség fennforgásának és mértékének megállapítása az igazság- és belügyi miniszterekkel egyetértve, a kereske-

delemügyi minisztérium által kijelölt számú és székhelyű *választott bíróságok* feladata lett volna. Ennek élére a javaslat az igazságügyminiszter által kijelölt *bírói képesítésű elnököt* praedesztinált. Az 5 tagú tanácsok többi ítélő tagja pedig a kereskedelmi és iparkamarák, illetve a kerületi betegsegélyző pénztárak által tagjaik sorából 3 évre választott és egyenlő arányban beosztott egyénekből került volna ki. A balesetvizsgálat megtörténte s az elnök által foganatosítható kiegészítése után a munkaadót terhelő kártalanítást a választott bíróság nyilvános tárgyalás eredményeképp állapította volna meg *további felebbezés kizárásával*. Csak a bíróság illetéklensége, az elnök vagy a tagok érdekeltsége és az előirt formások megsértése miatt lett volna joga a kereskedelemügyi miniszternek az igazságügyminiszterrel egyetértőleg az ítéletet a felek panaszára megsemmisíteni és új tárgyalást rendelni. A munkaadó kárpótlási kötelezettségét egy alakítani tervezett biztosító szövetkezetre, vagy elismert jellegű biztosítási intézetre háríthatta volna át *szavatossági biztosítással*, de a választott bíróság hatáskörébe tartozott volna annak megítélése, hogy a bejelentett áthárítást törvényesnek találja és jóváhagyja-e.

Ez a javaslat nem válhatott törvénytényé és az autonóm bírászkodás csak az 1891 : XIV. t.-c. életbeléptetésével kelt életre annak megállapításával, hogy az ipari és gyári alkalmazottaknak betegség esetére segélyezéséről szóló törvényből folyó azok a vitás kérdések, amelyek a biztosítottak és a pénztárak között a nyújtandó segély tekintetében forognak fenn, a pénztárak alapszabályai szerint alakítandó választott bíróságok hatáskörébe tartoznak. E bíróságok *szakbíró vezetése nélkül* a pénztári tagokból alakult tanácsokban a *jogorvoslat kizárásával* ítéleztek. A munkás és a munkaadó között a visszatartott betegsegélyezési járulék tekintetében, valamint a betegsegélyző pénztár és a munkaadó között az utóbbit terhelő befizetési kötelezettség iránt keletkező vitás kérdések az iparhatóság, illetve az ipartestületi békéltető bizottság hatáskörébe utaltattak. Ez utóbbiak határozatával szemben azonban a fél rendes bírói úton kereshetett orvoslást.

Az ipari, kereskedelmi és közlekedési alkalmazottak baleset elleni biztosításáról szóló 1903. évi törvényjavaslat az előbb említett betegsegélyző ügykörű választott bíróság szervezetét és működését meghagyva, legelőször helyezkedett arra az álláspontra, hogy a balesetbiztosítás ügyeinek intézésére az érdekeltség bevonásával központi szerv: az országos balesetbiztosító pénztár állítandó fel. Egyfelől e pénztár, másfelől a biztosított személyek és hozzátartozóik között a kártalanításból folyó vitás ügyek eldöntésére pedig választott bíróság felállítása tervezetett minden kerületi választmány székhelyére.¹⁾ E választott bíróságok szervezete és hatásköre lényegében a mainak felelt volna meg, de azzal az eltéréssel, hogy már az 1903. évi javaslat szerint a választott bíróság ítélete csak oly esetben lett volna felebbezhető, midőn *állandó munkaképtelenség*, illetve a *munkaképesség állandó csökkenése* esetére, vagy a *sérült halála utáni járadék* lett volna a vita tárgya.

A betegsegélyző és balesetbiztosítási ágazatot egyesítő 1907 : XIX. t.-c. alapját képező törvényjavaslat a benne foglalt rendelkezésekből folyólag felmerülhető vitás kérdéseket, azok jogi természetének megfelelő *3 csoportra* osztotta és ez alapon választotta el az azok eldöntésére hivatott fórumoknak hatáskörét. A javaslat az *első csoportba* sorozta a Törvény 156. §-ában felsorolt vitás kérdéseket, amelyek a következők:

1. Az alkalmazott és a munkaadó között a betegsegélyezési járulékok és tagsági igazolványi díjak tekintetében keletkező vitás ügyek;
2. Az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztárnak

¹⁾ Az akkor tervbe vett kerületi választmányok száma szerint 17 választott bíróságnak felállítása volt kilátásban, amelyeknek átlagos ügyforgalma az osztrák bíróságok akkori viszonyai után indulva, évi 102^{1/2} perben irányoztatott elő.

és helyi szerveinek igényei a munkaadók ellen, ez utóbbiakat a betegség esetére való biztosításból terhelő *befizetési és megtérítési* kötelezettségéből folyólag;

3. a munkaadónak az országos pénztár elleni *megtérítési igénye* abban az esetben, ha az országon kívül tartózkodó biztosításra kötelezett alkalmazottat megillető betegséglelyezést előlegezi (Törvény 66. §.);

4. a pénztárnak a *balesetbiztosítási díjak* tekintetében a munkaadókkal szemben támasztható igényei (Törvény 37. és 43. §.).

Ezeket az igényeket a törvényjavaslat azon az alapon utalja az ipartörvény 176. §-ában megállapított módon és eljárás szerint az iparhatóságok hatáskörébe, hogy azok a munkaadó és alkalmazott közötti munkaviszonyból eredvén, azonos természetűek az 1884:XVII. t.-c. 176. §-ában felsorolt vitás kérdésekkel. Különösen a pénztárak és a munkaadók közötti vitás kérdések a munkaviszonyból folyóknak azért minősíthetők, mert a befizetési kötelezettség részben az alkalmazottak hozzájárulásán is alapul.

A vitás kérdések *második csoportja*, melyek az évenként felosztandó és kirovandó balesetbiztosítási járulékok és tőkeösszegek tekintetében keletkeznek, mint az *üzembesorozással kapcsolatos* és elsősorban szakszerű ismereteket igénylő vitás kérdések utaltattak az állami munkásbiztosítási hivatal hatáskörébe.

Végre a javaslat a vitás kérdések *harmadik csoportjába* sorozza azokat, melyek a biztosított személyeket és igényjogosult hozzátartozóikat a Törvény alapján megillető segélyezési és kártalanítási kérdések iránt keletkeznek.

Az *általános iparjog* terére tartozó e speciális vitás kérdések eldöntésére és az 1891:XIV. t.-c. értelmében működött választott bíróságoknak is helyébe szervezte az 1907:XIX. t.-c. a mostani munkásbiztosítási választott bíróságokat. Ezeknek a szervezetét, tárgyi és területi hatáskörét ismeretnem felesleges.

Mindazoknak, kik ez irányban tájékozottak, első tekintetre is fel kellett tűnnie, hogy az autonóm alapon szervezett elsőfokú új munkásbiztosítási bíróságok hatáskörét, a javaslat fentebb jelzett elvi álláspontjának elfogadása mellett, a törvény *igen szűkre* szabta. Amit a Törvény alkotójainak nem hibájául, sőt érdemül kell felrónunk. Az államkormányzati bölcseséggel járó óvatosságnak követelménye volt az, hogy a nálunk még kipróbálatlan alapokra helyezett új bíróság egyelőre csak szűkebb keretekben valósítsa meg addig, míg a népművelődés előhaladásától függő életképessége bebizonyul. És nem kell felednünk azt sem, hogy annak idején még a mintául vett német és osztrák hasonló intézmények hatásköre sem volt sokkal tágabb. De ma, mikor a munkásbiztosítási választott bíróság a szociális igazságügynek már megállapodott és alig nélkülözhető tényezője, elérkezettnek látszik az idő arra, hogy hatásköre megfelelő kiterjesztésének és ahhoz alkalmazkodó szervezeti kiépítésének kérdésével foglalkozzunk. Előbb kívánok szólni a bíróság hatásköréről, hogy a szervezeti reformok iránti javaslataimat azokhoz alkalmazzam.

II. A hatáskör korlátozásai.

A munkásbiztosítási külön szakbíróság felállításának célja nemcsak az volt, hogy a munkásbiztosítási jog területén felmerülő vitás ügyek a bírói függetlenség garanciáival felruházott eljárás útján, de az érdekeltség élettapasztalatai közkincsének felhasználása mellett nagyobb *szakszerűséggel* intéztessenek, hanem, hogy a munkásbiztosítási joganyag labirintusain kívül álló *többi közigazgatási és bírói fórumok felszabaduljanak a szociális jogszolgáltatás* körébe vágó kérdések megoldásának *feladatai alól*. A hatáskörök következetes és szabatos elválasztásának elve tehát azt kívánta volna, hogy a bírói megoldásra tartozó jogviták egész komplexuma, külö-

nösen a munkásbiztosítási joggal összefüggő minden *magánjogi* igény feletti bíraskodás a munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe utaltassék.

Ezek a nézőpontok, melyek a munkásbiztosítási bírói hatáskör tágabb értelmezésére adnak irányt, kellőképp már a törvényben sem érvényesültek. Az azóta kibocsátott kormányrendeletek pedig, sőt a bírói gyakorlat némely ágazata is az elsőfokú munkásbiztosítási bíróságok juriszdikcióját még jobban megszorították s ezzel fokozták azokat a zavarokat, amelyek a hatáskörök elkülönítésének tökéletlen keresztülviteléből állottak elő.

Nézzük első sorban a törvényt.

Az 1907:XIX. t.-c. 158. §-a a biztosított személyek, vagy igényjogosult hozzátartozóik és a pénztárak között a betegségi segélyekből és baleseti kártalanításból folyó vitás ügyeket általánosságban közelebbi meghatározás nélkül utalta a választott bíróság hatáskörébe. Abból csupán a 180. §-ban említett státuszjogi kérdéseket vette ki abban az esetben, ha a biztosított és az igénylő hozzátartozók viszonya tekintetében kétely merül fel. A választott bíróság tehát, amint ez a gyakorlatban elő is fordul, örökösödési kérdéseket is megoldhat, ha azok tekintetében kétsége nem támad.

A törvény azonban az általános szabály alól, melylyel a betegségi segélyből és baleseti kártalanításból folyó vitás kérdéseket munkásbiztosítási szakbírói hatáskörbe utalta, több irányban oly részletes megszorító intézkedéseket tett, melyekkel a magánjogi természetű igények feletti határozathozatali jogkört kivonta az autonóm bíróság hatásköréből. Így a T. 96. §-ának rendelkezése nem hagy fenn kétséget az iránt, hogy a 20⁰/₀-ot meg nem haladó járadékot élvező sérült járadékának végkielégítésként tőkében kifizetése tárgyában a döntés minden jogorvoslat kizárásával az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár igazgatóságát illeti. Vagyis a járadékot helyettesítő tőkeérték iránt igényét a sérült most bírói úton nem érvényesítheti. A törvényjavaslat megokolása világosan kifejezi, hogy a tőkeérték kifizetése a pénztárra nem kötelező, hanem az igazgatóság belátására van bízva. Ennek okául az van felhozva, hogy a könnyelmű munkástól, akinek életmódja arra a feltevésre enged következtetni, hogy a tőkét nem észszerűen, nem családjá érdekében fogja felhasználni, ennek kifizetése megtagadható legyen, mert ily esetekben a tőkeérték kifizetése tulajdonképp könnyelműség istápolása lenne. A felebbezés kizárására vonatkozó érv pedig az, hogy a munkásbiztosítási hivatal, melyhez esetleg felebbezni lehetne, nem ismerheti az illetőt, tehát nem is érvényesíthetné az előbb jelzett szempontot.

Részemről nem osztva ezt az érvelést, be nem látom, hogy miért éppen a végkielégítés iránti igény vétetett ki a bírói hatáskörből. Ha a választott bíróságok felállításával testet öltött az az elvi szempont, hogy a pénztárak segélyt, vagy járadékot megállapító szervei intézkedéseivel szemben független bírói fórum felülbírálására szükség van, úgy ennek az elvnek egész vonalon kell érvényesülnie. Azok az aggályok, melyekből kiindulva a pénztári szervek autonóm határozatait egyéb segély- és járadékkérdésekben nem ruházták fel a jogérvényesség hatályával, a tőkésítés tárgyában létrejövő igazgatósági határozatokkal szemben is fennforoghatnak. Például, hogy az igény érdekeltségi vonatkozások miatt szorul háttérbe; vagy az ügy az adminisztratív jellegű pénztári eljárás során kellőleg nem tisztázott, stb. A járadékos félre nézve a *tőkésítés nem kevésbé életbevágó kérdés*, mint a járadéknak meghatározása. Ha csekélyebb jelentőségű kérdésekben az igénylő a bírói jogsegélyt igénybe veheti, úgy analóg természetű fontosabb magánjogi igénye érvényesítésében attól miért legyen elzárva? A bíróság hatályosabb bizonyítási eszközeivel mindenesetre alaposabban és függetlenségénél fogva megnyugtatóbban dönthetné el azt a kérdést, hogy adott körülmények között a végkielégítés megtagadása iránti pénztári intézkedés megokolt-e.

Kevésbé világos kérdés, hogy a T. 72. §-a értelmében a járadékot élvező özvegy nő részére újbóli férjhezmenetele esetére adandó végkielégítés, továbbá a járadékot élvező és közkölségen nyilvános intézetben elhelyezett gyermekek járadékának tőkésítése iránti igények bírói úton érvényesíthetők-e? Valamint a T. 72. §-a utolsó bekezdése intézkedésében, mely szerint a járadékot élvező gyermekek részére tanulmányaik folytatása céljából 16-ik életévüket meghaladó időre is engedélyezhető járadék, illetve segély, az engedélyezhető kitétel szintén kétségre ad okot arra nézve, hogy a 16. éven túli neveltetési pótlék természetű járadék adása a pénztár igazgatóságának belátásától függ-e, avagy pedig bírói úton is érvényesíthető?

Lényegében a munkásbiztosítási bíróság tárgyi hatásköre megszorításának hatályával bír a T. 167. §-ának az az intézkedése, mely szerint a választott bíróság a segély és járadék összegét és kezdő időpontját megállapítani tartozik. Ez a perjogi jellegű és célzatú intézkedés ugyanis alkalmat adhat arra a magyarázatra, hogy a választott bíróság praejudiciális ítéleteket nem hozhat, vagyis a jogviszonyok megállapításába valamely konkrét követelés elbírálásának esetein kívül nem bocsátkozhatik.

A tárgyi hatáskör megszorítását jelenti a 167. §-nak az a rendelkezése is, hogy az ítéletek végrehajtása a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. Végre a munkásbiztosítási bíróságnak nem tárgyi hatáskörét ugyan, hanem ítéletei érvényesíthetőségét érinti s azt felette precariussá teszi a T. 94. §-a, amelynek értelmében az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár az ítékezésben felébe helyezett bírói fórumok ítéleteinek hatályát azon a címen, hogy a sérült állapotában változás állott be, időbeli korlátozás nélkül bármikor »ex nunc« megszüntetni jogosítva van.

Legújabb keletű törvényhozásunk retrograd irányának jellemzésére csak megérintem, hogy az országos gazdasági munkás- és cselédsegély pénztárról szóló törvényeket kiegészítő novella is, mely a mezőgazdasági gépeknél és ármentesítő társulatoknál alkalmazottakat kivonta a biztosítási kötelezettség alól, ezáltal a munkásbiztosítási autonóm bírászkodás határvonalait is szűkítette.

Ugyanezt eredményezte a m. kir. összminisztériumnak az állami alkalmazottak egyes csoportjait betegség, illetve baleset esetén megillető illetmények és ellátások tárgyában 1910. évi augusztus 6-án 4.616. sz. alatt kelt határozata, amely a biztosításra kötelezettek körét megszorította és előreláthatólag a hatáskörök összezavarásából eredő súlyos bonyodalmakra is alkalmat fog szolgáltatni. Nem tartozik kitűzött tárgyam körébe ennek a kormányrendeletnek részletes bírálata és az annak folytán beállott és beállható fejlemények minden irányú kifejtése. Mellőzöm tehát annak a vizsgálatát, hogy a kérdéses minisztertanácsi határozat nem áll-e ellentétben a fennálló törvényeinkkel, különösen az állami hivataloknál alkalmazott díjnokok szolgálati és anyagi helyzetét szabályozó 1897: XXIV. t.-c. rendelkezéseivel; összeegyeztethető-e a törvényhozásnak fenntartott budgetmegállapítás alapelveivel, hogy igazgatási úton meghatározott életjáradékok az egyes tárcák terhére utólag kiadásba helyeztessenek? Nem bocsátkozom azokba a kérdésekbe, hogy a minisztérium által utóbb esetleg vissza is vonható kormányrendelet tekinthető-e az 1907: XIX. t.-c. 10. §-a első bekezdésében provideált szolgálati rendtartásnak s a baleseti kártalanítást helyettesítő és nyugellátást pótló ellátási összegek ekvivalensek-e a Törvény 10. §-ában említett nyugdíjigénnyel, amelynek élvezete esetén a kérdéses alkalmazottak a biztosítás kedvezménye alól kivetteknek tekinthetők.

A hatáskör kérdéseivel kapcsolatban azonban reá kell mutatnom arra, hogy a biztosítási kötelezettség hatálya alól kivett alkalmazottaknak munkásbiztosítási természetű vitás igényei — meggyőződésem szerint a

törvényhozónak intenciója ellenére — vonattak ki a munkásbiztosítási bíróságok hatásköréből, mert az illető alkalmazottnak baleset esetére járó igényei felett most már a hivatalfőnök meghallgatásával az illetékes miniszter van hivatva dönteni. Vagyis az utóbbi határozza meg azt is, amit a munkásbiztosítási bíróság birói kautélák között megtartott nyomozások, bizonyítások és szabad mérlegeléssel egybekötött ítélkezés alapján van hivatva elbírálni, hogy a baleseti sérültnek az 1907 : XIX. t.-c. VII. fejezete értelmében mennyi kártalanítás jár? Ha pedig az érdekelt fél a közigazgatási hatóságnak ily irányú döntésében meg nem nyugszik, úgy igényének birói úton érvényesítése ismét hatásköri összeütközésekre s ebből eredő zavarokra adhat alkalmat. Ugyanis az 1907 : XIX. t.-c. 10. §-a értelmében annak, hogy valaki a balesetbiztosítás hatálya alól kivétesse, az a feltétele, hogy az illető alkalmazottnak, vagy hozzátartozójának nyugdíj igénye egyenlő legyen a Törvény VII. fejezetében megállapított kártalanítással. De hogy ez mennyi, annak kétséget kizáró megállapítása szorosán véve a pénztári kártalanítási eljárásnak, jogorvoslat esetén a munkásbiztosítási pernek lefolytatását feltételezné, mert minden konkrét esetben nyitva marad az a kérdés, hogy az autonóm járadék megállapító szervek — ha az igény feletti határozathozatalra alkalmuk lett volna — a kártalanítást milyen alapon, milyen kiszámítás szerint (pl. mennyi javadalom és mily munkaképességcsökkenési fok alapulvétele mellett) határozták volna meg. Voltaképpen tehát minden közigazgatási nyugdíjazási eljárást a kártalanítási peren kívüli esetleg peres eljárásnak kellene megelőznie s csak ezután lehetne igazságosan megítélni, hogy a hivatali felsőbbségnek nyugdíj szolgáltatása az illető felet a törvény értelmében megillető kártalanítási összeggel ekvivalens-e s nem forog-e fenn a biztosítás kedvezményének törvényellenes elvonása?

A közigazgatási intézkedés alapján kiszolgáltatott nyugdíj, vagy az azt pótló és kiegészítő ellátási összegnek mindenkor vitás volta tehát alapot szolgáltat arra, hogy az erre nézve kétségben maradó felek igényeiknek érvényesítését tovább is szorgalmazzák. Kérdés már most, hogy az ilyen felek mely jogorvoslati utat választhatják? Felfogásom szerint, ha a minisztertanácsi határozat törvényszerűségét és kötelező voltát elfogadjuk, úgy a miniszter döntésével meg nem elégedő fél arra irányuló vélt igényét, hogy az 1907 : XIX. t.-c. VII. fejezete értelmében őt megillető ellátás a közigazgatási úton utalványozottnál magasabb összegben állapíttassék meg, csak a rendes bíróságnál érvényesítheti, mert a minisztertanácsi határozat értelmében közigazgatási és rendes birói úton érvényesíthető igénye van a munkásbiztosítási törvényben meghatározott mértékű kártalanításhoz és épp ezen jogosultsága alapján, nem tartozván a biztosítottak köréhez, a munkásbiztosítási választott bíróság előtt nem perelhet. Ebből azután az következik, hogy ilyen esetekben ezután a rendes bíróságok is az autonóm ítélkező tényezők közreműködése nélkül lesznek hivatva eldönteni azt a kérdést, hogy az illető félnek a munkásbiztosítási törvény VII. fejezete értelmében mily összegű kártalanítás jár. Kérdjük, most már, hogy mikor a törvényhozó ennek a speciális szakkérdésnek — és a mai szűk hatásköri szabályozás szerint majdnem csakis ennek — megoldására külön szakkörösítést állított fel, lehetett-e szándéka ugyanannak a kérdésnek eldöntését a rendes bíróságok hatáskörébe visszahelyezni. És célszerű-e a különben is túlhalmozott rendes bíróságokat terhelni ezután is munkásbiztosítási szakkérdések feletti bíraskodással?

Felvethető még az a további probléma, hogy a rendes bíróságoknak az az döntése, amellyel az 1907 : XIX. t.-c. VII. fejezetének megfelelő ellátási összeget megítélik és meghatározzák, a munkásbiztosítási szervekre és a félre nézve megdönthetetlen praejudiciumot képez-e? Mivel a törvény nem mondja ki, hogy egyfelől a rendes bíróságnak, másfelől a

munkásbiztosítási fórumnak döntései egymás irányában kölcsönösen kötelezők, előfordulhat, hogy a fél a közigazgatási és rendes bírói út kimerítése után, vagy azt megelőzőleg fordul a munkásbiztosítási szervekhez, azt vitatva, hogy az autonóm szervek útján megállapítandó kártalanítás meghaladná a másik úton részére utalványozott összeget. Nem kell-e már most számítanunk arra az eshetőségre is, hogy az autonóm tényezők közreműködésével határozó és ítélkező munkásbiztosítási szervek az 1907 : XIX. t.-c. alapján kötelezetteknek fogják magukat tekinteni arra, hogy az ügy érdekébe bocsátkozzanak?

* * *

Áttérek ezek után annak ismertetésére, hogy a *felsőbírói gyakorlat* a hatáskör kérdéseiben eddig milyen irányzatot követett. Meg kell állapítanom, hogy ez is — bár részben a viszonyok fejlődésének elkerülhetetlen folyamánnyaképp — a választott bíróság hatáskörét szűkebbre vonta. Nem terjeszkedem ki az Állami Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsainak a biztosítottak körét megszorítólag magyarázott s ezzel úgy a Kuriának, mint a munkásbiztosítási bíróságoknak felfogásával ellentétes döntéseire. Ezekkel szemben megnyugvásra ad okot, hogy az Állami Munkásbiztosítási Hivatal bírói osztálya a hatáskör értelmezése kérdéseiben is mind liberálisabb irányzatot követ.¹⁾

Am a felsőbírói gyakorlat a választott bíróságoknak nem annyira tárgyi hatáskörét, mint az elsőfokú ítéletek érvényesíthetőségét szorította meg oly módon, hogy azoknak *végrehajthatósága* — meggyőződésem szerint a törvényhozó akarata ellenére — majdnem teljesen *illuzóriussá* vált.

A munkásbiztosítási joggyakorlatot figyelemmel kísérő szakközönség előtt ennek okait részletesen kifejtenem szükségtelen. Legyen szabad utalnom a Munkásügyi Szemle 1910. és 1911. évfolyamaiban »Alaki kártalanítási jogunk fejlődése« cím alatt közzétett dolgozatomra, melyben az említett fejlődési folyamat minden fázisának közlésével ismertettem az Állami Munkásbiztosítási Hivatal bírói tanácsainak 14. sz. elvi határozatát s annak kihatásait. Ez az elvi határozat a kártalanítási peren kívüli és peres eljárásban fennforgott azokat a zavarokat és bonyodalmakat, melyek az állandó, ideiglenes és időleges járadék-forgalomhoz kötött hatásköri eltérésekből származtak, — a célszerűségi nézőpontok által vezérelve — akképp oldotta meg, hogy az előleg természetével felruházott ideiglenes járadék iránti igények tárgyában a felelővitelt kizárta. Ennek perjogi következménye az volt, hogy a most már alig előforduló néhány időleges járadékügy kivételével, majdnem minden baleseti kártalanítás iránti igény az állandó járadékügyekre nézve előírt perjogi alakszerűségek között kerül eldöntésre. Következésképp a Törvény 167. és az Elj. Rend. 218. § ai értelmében baleseti kártalanítási ügyekben előzően végrehajtható ítélet, vagy határozat most már, mondhatnám, egyáltalában nem hozható.

A felsőbírói gyakorlat betegsegélyezési jogterületen is megszorította az elsőbírói hatáskört. Pl. ilyen az a határozat,²⁾ mely kimondja, hogy a táppénz iránti igényt naponként önálló igénypontnak kell tekinteni. Ennek az a perjogi következménye, hogy a pénztári határozat állásfoglalásán túlmenő időtartamban a választott bíróságnál akár csak egy-két napra is megítélt táppénzigény tárgyában felelőbeszésnek helye van, mert az előbbjelzett értelmezés szerint az ítélet döntése az igénynek nem mennyiségére, hanem jogalapjára vonatkozik. Egy másik határozatában a felső bíróság³⁾

¹⁾ Példaként utalhatunk a 3. sz. teljes ülési határozatra, mely szakítva egyik korábbi keltetű ítéletben kifejezett azzal a felfogással, hogy a pénztári külön alapok és alapítványok terhére kiszolgáltatót segélyek iránti igények nem tartoznak bírói útra, hanem az Állami Munkásbiztosítási Hivatal felügyelete alatt a pénztár önkormányzati hatáskörébe, a törvényben meghatározott mértéken túlmenő betegségi segélyek iránti igényekre nézve a bírói hatáskört állapította meg.

²⁾ Állami Hivatal. 1910. P. 297/4. sz.

³⁾ Állami Hivatal. 1910. P. 434 2. sz.

a pénztár által az V-ik napibérosztály szerint megállapított, a fél által pedig a VIII-ik napibérosztály szerint érvényesített táppénz különbözete iránti igényt szintén nem a betegsegélyezési igény mennyiségére vonatkozó vitás kérdésnek tekintette, hanem mint a folyósított táppénz kiegészítésére irányuló önálló igénynek felülbírálásába bocsátkozott.

Ez az irányzat felfogásom szerint ellentétes a törvényhozónak akaratával, mely az alimentációs jellegű betegsegélyezési s a megélhetést átmenetileg biztosító kártalanítási igényekre nézve az elsőbírósági ítéleteket feltétlen joghatályllyal és érvényesíthetőséggel kívánta felruházni. Következik ez nemcsak az 1903. évi törvényjavaslat fentebb idézett vonatkozó rendelkezéséből, hanem a mostani törvény indokolásából is, melynek szavai szerint: »Az elsőfokú választott bírósági ítéletek ellen az igény megállapítása esetében a nyújtandó segélyek módozataira, vagy a pénzbeli segélyek nagyságára vonatkozólag további felebbezésnek nincs helye, miután ebben a tekintetben a vitás kérdések jogérvényes eldöntését az első fokra is teljes megnyugvással bízhatni.«

III. A hatáskörök elválasztása

Az előrebocsátottak után talán sikerült kimutatni annak a meggyőződésemnek alapját, hogy a munkásbiztosítási választott bíróságok hatáskörének *kiterjesztése szükséges*. Nemcsak azért, hogy a munkásbiztosítási jellegű magánjogi viták eldöntésének szakszerűsége biztosíttassék, hanem főképp avégből, hogy *ugyanazon kérdések* eldöntése a lehetőség szerint *ugyanegy fórum előtt*, ugyanazon eljárás keretében történjék. A hatásköri szabályozás mai rendszerének ugyanis egyik legfőbb hibája, hogy ugyanazon természetű, sőt ugyanegy igénynyel összefüggő analóg kérdésekben több független fórum gyakorol jurisdikciót. Az ebből eredő fonák helyzetek példáját legkirívóbban a *biztosítási kötelezettség* kérdésének fejleményei mutatják. Abban a kérdésben, hogy valaki az 1907: XIX. t.-c. értelmében biztosítási kötelezettség alá esik-e, — a mai jogállapot szerint egymástól függetlenül és így különféle ténybeli adatok és jogi felfogás alapján egymástól eltérően is a következő fórumok hozhatnak a megfelelő jogorvoslati utak kimerítésével határozatot:

1. *rendes bíróságok* mindazon kártalanítási igények elbírálása alkalmából, amelyek arra alapítatnak, hogy felperes az 1907: XIX. t.-c. hatálya alá nem tartozik s így biztosításra nem kötelezett. Számos példáját látjuk annak, hogy a rendes bíróság ilyen természetű perekben a biztosítási kötelezettség kérdésének érdemi eldöntésébe bocsátkozott és pedig úgy pozitív, mint negatív irányban. Erre nézve idézhetjük a legfelsőbb bíróságnak következő nagyjelentőségű döntéseit:

A Curia felülvizsgálati tanácsa egyik ítéletében ¹⁾ egy városi alkalmazottnak betegség esetére biztosítási kötelezettségét megállapította s kimondta, hogy a városi közgyűlési határozat s illetve a képviselőtestület által alkotott s a megye által jóváhagyott szabályrendelet nem pótolja az 1907: XIX. t.-c. 10. §-ában megkívánt szolgálati rendtartást, mert nem tartalmazza azokat a biztosítékokat, melyek a városok összes alkalmazottainak magán- és közjogi jellegű szolgálati viszonyait az alkalmazó hatóság egyes szerveinek változtatható eljárásától független, teljes oltalomban részesítenék. Az illető peres fél igényével a munkásbiztosítási szervekhez utasított.

Más esetekben ²⁾ kimondta a Curia, hogy a bányatársulások tagjai nem biztosításra kötelezettek; továbbá, hogy a vízszabályozó és ármentesítő társulatok nem közintézetek, minélfogva alkalmazottaik nem eshetvén a 10. §. kivételes rendelkezései alá, a törvény 1. §-ának 4. pontja értelmében biztosításra kötelezettek.

¹⁾ 1910. május 6. G. 71.

²⁾ C. 1910/G. 4036., C. 1910 G, 268. (Országos Pénztár 1910. évi jelentésn 36. oldal).

A legfelsőbb bíróság egyik újabb határozatában¹⁾ kimondja, hogy termelt fa elszállítására létesített lóvasutnál alkalmazottak biztosításra kötelezettek, mert a vasuti üzem fogalmát legtágabb műszaki értelemben kell felfogni, tekintet nélkül az azzal összefüggő foglalkozásnak gazdasági jellegére, céljára és terjedelmére.

Most már felmerül az a kérdés, hogy mi történék akkor, ha a munkásbiztosítási szervek ezután a felperes biztosítási kötelezettségét még sem állapítanak meg és az igénylőt, aki a rendes bíróságnál kártérítési keresetével jogérvényesen elutasított, kártalanítási igényével szintén elutasítanak?

De ugyancsak eltérő döntések keletkezhetnek még más irányokban is. Tudniillik:

2. A biztosítási kötelezettség kérdése döntendő el az *iparhatóság mint kihágási bíróság* előtt olyankor, midőn a munkaadó ellen az alkalmazott bejelentésének elmulasztása miatt tett feljelentés kapcsán merül fel az a vitás kérdés, hogy az illető alkalmazott biztosításra kötelezett-e, vagy sem?

3. Ugyanez a kérdés előfordulhat a *rendőri büntető hatóságok* hatáskörébe utalt abban az esetben, amikor a munkaadó a balesetnek a rendőri hatóságnál bejelentését elmulasztja s az emiatt indított rendőri eljárás folyamán azzal védekezik, hogy a baleset nem az 1907 : XIX. t.-c. szerint baleset esetére biztosított üzemben fordult elő. (Törvény 84. §. és 193. §. 2. bekezdés.)

4. Ugyanezt a kérdést van hivatva eldönteni az 1884 : XVII. t.-c. 176. §-a értelmében eljáró *iparhatóság* s annak határozatával szemben megindítható per folyamán a *rendes bíróság* a törvény 156. §-ában meghatározott igények elbírálása alkalmából, amikor a járulékok, tagsági igazolványi díjak, balesetbiztosítási díjak befizetése és megtérítése iránti kötelezettségek ismét a biztosítási kötelezettség kérdésével függenek össze.

5. A biztosítási kötelezettség kérdése nyer eldöntést az *országos pénztár igazgatóságánál* és felebbezés esetén az *állami munkásbiztosítási hivatalnál* a törvény 157. §-án alapuló üzembesorozás és balesetbiztosítási járulékok és tőkeösszegek kivetése alkalmából.

6. A biztosítási kötelezettség kérdése felmerül a kórházi ápolási költségek viselése kérdésében döntésre hivatott *közigazgatási fórumok* előtt. Utalhatunk a közigazgatási bíróság egyik ítéletére²⁾, melyben valamely színházi (segédművésznő és táncosnő minőségében) alkalmazott ápolás után felmerült gyógyköltség viselésének kérdése kapcsán a 2.400 koronát meg nem haladó évi fizetéssel bíró színházi alkalmazottak biztosítási kötelezettségét mondta ki.

7. A biztosítási kötelezettség kérdése a munkásbiztosítási választott bíróságok ítéleteiben döntendő el mindazok betegségély, vagy baleseti kártalanítás iránti igényének elbírálása alkalmából, akiknek biztosításra kötelezetti minősége vitássá válik.

8. Végre felmerülhet a biztosítási kötelezettség problémája a *hatásköri bíróság* előtt.

Látjuk tehát, hogy alig van bírói, vagy közigazgatási fórum, amely előtt a biztosítási kötelezettség kérdése meg ne fordulhatna. És az egyöntetűséget, vagy a döntések bármelyikének prejudiciális jellegét biztosító törvényrendeletkezés nemlétében előfordulhat, de meg is történik, hogy a különböző célú eljárások eredményeképp ugyanaz az eset eltérő megoldáshoz juthat. Nyilvánvaló, hogy ezen változtatni kell, de hogyan?

A munkásbiztosítási törvény módosítását célzott 1909. évi javaslat 35. §-a a hatáskör tagoltságán annak kimondásával kívánt segíteni, hogy az 1907 : XIX. t.-c. 156. §-ában említett vitás ügyekben, ha a biztosítási köte-

¹⁾ C. 1911 G. 42.

²⁾ Kb. 5.476/1911. (Országos Pénztár 1910. évi jelentése 34. oldal.)

lezettség vitássá válik, az eljáró iparhatóság, illetőleg bíróság az eljárás félbeszakításával az iratokat az Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz terjeszse fel avégből, hogy az a biztosítási kötelezettség kérdésében határozzon, a fennforgó esetre a további eljárás során is kötelező hatálylyal. Ez lett volna az első lépés, melylyel a biztosítási kötelezettség kérdése — habár csak a Törvény 156. §-a alá vonható jogesetekben — kivonatott volna az iparhatóságok és a rendes bíróságok mérlegelése alól.

Felmerül azonban a kérdés, hogy az ítékezésre hivatott egyes fórumoknak, különösen pedig a rendes bíróságoknak ítélezési jogkörét lehet- és célszerű-e megszorítani oly módon, hogy azok az általuk elbírálandó jogeset eldöntése alkalmából a vitás tényálladék alkotó elemét képező annak a kérdésnek, hogy a biztosítási kötelezettség fennforog-e, elbírálásába ne bocsátkozhassanak? És melyik legyen az a fórum, amelynek a biztosítási kötelezettség kérdéseiben való döntése a többi hatóságokat kötelezze?

E tekintetben igen nagy nehézségekkel kell szembenéznünk. Figyelembe kell vennünk mindenekelőtt azt, hogy a fentebb felsorolt fórumok a biztosítási kötelezettség kérdését *különböző nézőpontokból és célból* veszik bírálatuk alá s a határozat alapját képező eljárás és joganyag is különböző. Már most prejudicium hatályával csak annak a fórumnak döntését lehetne elvileg elfogadni, amely a biztosítási kötelezettség kérdését a legalaposabban, minden nézőpontra kiterjedő gondossággal, előrelátással és szabatsággal tisztázza és oldja meg. Továbbá megtámadhatatlannak vélem azt a tételt, hogy magánjogi igények elbírálásánál prejudiciumul csak az illető érdekeltek meghallgatásával lefolytatott kontradiktórius eljárás eredményeképp létrejött jogerős *bírói határozat* döntése tehető kötelezővé. Mert nemcsak az ítékezés szabadságának példátlan megszorítása volna az, ha az elbírálandó jogviszony alapjául szolgáló egyes kérdésben a közigazgatási fórumnak nem kontradiktórius úton létrejött állásfoglalása a bíróságot kötelezné, hanem ez adott esetekben jogos magánérdekeket sértő igazságtalanságokra is vezethetne, mert a közigazgatási fórum ténymegállapítása és mérlegelése a dolog természete szerint más alapon és felfogásból indul ki s a magánjogi igény nézőpontjából sok esetben nem kimerítő.

Az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár 1910. évi jelentésében azt a javaslatot teszi, hogy a biztosítási kötelezettség kérdésében az üzembesorozás alkalmából állásfoglalásra hivatott fórumoknak döntése képezze a kötelező prejudiciumot. E javaslat konzekvens keresztülvitele folyamánaképp úgy a munkásbiztosítási választott bíróságok, mint a rendes bíróságok is a biztosítási kötelezettség kérdésének pozitív, vagy negatív irányú felmerülése esetén az eljárást felfüggeszteni és az országos pénztár igazgatóságának, vagy felebbezés esetén az állami hivatal biztosítási tanácsainak döntéséhez alkalmazkodni tartoznának. Elvileg is megengedhetetlennek tartom, hogy az egyoldalú bejelentéseken alapuló s a segélyt vagy járadékot igénylő meghallgatása nélkül létrejövő üzembesorozó határozat bírói ítékezést köthesse vagy irányíthassa. Hogy ez gyakorlatilag is minő inkonzekvenciákra vezetne, a következő példákra utalhatok:

Valaki baleseti kártalanítási igényét arra alapítja, hogy munkaadója üzemében átmenetileg elemi erők által hajtott motort használt, vagy hogy alkalmaztatása idején a munkaadónak átmenetileg 20-nál több alkalmazottja volt. Ennek a munkaadónak üzeme be nem soroztatott, mert rendszerint nincsen elemi erő által hajtott gépe, vagy 20-nál több alkalmazottja; vagy pedig e feltételek fennforgása kontradiktórius bizonyítás (tanuk vallomása és eskütétele, üzleti könyvek és bérjegyzékek megvizsgálása) nélkül meg nem állapítható. Más esetben: A betegségélyigény érvényesítésénél vitássá válik, hogy az alkalmazott napibére meghaladta-e a 8 koronát és ebből a nézőpontból javadalmaiból mi és mennyi veendő számításba? (Pl. mennyi számítandó lakbérre, pótlékokra és osztalékokra?)

Mindezeket megnyugtatóan csak kontradiktórius eljárás keretében lehet tisztázni s a fél nem zárható el attól, hogy az ily természetű vitás kérdésekben bizonyítékai szabad bírói mérlegelés alá kerüljenek. De az eljárás gyorsaságára nézve eddig szerzett tapasztalatok után nem is tartanám tanácsosnak, hogy alimentációs természetű betegsegélyezési és járadék-követelések megítélése az előző közigazgatási eljárás lefolytatásáig felfüggesztessék.

Azokból a bonyodalmakból, amelyek ugyanannak a kérdésnek több fórum előtti különböző eldöntéseiből származnak, a kivezető utak:

a) A döntésre hivatott fórumoknak lehető apasztása és ebből a célból az analóg ügyeknek lehetően ugyanazon hatóság jogkörébe egyesítése. Erre alább fogok részletesebben kitérni.

b) A bírói fórumok döntését vagy egymásra kölcsönösen kötelezővé kell tenni, vagy pedig azok egyikét a többire nézve prejudiciális hatállyal felruházni.

E tekintetben pedig meggyőződésem az, hogy a mi viszonyainkhoz képest legjobb megoldás volna, magánjogi igények érvényesítése eseteiben mindenkor a *biztosítási kötelezettség kérdését in concreto a munkásbiztosítási bírói fórumok hatáskörébe* utalni. A biztosítási kötelezettség kérdése végre is munkásbiztosítási természetű szakkérdés, amelynek a pénztárak és munkaadók útján beszerzett adatok alapján és kontradiktórius úton megoldására és egyöntetű irányítására a munkásbiztosítási szakbíró-ság hivatottabb a rendes bíróságoknál. És egyenrangú független bírói fórumok között az egyik döntésének prejudiciumszerű jellege ellen sem támasztható aggály. Precedenst találunk nemcsak a Törvény 82. §-ában, mely szerint a munkaadó balesetet előidéző szándékossága, vagy gondatlansága kérdésében a büntető bíróságnak előző döntése szükséges és mértékadó, hanem a németbirodalmi biztosítási rendtartásban, mely kimondja, hogy a rendes bíróságok kötve vannak a munkásbiztosítási eljárás során történt megállapításokhoz abban a kérdésben, hogy a munkásbiztosítási törvény szerint kártalanítandó baleset forog-e fenn és a kártalanítás milyen terjedelemben s melyik biztosító szerv által nyújtandó (901. §.). Ilyen kérdéssel összefüggő perben a rendes bíróság köteles az eljárást felfüggeszteni addig, míg a munkásbiztosítási eljárás során a kérdéses megállapítás bekövetkezik. Ezzel függ össze a németbirodalmi biztosítási hivatalnak oly irányú többszöri állásfoglalása, hogy ha valamely baleseti sérült a munkadó ellen magánjogi kártérítést igényel és vitássá válik, vajjon igénylő biztosításra kötelezett-e vagy sem, a munkásbiztosítási fórumok előtt kell ezt a kérdést előzőleg megoldani; nevezetesen ezek vannak hivatva prejudiciumként kimondani azt is, hogy nem a munkásbiztosítási törvény értelmében kártalanítandó baleset esete forog fenn.¹⁾

Mindezeket okulva, azt a megoldást javaslom, hogy a *munkaviszonyból támasztott baleseti kártérítési igények érvényesítése eseteiben* — ha a biztosítási kötelezettség kérdése válik vitássá — ennek a kérdésnek elbírálása a munkásbiztosítási bíróságok hatáskörébe utaltassék. Ebből folyólag az említett igények iránt folyamatba tett perek az ipartörvény 176. §-ának analógiájára, a munkásbiztosítási választott bíróságnál volnának indítandók, vagy oda átteendők. Ez a szakbíró-ság az érdekelt munkaadó és az Országos Pénztár meghallgatása után a biztosítási kötelezettség kérdésében úgy a rendes bíróságra, mint a közigazgatási hatóságokra nézve in concreto kötelező határozatot hozna. A biztosítási kötelezettség jogerős megállapítása esetén a pénztárt további eljárásra hívná fel, ellenkező esetben pedig a felet igényével, vagy annak a pénztári szolgáltatást meghaladó többletével a rendes bírói útra utasítaná. Ezzel a rendes bíróság és a munkásbiztosítási fórumok közötti ellentétes döntés nagy részben elimi-

¹⁾ Handbuch der Unfallversicherung. I. kötet, Ad 135. §., 8. megjegyzés.

nálva volna. A többi összeütközésnek pedig a hatáskörök lehető egyesítése s ennek megvalósítása kapcsán a munkásbiztosítási választott bíróságok hatáskörének kiterjesztése útján lehetne elejét venni.

Mielőtt ennek részleteire térnék át, legyen szabad néhány ecsetvonással vázolnom a német és osztrák munkásbiztosítási bíróságok legújabb fejlődésének néhány kiemelkedő mozzanatát.

IV. Az újabbkori külföldi jogfejlődés tanulságai.

Az 1900. évi német balesetbiztosítási törvény értelmében felállított munkásbiztosítási választott bíróságok (Schiedsgerichte für Arbeiterversicherung) az új német birodalmi biztosítási rendtartás értelmében lényeges átalakuláson mentek keresztül. Míg addig az említett bíróságok a rokkantsági járadékok és baleseti kártalanítás tárgyában érvényesített felebbezések elbírálására voltak hivatva, tehát lényegében a kir. ítélőtáblák székhelyén szervezett munkásbiztosítási bíróságainkkal hasonló ügykörrel bírtak, addig az azok helyébe lépett felső biztosítási hivatalok (Oberversicherungsämter) a birodalmi biztosításnak az *ítélkezési, közigazgatási és felügyeleti* hatósággal minden irányban felruházott magasabb fokú szerveivé lettek (61. §).

A felső biztosítási hivatalok rendszerint a magasabb közigazgatási hatóságok kerületére állítottak fel vagy önállóan, vagy pedig az illető hatósággal egyesített szervezetben. A hivatal elnöke, ki az esetleg kapcsolatos magasabb birodalmi vagy állami hatóság vezetője, továbbá igazgatója és helyettesei állami hivatalnokok.

Az ülnökök felében a munkaadók, felében a biztosítottak közül a felső biztosító intézet kebelében megejtett választás útján nyernek megbízatást.

A hivatalnak két osztálya van: az ítélő és közigazgatási osztályok. Az előbbinek tanácsai (Spruchkammer) alakulnak az elnökből, vagy helyetteseiből, továbbá két-két munkaadó és biztosított ülnökből. A közigazgatási tanács (Beschlusskammer) az intézet vezetőjének, vagy kijelölt helyetteseinek elnöklete alatt 3 tagú tanácsban dönt egy-egy munkaadó és biztosított ülnök közreműködésével, akik az összes ülnökök közül választanak. A felügyeletet a legfelsőbb közigazgatási hatóság gyakorolja.

A hivatal hatásköre betegségélyezési ügyekben II-od fokú, rokkantsági és baleseti ügyekben I. fokú ítélkezésre s azonfelül az egész munkásbiztosítási adminisztráció tárgyában többnyire II. fokú és végérvényes határozati és intézkedési jogkörre terjed. Így példászerűleg felsorolhatjuk a következő közigazgatási természetű teendőket:

A felső biztosítási hivatal mint végső fórum dönt afölött, hogy valamely üzem vagy annak része melyik betegségélyző pénztárhoz tartozik (258. §.);

felebbezhető határozatot hozhat abban a kérdésben, hogy valamely üzem melyik balesetbiztosító szövetkezethez tartozik csatlakozni (542. §.);

határoz a betegségélyző *pénztárak egyesülése, feloszlata*s és bezárása kérdéseiben (280. §.);

felhatalmazást adhat a betegségélyző pénztáraknak arra, hogy az orvosok által megtagadott kezelés helyett a tagoknak pénzbeli segílyt nyujthasson (370. §.);

elbírálja az I. fokú biztosító hivataloknak (Versicherungsämter) a pénztárak feletti felügyelet tárgyában tett intézkedései ellen irányuló *panaszokat* (377. §.);

baleset ügyekben I. fokon, egyéb ügyekben II. fokon s végérvényesen határoz a biztosító intézetek minden irányú intézkedései ellen irányuló *panaszok* tárgyában és a megtámadott intézkedéseket fel is függesztheti (1791. és következő §-ok);

határoz a balesetbiztosítási járulékok kivetése elleni felszólalások tárgyában (259. §.);

megállapítja a baleseti kártalanítás meghatározásánál alapul veendő átlagos évi munkakeresményeket (936. §.);

gyakorolja II. fokon és végérvényesen a büntető hatáskört biztosítási kötelezettek bejelentésének, bérjegyzékek bemutatásának elmulasztása esetében (530., 656. és 910. §§.).

A felsőbiztosítási hivatal ítél a végkielégítés tárgyában hozott határozatok felett és pedig oly módon, hogy a biztosító intézet döntését vagy helybenhagyja, vagy feloldja, amely esetben előleget folyósíthat (1689. és 1690. §§.).

Az ítélőtanácsoknak ítéletei ellen felülvizsgálatnak van helye a birodalmi, vagy országos biztosító hivatalhoz (Reichs-, Landesversicherungsamt), de csak igen korlátolt mértékben és csak azon az alapon, hogy a fennálló jog nem, vagy pedig rosszul alkalmaztatott, az ítélet az akták világos tartalmával ellentétes, vagy az eljárás lényeges hiányokkal bir (1697. §.).

Felülvizsgálatnak nincs helye táppénz és halálozási segély, családi segély, végkielégítés iránti igények és az eljárási költségek tárgyában, továbbá baleseti ügyekben, az időleges vagy lejárt járadékok, hozzátartozói járadékok, gyógyintézeti ápolás és a viszonyok változása alapján a járadék újabb megállapítása kérdéseiben (1694., 1700. §§.). Figyelmet érdemel az az intézkedés, hogy a baleseti járadéknak leszállítása, vagy megvonása esetében a felsőbiztosítási hivatal elnökének joga van a biztosító intézet határozatainak foganatosítását részben, vagy egészben felfüggeszteni (1682. §.).

Ami már most az eljárást illeti, megemlíteném, hogy az elnök jogosítva van minden ügyben előhatározatot hozni, amelylyel szemben a fél szóbeli tárgyalás kitűzését kérheti. Ily irányú indítvány hiányában az előhatározat a jogorvoslat szabályai szerint esetleg megtámadható ítélet jellegével bir (1692. §.). Végre megemlítem, hogy az Oberversicherungsamt hozhat a jogalap kérdésére szorító határozatot, mely esetben jogérvényesen előleget adhat (1668. §.).

Az új osztrák biztosítási javaslat korlátoltabb mértékben, de szintén jelentékenyen kiterjeszteni kívánja a cs. kir. biztosítási bíróság hatáskörét, de akképp, hogy azok fölé Wien székhelylyel egy biztosítási felsőbíróságot is állít fel, míg a cs. kir. biztosítási bíróságok minden politikai tartományi hatóság székhelyén fognak szerveztetni (264. §.). Elnöke és helyettesei az igazságügyminiszter által kinevezett bírák (266. §.). Ülnökei munkaadók, nem önálló foglalkozású, továbbá önálló foglalkozású biztosítottak; az orvosi szerződésekből folyó vitás ügyekben pedig a pénztáraknak és az orvosi karnak egy-egy képviselője (267. és 274. §§.).

A biztosítási bíróságok hatáskörébe tartozik (265. §.);

a) betegsegélyek körül felmerülő vitás kérdésekben a panasz-bizottságok (Beschwerdekommission) határozata ellen irányuló felebbezések eldöntése;

b) a rokkant, agykori és balesetbiztosítási segélyezések, jelesül járadékok, tőkefizetések, végkielégítések, járulékvisszatérítések, járadékok, avagy szolgáltatások beszüntetése, vagy leszállítása tekintetében keletkező jogviták;

c) különleges gyógykezelésbe utalás, agykori és rokkantsági járadék helyett ápolási ellátás nyújtása, s az azt el nem fogadó fél járadékának megvonása (113., 120. és 178. §§.);

d) a pénztárak és az orvosok között az orvosi szolgálat ellátására vonatkozó szerződésekből felmerülő vitás kérdések;

e) új kártalanítás esetén, ha a bíróilag megállapított járadék beszüntetik, vagy leszállítatik, a biztosítási bíróság ennek foganatosítását felfüggesztheti ítélethozatalig, vagy egyezségkötésig (119., 221. §§.).

A biztosítási bíróság ítélete ellen betegségély igények és új kártalanítás iránti preventív intézkedések tárgyában jogorvoslatnak helye nincs. Egyéb ügyekben *felebbezésnek*, vagy *felhívamodásnak* helye van, de csak alaki okokból és korlátolt halasztó hatállyal (279., 280. §§.).

Figyelemreméltó eljárási szabály, hogy a biztosítási bíróság elnöke az első tárgyalást egyezség létrehozása céljából és a közbevetett kifogások feletti határozathozatal végett ülnökök bevonása nélkül tarthatja és érdemben is határozhat, ha a felek az ülnökök mellőzésében megegyeznek. (277. §.)

Ezekben mutatván reá a legközelebbi szomszéd államok jogfejlődésének főbb irányaira, áttérhetek a hatáskör szabályozása iránti javaslataimra.

V. A hatáskör kiterjesztése.

Csak ismételnem, hogy a felvetett kérdés megoldására szemünk előtt lebegő vezérlő szempontok: az elintézés *szakszerűsége*, a szétágazó kérdéseknek lehető *összpontosítása* és a *rendes bíróságoknak*, valamint a közigazgatási hatóságoknak munkásbiztosítási szakkérdések megoldása alóli *felszabadítása*.

Előrebocsátom, hogy magam sem tartanám helyesnek az ipari érdekeltségtől távol, s a szolgálati és munkaviszonyon kívül álló személyeket érdeklő vitás kérdéseknek a munkások részvételével ítélkező külön szakbíróság hatáskörébe utalását. Ellenben mi akadályát sem látnám annak, hogy ne csupán szorosan véve a biztosító pénztárak és a biztosítottak közötti jogviták, hanem a *munkaadókat illető peres kérdések* is a munkásbiztosítási bíróság által döntsessenek el. Hiszen a rendes bírósággal egyformán *független* munkásbiztosítási bíróság szervezetében és eljárásában a munkaadók is kellő garanciát találhatnak, annál is inkább, mert abban a saját érdekelttségüknek ítélkezési részvétele s így a viszonyok ismeretén alapuló szakszerűség is megfelelőleg biztosítva van. De különben is ismeretes az az újabbkori jogfejlődés-irányzat, mely nálunk a szolgálati szerződésből folyó összes magánjogi vitákat a hasonló alapon tervezett iparbíróságok hatáskörébe akarja utalni.

Ezekből az alapelvekből kiindulva, a munkásbiztosítási bíróságok hatáskörének kiépítését következőkben javaslom:

A) A tárgyi hatáskör kiegészítése.

1. A munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe utalandók azok a vitás kérdések is, melyek a pénztárak és a munkaadók között, ez utóbbiaknak a T. 12. és 14. §-ain alapuló megtérítési kötelezettségéből keletkeznek. Mert a biztosításra kötelezett alkalmazottak *munkaviszonyaiban* és az *üzemben előforduló változások bejelentése elmulasztásával összefüggő kérdések* munkásbiztosítás-jogi természetűek és szorosan összefüggnek a biztosított által támasztott igények alapját képező tényállással és ténymegállapításokkal.

2. A T. 156. §-ában meghatározott igények szintén nemcsak munkaviszonyból, de a munkásbiztosítási törvényen alapuló jogviszonyokból és jogszabályokból erednek. Jogalapjuk is ugyanaz, mint a segélyigényeké (pl. a tagsági viszony fennállása, tartama, a biztosítási kötelezettség fennforgásának, a szolgáltatások mértékének meghatározására szolgáló tényezők). Nem oszthatom tehát a törvényjavaslatnak azt az érvelését, hogy a *járadékok*, *tagsági igazolványi díjak*, *balesetbiztosítási díjak*, *befizetési és megtérítési kötelezettségek* lényegében más természetűek volnának és más alapon lennének elbírálandók, mint a segélyezési igények. A tapasztalat pedig azt mutatja, hogy az ipartörvény 176. §-a értelmében eljáró iparhatóságoknak, valamint a rendes bíróságoknak a kérdéses ügykörre vonatkozó

és a segélyek iránti bíraskodás eredményeitől eltérő döntései sok esetben nélkülözik a kellő alaposságot és szakszerűséget. Így nem egyszer megtörténik, hogy a pénztár segély fizetésére köteleztetik, a megfelelő járulékok iránti igényétől pedig elesik. Ugyancsak munkásbiztosítási jellegű szakkérdések a munkaadó által bejelentett adatok beszerzésével felmerült s a Törvény 20. §-a értelmében megterítendő *költségek megállapítása*; a Törvény 29. §-a értelmében *pótjárulékok kiszabása*, a Törvény 42. §-a alapján a *járulékok levonásának letiltása* tárgyában felmerülő igények, amelyek a Törvény 156. §-ában körülírtakkal együtt a munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe tartoznának.

3. A fentebb már kifejtettek után feleslegesnek tartom annak a nézetnek megokolását, hogy a Törvény 72., 77., 95. és 96. §-ainak eseteiben a *járadékok tőkésítése* kérdésében a munkásbiztosítási választott bíróság felebbezési hatásköre biztosítandó; csak utalok arra, hogy ez a felfogás a német és osztrák munkásbiztosítási jog terén érvényre jutott.

4. Kifejezetten ki kell mondani, hogy a Törvény 72. §-ának utolsó bekezdése értelmében 16-ik életévüket meghaladott igényjogosultak részére *neveltetési segély* engedélyezése kérdésében a pénztári határozattal szemben felebbezésnek helye van.

5. A Törvény 167. §-ának 2-ik bekezdését oda módosítanám, hogy az ítéletek rendelkező részében a megállapított segély és járadék összege helyett annak számszerű meghatározására szolgáló tényezők volnának megjelölendők. A gyakorlat embere előtt ismeretesek azok a nehézségek, amelyek az ítélethozatal alkalmából állanak elő abból az okból, hogy számszerűleg kell kiszámítani azt az összeget, mely az igénylőt a pénztártól előre felvett előlegek (táppénz, járadékelőleg, ideiglenes járadék stb.) levonása után megilleti; és zavarra adnak okot a pénztárnál eszközölt levonások (pl. elévülés, szünetelés, jogtalanul felvett segélyek visszatérítése címén, stb.). A leggondosabb számítások után is gyakran történik, hogy a bíróság számszerűleg hibás ítéleteket hoz; vagy pedig a Törvény előbbirt rendelkezése ellenére végrehajthatlan ítéleteket kénytelen hozni akképp, hogy az ítéletben a lejárt marasztalási összeg kiszámításának csak alapját jelöli meg, míg a tényleges elszámolás perenkívüli útra tartatik fenn.¹⁾

Különben »A munkásbiztosítási bíróság határozatainak végrehajtása« című cikkemben²⁾ részletes kifejtéssel igyekeztem megokolni, hogy a pénztári szolgáltatás teljesítésének ellenőrzésére és kikényszerítésére a bírói végrehajtási út rendszerint nem alkalmas, hanem a pénztár teljesítési késedelmével és mulasztásával szemben adminisztratív jellegű joghatóság és a Törvény 175. §-a nyomán megvalósítandó kényszereszközök volnának biztosítandók. Ebből önként következik az a további javaslatom, hogy a Törvény 167. §-a 3-ik bekezdésének megfelelő módosítása mellett a munkásbiztosítási bírói ítéletek alapján a *végrehajtás elrendelése* s a végrehajtás útján behajtandó összegnek meghatározása mindenesetre utaltassék a munkásbiztosítási bíróságok, illetve elnökeinek hatáskörébe.

6. Előfordult esetekben vitássá vált az a kérdés, hogy a munkásbiztosítási választott bíróság, melynél az Elj. Rend. 49. §-a szerint az eljárás vagy felebbezéssel, vagy közvetlen keresettel indulhat meg, *előzetes bizonyítást* foganatosíthat-e? Pedig ez tapasztalat szerint szükséges és hasznos volna úgy betegsegélyezési igények érvényesítése eseteiben, amikor a pénztári orvosok véleményében meg nem nyugvó pénztári tag állapotát üdvös volna azonnal bírói orvosszakértői eljárás tárgyává tenni s ezzel az utólagos bizonyításoknak és véleményezéseknek elejét venni; valamint balesetek alkalmából is, különösen a halálos kimeneteliú fontosabb esetekben meg-

¹⁾ Az Á. Mb. Hivatal gyakorlatában az ilyen formailag végrehajthatlan ítéletek hozatala gyakran fordul elő.

²⁾ Munkásügyi Szemle. 1910. évfolyam.

becsülhetetlen volna a bírói helyszíni szemle és boncvizsgálat. Ezért kétségek elkerülése érdekében javaslom az előzetes bizonyításnak a munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe kifejezett felvételét.

7. Szükségesnek találom a munkásbiztosítási bíróság hatáskörének kiterjesztését *praejudiciális* kérdésekre is. Ilyenek pl. a taggá felvétel, a tagság fenntartása és a tagsági viszony fennállása iránti vitás kérdések. Hogy a munkásbiztosítási jogból eredő jogviszonyok létezése, vagy nem létezése kérdésének tisztázására szükség lehet, arra nézve utalhatok azokra az esetekre, amikor valamely pénztári tag tagsági jogosultságát a Törvény 60. §-án alapuló járuléktovábbfizetéssel fenntartani kívánja, a pénztár azonban a járulékok átvételének megtagadásával a tagság fenntartásához hozzá nem járul. (Pl. azért, mert a tag a járulékok fizetésével késett, vagy mert olyan új foglalkozásba lépett, melylyel biztosítási kötelezettsége megszűnt.) Ha a tagnak segélyre még igénye nincs, a mai jogállapot szerint kétes, hogy a továbbfizetési jogosultság vitás kérdése hol döntessék el. A pénztártól sem lehet kívánni, hogy a tagság fenntartása iránti igényt alaptalanak találva, a járulékokat bizonytalan ideig elfogadja; a tagnak pedig jogos érdeke, hogy a járulékok fizetése iránti készsége igazolható legyen arra az esetre, ha utóbb vélt tagságából folyólag betegsegélyigényt érvényesíteni kíván. Már most képtelenség a tagság vitás kérdését a betegsegélyigénynek esetleg évek múlva felmerültéig függőben tartani s megkívánni, hogy az igénylő a járulékokat addig bírói letétbe helyezze. Szembeötlő továbbá, hogy az *önkéntes taggá felvétel* megtagadása esetén a magánjogi igények alapjául szolgáló vitás kérdés eldöntésére nincs bírói fórum. Az 1909. évi novellatervezet 7. §-a ezt a hiányt akkép kívánta pótolni, hogy az önkéntes biztosítás elfogadását megtagadó pénztári határozatok ellen az Országos Pénztár igazgatóságához, balesetbiztosításra tett önkéntes bejelentések ügyében pedig harmadfokon az Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz engedett volna felebbezést. Megokolatlannak tartom, hogy a tervezet a választott bíróságot, mint legilletékesebb fórumot mellőzte.

8. Az 1909. évi novella-tervezet 35. §-a azt a lényeges újítást kívánta megvalósítani, hogy az iparhatósági hatáskörbe utalt ügyekben harmadfokon az Állami Munkásbiztosítási Hivatal járjon el a kereskedelemügyi minisztérium helyett. Ebben az a megfontolás jut kifejezésre, hogy az 1907 : XIX. t.-c. értelmében iparhatósági hatáskörbe utalt *kihágások munkásbiztosítási szakszerű ellátást igényelnek*. De ismét feltűnik, hogy a tervezet miért mellőzte a bírói eljárás útját s az eljáró fórumok közül miért hagyta ki a munkásbiztosítási választott bíróságot?

Annak a kérdésnek megoldása előtt, hogy a munkásbiztosítási törvény áthágásainak büntetése melyik fórumnak hatáskörébe utaltassék, azokból a tapasztalatokból kell kiindulni, melyek a mai állapotokból mérithetők. A Törvény 187. és következő §-aiban, valamint egyebütt elszórtan meghatározott kihágások részben olyanok, melyek a segélyezési és kártalanítási igényektől függetlenek, részben pedig, melyek azokkal szorosán összefüggnek. Ez utóbbiakra például felhozhatjuk a bejelentés elmulasztásának, vagy a szívességi bejelentésnek eseteit, amely kihágások ténybeli alapja akkor válik nyilvánvalóvá, amikor a magánjogi igény érvényesíttetik. A biztosított ugyanis betegsegélyt, vagy járadékot igényel s ekkor tűnik ki, hogy munkaadója őt be nem jelentette, vagy pedig gyanu merül fel arra, hogy a munkaviszony csak színleges és a bejelentés a pénztár kijátszására irányuló volt. Ilyen esetekben kezdetben a pénztár előbb a munkaadó ellen tett kihágás miatt feljelentést s annak elintézéséig a félnek segély-, vagy járadékigényét eldöntetlenül hagyta. Utóbb az a pénztári gyakorlat látszik kifejlődni, hogy a kihágási eljárás eredményének bevárása nélkül a segélyigény tekintetében elutasító határozatot hoz s az az ellen irányuló felebbezést a választott bírósághoz felterjeszti. E helyeselhető

gyakorlatra pedig az a tapasztalat vezetett, hogy magánjogi igények eldöntésének a kihágási eljárás befejeztéig elodázása az érdekeltek nagy elégedettségére adna okot. De a mostani kihágási eljárás a magánjogi igények eldöntésének alapjául szolgáló tényállás felderítésére és megállapítására nem is alkalmas. A kihágási bíróság ugyanis a feljelentés egyoldalú előadása alapján rendszerint büntető parancsot bocsát ki, amelyben a munkaadó ellen valamely minimális összegű bírság szokott kiszabtatni. Ezt a marasztalt fél további utánjárások elkerülése érdekében többnyire elfogadja, nem is sejtve, hogy bűnössége megállapításának súlyos magánjogi következményei lehetnek. Ha pedig a kihágási bíróság az ügy érdemébe is bocsátkozik, a kellő perjogi formák nélküli eljárása, bizonyítása és döntése sok esetben hézagos és téves, úgy hogy a munkásbiztosítási bíróság előtt lefolytatott eljárás gyakran ellenkező tényállás megállapítására vezet.¹⁾

Ezekkel kapcsolatban merült fel az a kérdés, hogy a kihágási bíróság döntése, melylyel a munkaadónak a bejelentés elmulasztása, vagy szívességi bejelentés miatti vétkességét megállapítja, a munkásbiztosítási bíróságnak a segély-, vagy járadékigény elbírálásánál praejudikál-e? A rendes bíróságoknak a T. 82. §-ának életbeléptetése előtti gyakorlata kártérítési perekben azt az irányt követte, hogy a büntető bíróságnak a bűnösséget megállapító rendelkezését a magánjogi bíróság irányadóul szokta elfogadni s annak alapján a kártérítést megítélte; ellenben a büntetés alóli felmentést nem tekintette olyan praejudiciumnak, mely a kártérítésben való marasztalást akadályozná. A munkásbiztosítási bíróságnál ezt az elvet elfogadni nem lehetett, mert a kihágási eljárás során kibocsátott büntetőparancs vagy ítélet, mely csak a büntetés kiszabása nézőpontjából mértékadó ténybeli adatokra szorítkozik, nem szolgáltat megnyugtató alapot a kihágási ügy keretén többnyire kívül álló igénylő magánjogainak megállapítására, vagy elutasítására.

Ha ezek után maguknak a kihágásoknak természetét vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy a munkásbiztosítási törvény áthágásainak túlnyomó része nem büntetőjogi természetű és nem szándékosságra visszavezethető cselekmény, hanem a munkásbiztosítási közigazgatásból folyó rendszabályok megtartásának többnyire elnézésből és gondatlanságból elmulasztása. E cselekményeknek magánjogi következményei pedig lényegesebbek, mint az, hogy a mulasztások megtoroltassanak; sőt amennyiben a megtorlás elengedhetetlen és szükséges is, úgy a mulasztás magánjogi következményeinek meghatározásával kapcsolatosan oldható meg igazi alapossággal az a kérdés, hogy milyen fokú és mértékű megtorlásra van szükség. Pl. csak a magánjogi igény felett ítélező munkásbiztosítási bíróság tudja megítélni, hogy a szívességi bejelentés minő érdekekből, minő kötelezettségek kijátszása céljából történt s az a pénztárnak minő károsodását eredményezte volna; ennél fogva csak az ítélni meg azt is helyesen, hogy az ilyen kihágást elkövető felek minő büntetést érdemelnek. Az a jelenlegi jogállapot, mely szerint bérjegyzékek vezetését és a bejelentéseket elmulasztó s ezzel súlyos magánjogi károkat okozó munkaadók a kihágási bíróságnál kibocsátott büntető parancscsal 1—2 korona büntetésben marasztaltatnak, a rosszhiszemű, vagy indolens munkaadók ezreinek rendszoktatására nem alkalmas.

¹⁾ Sok eset közül utalhatok a következő példára :

B. Antal festősegédet munkaadója a pénztárnál be nem jelentve, özvegye temetkezési segély iránti igényével az elhalt férj tagsági jogosultságának igazolatlan volta alapján elutasított. A felelősség (1911. Bei. I. 52. sz.) tárgyalása során az a tényállás derült ki, hogy B. Ignác építőmester a fő- és székvarostól elvállalt festési munkát R. József festő-vállalkozónak adta át, aki azonban azt R. András alvállalkozónak adta tovább. Az elhalt B. Antalt az utóbbi alvállalkozó, R. András alkalmazta és fizette. S a kihágási bíróság a pénztári feljelentés téves adatainak további vizsgálata nélkül mégis B. Ignác építőmestert és R. József fővállalkozót mondta ki bűnösöknek a bejelentés elmulasztása miatt; az igazi bűnös ellen pedig eljárás sem indítatott.

A németbirodalmi biztosítási rendtartás helyes irányt adott azzal is, hogy a munkásbiztosítási kihágások elbírálását a felső biztosító hivatalok hatáskörébe utalta.

Ma még szokatlannak látszik és ellenkezéssel is fog találkozni az a javaslatom, hogy a munkásbiztosítási törvényből folyó kihágások elbírálása egyáltalán a munkásbiztosítási bírói fórumok hatáskörébe utaltassék, de remélem, hogy a fejlődési folyamat ennek az eszmének is diadalra jutását fogja meghozni. Addig is azonban megvalósítandónak tartom azt, hogy a *segély- és járadékigények elbírálásával kapcsolatos kihágások* munkásbiztosítási bírói hatáskörbe utaltassanak abból a célból, hogy a segélyek, járulékfizetés és rendbüntetés alapját képező tényálladék ugyanazon fórum előtt nyerjen egységes és egyöntetű megoldást. Ebből a nézőpontból munkásbiztosítási bírói hatáskörbe utalnám mindazokat a törvényáthágásokat, amelyek nem súlyosabb természetű büntető deliktumok. Ilyenek példászerűleg: a baleset-bejelentés megtételének elmulasztása (Törvény 84. §.); a munkábalépés, kilépés, üzemváltozások bejelentésének elmulasztása; a tagsági igazolványokra vonatkozó szabályok megszegése (Törvény 187. §.); szívességi bejelentések, betegség színlelésével segély igénybevétele, ülnöki tisztség gyakorlásának megakadályozása (Törvény 188—189. §.); rendes bérjegyzékek nem vezetése, amely körülmény rendszeren a segélyek iránti igény feletti eljárásban derül ki. (Törvény 190. §. d) pont.)

Részletes kazuisztikára nem akarok kiterjeszkedni, mert mindenekelőtt annak az elvnek propagálására helyeztem súlyt, hogy a rendes bíróság hatáskörébe nem tartozó rendfentartás jellegű, csekélyebb jelentőségű kihágások munkásbiztosítási bírói hatáskörbe helyeztessenek át.

9. Az osztrák javaslat példáját követve, a munkásbiztosítási bírói hatáskör kiterjesztendő a *pénztárok és orvosaik* között fennforgó alkalmazási viszonyból származtató *magánjogi igények* eldöntésére is, mert vitás esetben a munkásbiztosítási bíróság a pénztári orvosok igényeinek alapjául szolgáló pénztári jogviszonyok megítélésében jártasabb, mint a rendes bíróság. Ezenkívül a szakbírósnál az ítékezésbe maga az orvosi érdekesség is bevonható volna.

Érthetetlen előttem, hogy a *pénztári tisztviselők és orvosok fegyelmi bírósága* szervezetének szabályozásánál a választott bíróság elsőfokú ítélkező hatásköre ismét miért mellőztetett, amit csak azzal magyarázhatunk meg, hogy e jogterületen a független bírói vezetés és irányítás kellő értékelése és megbecsülése még nem ment át eléggé a köztudatba. Maguknak az érdekelt orvosoknak és pénztári tisztviselőknek kellene ébredniük arra a tudatra, hogy felettük a fegyelmi hatóságot a legigazságosabban és legmegnyugtatóbban oly független fegyelmi bíróság gyakorolná, amelynek vezetői a pártpolitikai és pénztári érdekkörökön kívül állanak.

Ebből a nézőpontból első fokon a választott bíróság, másodfokon az állami munkásbiztosítási hivatal bírói osztálya lettek volna fegyelmi bírói hatáskörrel felruházandók aképp, hogy az ítélő tanácsokban az illető érdekesség tagjai (vagyis pénztári tisztviselők és orvosok) kellő számban vennének részt az ítékezésben.

Abban a szervezetben, mely szerint a mostani orvosi fegyelmi szabályzat értelmében a helyi pénztáraknak orvosok részvételével alakított orvosi fegyelmi tanácsai felett a fegyelmi bíraskodást II. fokon az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak *konsultatív* testületi jellegű igazgatósága, III. fokon pedig a Hivatal biztosítási tanácsa gyakorolják, sem meggondolt perjogi rendszert, sem a fegyelmi ítékezés mindenfokú feltétlen függetlenségének biztosítékait nem látom.

B) Az új kártalanítási eljárásra vonatkozó pénztári hatáskör módosítása.

A T. 94. §-a értelmében az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár azon a címen, hogy a járadékot élvező sérült állapotában változás állott be, minden időbeli s egyéb korlátozás nélkül új határozatokat hozhat. Az ily határozatok ellen beadott felebbezéseknek pedig halasztó hatályuk nincsen. Ez a törvényrendelet a bírói ítéletek hatályát is érinti és alkalmas arra, hogy a feleknek a bíróság iránti bizalmát megingassa; mert mindenestre prekárius az olyan ítélet, melyet a kötelezett fél bármikor ex nunc hatályon kívül helyezhet és módosíthat. E törvényrendeletnek mielőbbi módosítását szükségesnek tartom oly módon, hogy a bírói ítéletek tekintélye és joghatálya biztosítva legyen. Úgy a németbirodalmi biztosítási rendtartás (608., 610. és 1683. §§.), mint az osztrák törvényjavaslat (119. és 219. §§.) a jelzett tárgyban akképp rendelkeznek, hogy a biztosítási intézet a balesetet követő két év múlva a járadékot csakis egyéves időszakokban szállíthatja le, hacsak az igényjogosult és az intézet rövidebb időben meg nem egyeznek. Mégis a bíróilag megállapított járadék megszüntetése, vagy leszállítása esetén a munkásbiztosítási bíróság elnöke az érdekelt fél kérelmére a megszüntető, vagy leszállító intézkedés érvényre jutását felfüggesztheti addig, míg a biztosítási bíróság határozatot nem hoz, vagy egyezés nem köttetik. Megfelelőbbnek találnám azonban az 1900. évi német balesetbiztosító törvény 88. §-ában a baleset utáni 5 év múlva megindított új kártalanítási eljárásra alkalmazott annak az alapelvnek érvényre emelését, hogy a bíróilag megállapított járadék megszüntetése, módosítása, az érdekeltek bármelyikének javaslatára csak bírói eljárás útján történjék.

C) Az ítéletek hatályát érintő eljárási szabályok módosítása.

1. *Reformatio in pejus et melius* és a bírói egyezségek.

Az elsőfokú bíróság hatáskörét csak közvetve érinti az a kérdés, hogy a felső bíróság az elsőfokú ítéleteket milyen terjedelemben bírálhatja felül, jelesül kötve van-e a felek kérelme által megvont határokhoz. Munkásbiztosítási törvényünk ez iránt rendelkezést nem tartalmaz, valamint nem intézkedik arról sem, hogy a bírói eljárás keretében egyezségkötésnek van-e helye.

Az eljárási rendelet 93. §-a a feleknek a pertárgy feletti rendelkezési jogát megszorítja annak kimondásával, hogy a választott bíróság előtt folytatott perben *egyezség nem köthető, sem elismerésnek nincs helye*. Tovább ment az Állami Munkásbiztosítási Hivatal, amely bírói tanácsainak 7. számú elvi- és 4. számú teljes ülési határozataiban kimondotta, hogy az I. bíróság ítéleteinek törvényesen megengedett felebbezés alapján teljesített felülbírálásánál azt az igénypontot, melyre a felebbezés vonatkozik, az igény egész terjedelmében hivatalból megvizsgálja és az igénypont alapján a köteles szolgáltatást törvényes mértékben hivatalból megállapítja. Az igény alaptalansága esetében pedig azt elutasítja, *tekintet nélkül arra, hogy melyik féltől ered és meddig terjed a felebbezési kérelem*.

A jelen előadás keretében mellőzöm a *reformatio in pejus et melius* kérdése fejleményeinek és arra nézve elfoglalt álláspontomnak körvonalozását, miután a fentebb jelzett felsőbírói elvi kijelentések megokolása, másrészt a Munkásügyi Szemlemben azzal szemben kifejtett ellentétes vélemények e vitás kérdés állását híven tükröztetik vissza.

E helyütt csak annak hangoztatására helyeztem súlyt, hogy a törvény-módosítás alkalmából a felülbírálás terjedelmének és az egyezségkötés megengedhetőségének kérdései is törvényhozási szabályozást fognak igényelni.

Még csak arra mutatok itt rá, hogy az új németbirodalmi és osztrák

munkásbiztosítási törvények a feleknek a pertárgy feletti rendelkezési jogát elismerik annyira, hogy az elsőfokú biztosítási bíróságok előtt kötött egyezéseket is hatályosaknak tekintik.

2. A másodfokú felebbezési hatáskör megszorítása.

Közismert állapot, hogy mai viszonyok között a gyors kielégítést igénylő betegségély- és kártalanítási ügyek sokszor évek múltán jutnak végérvényes döntés és végrehajthatóság stádiumába. Visszás helyzet továbbá az is, hogy a munkaképességcsökkenés fokának megállapítása kérdésében az autonóm bíraskodás több fokon van megengedve. Ezeknek az anomáliáknak orvoslása érdekében:

a) a választott bíróságok ítéletei elleni felebbezés szűkebb körre szorítandó aképp, hogy *betegségély-ügyekben* egyáltalában *nem, baleseti kártalanítási* perekben pedig csak a *jogalap kérdésével kapcsolatban* engedjék *felebbezés*. A tárgyi hatáskör kiterjesztése esetén pedig a lényegtelenebb kérdések elsőfokon nyerjenek végérvényes megoldást.

b) Az elsőfokú bíróság diszkréciójára bízassék annak kimondása, hogy az ítélet rendelkezése *egészben* vagy *részben, a felebbezésre tekintet nélkül teljesítendő*. Esetleg meghatározandók azok a sürgős kielégítést feltételező igények, amelyeknek előző végrehajthatóság hatályával felruházása megokolt.

3. A közvetlen kereset reformja.

A gyakorlat emberei előtt ismeretes az a tény, hogy a közvetlen kereset mai alakjában nem vált be. A Törvény 91. §-a szerint a bíróság abban az esetben, ha a pénztár a kitűzött határidőn belül nem határoz, az igényjogosult keresete érdemében volna hivatva dönteni. Ez azonban alig lehetséges, mert munkásbiztosítási perekben az »in contumaciam« ítékezésnek nincs helye. Már most vagy az történik, hogy a pénztár a kártalanítási iratokat be nem küldi és megfelelő szankció nem léteben a bíróságnak nincs módja az iratok beküldését kikényszeríteni, vagy az iratok megküldése esetén is a bíróság kénytelen a betegségélyezési, vagy kártalanítási eljárást pótolni, vagy előlről keresztülvinni. Mindezek mellett az ügy késedelmes elintézésének ódiuma a bíróságra hárul. Meggyőződésem szerint két megoldási mód kínálkozik. Az egyik az, hogy a pénztár ügymeneteért és késedelmeért a pénztári szervek csak felügyeleti úton legyenek felelősségre vonhatók. Ebből az álláspontból a közvetlen kereset teljes kiküszöbölése következne. A másik megoldási mód az, hogy a bíróságnak a pénztári ügymenetre biztosított befolyása megfelelő saankciókkal emeltessék érvényre. Ez irányú részletesebb javaslat helyett utalok a németbirodalmi biztosítási rendtartásra, melynek 1791. és következő §-aiban szabályozott panaszút (Beschwerde) mindenesetre célszerűbb a mi közvetlen keresetünkénél.

VI. Az elsőfokú munkásbiztosítási bíróság szervezete.

A munkásbiztosítási bírói szervezet kialakulása *közigazgatási, iparügyi és szociális* intézményeink *fejlődésével áll összefüggésben*. Ezekre a még be nem látható fejleményekre provideálnom ma még alig lehet. Annyi azonban tisztán áll előttünk, hogy a mai alapon továbbfejlesztendő munkásbiztosítási bíróságoknak a rendes bírói szervezetbe illesztése nem volna megokolt és célszerű. Ezeknek mint külön szakbíróságoknak vagy önállóan, vagy hasonló ügykörű és szervezetű bírói intézményekkel egyesítve kell továbbfejlődniük. A szervezet kialakulásának irányára ezenkívül lényeges befolyással bírhat az is, hogy a többi munkásbiztosítási intézmények hogyan fejlesztetnek tovább; különösen a pénztárak mai szerve-

zete fenntartatik-e és a baleseti kártalanítási eljárás a mai központosított, vagy pedig decentralizált rendszer szerint fog-e szabályoztatni?

Mindezek hatásait ma még nem vonhatván végleges mérlegeléseim körébe, a szervezet kiépítésének csak főbb elveit jelölhetem meg. Ezek pedig: az ügyek elintézésének *szakszerűsége, gyorsasága és olcsósága*. E nézőpontból kiindulva, a szervezetre vonatkozó konkrét javaslataim következők:

1. A munkásbiztosítási választott bíróságok címéből a »választott« kitétel *elhagyandó*, mert az ítélezést nem csupán választott bírói tagok gyakorolják s a »választott« jelző a bíróság közhatóságl jellegére nézve félreértésekre ad alkalmat.¹⁾ Nem látnám elvi akadályát (m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal példájára) a »kir.« jelző alkalmazásának.

Ez esetben a »kir. munkásbiztosítási bíróság« név méltóan fejezné ki, hogy ez a bírói fóruma juriszdikciót szintén átruházott felségjog alapján gyakorolja és a többi bírósággal egyenrangú igazságosztó tényező.

2. A munkásbiztosítási választott bíróságok *központosítandók*. Szükségtelennek találom bővebben kifejtteni, hogy a ma érvényben álló az a rendszer, mely szerint minden kerületi pénztár székhelyén választott bíróság van szervezve, nem felel meg a gyakorlati élet követelményeinek; minden egyéb októl (kellő szakszerűség és egyöntetűség hiánya stb.) eltekintve, főképp azért, mert a mai bíróságok túlnyomó részének nincsen számbavehető ügyforgalma, különösen mióta a baleseti kártalanítási ügyek az országos pénztár hatáskörébe központosítottak.²⁾ Hogy pedig a centralizáció mily mértékben valósíttassék meg, ez főleg két körülménytől függ.

Egyik az, hogy a munkásbiztosítási bíróságok a tervezett ipari és sztrájk-bírói szervezettel kapcsolatba hozatnak-e, amely esetben ez utóbbiak hatáskörének terjedelmétől, hierarchikus fokozatától fog függni, hogy az ország területén hány bíróság felállítása, illetve fenntartása szükséges. Ha az iparbíróság az érdekeltség ítélezési részvételének elvén fog felépülni, úgy a célszerűségi és gazdaságossági nézőpontok kellő mérlegelése mellett alig képzelhető el más megoldás, mint az, hogy az új bíróság a már hasonló alapokon fennálló munkásbiztosítási bíróságok szervezetéhez kapcsolassék.

A másik döntő tényező, hogy a pénztárak szervezetének és a kártalanítási eljárás összpontosításának, vagy a helyi szervek hatáskörébe átutalásának kérdései mily irányban fognak továbbfejlesztetni.

Részemről a kártalanítási ügyeknek mai központosítását nem helyeslem; és amint más³⁾ helyütt bővebben kifejtteni alkalmam volt, a munkásbiztosítás alapeszméjének: az önkormányzatnak kellő érvényesítését abban látnám, ha a járadékok megállapításában a vidéki pénztárak érdekeltsége is részt vehetne, ami az ügyek gyorsabb és olcsóbb lebonyolítására is vezetne. Ezt az eszmét kívánta megvalósítani az 1903. évi törvényjavaslat, mely a mai sok kerületi pénztár helyett csak 17 kerületi választmányt kívánt szervezni. Ezen a nyomon indulva, célszerűnek látnám a kerületi pénztárak számának tetemes apasztását és a nagyobb ipari és kereskedelmi gócpontokon megtartandó kerületi pénztáraknak olyan színvonalra emelését, hogy a betegségek és járadékok megállapítását és kiszolgáltatását közmegelegedésre teljesítsék. A helyi szervek számának ilyen apasz-

¹⁾ Már az 1903. évi törvényjavaslat indokolása helyesen mutat rá arra, hogy a »választott bíróság« elnevezés helytelen.

²⁾ Hogy a mai vidéki választott bíróságok fenntartása az eljárást mily tetemesen drágítja, annak jellemzésül megemlítem, hogy míg számításom szerint 1911. évben a Budapesti Munkásbiztosítási Választott Bíróság fenntartásával járó összes költségekből (53.783 korona) 771 peres ügyre felosztva, egyenkint 69 korona 75 fillér esett, addig a budapesti kir. ítélőtábla területéhez tartozó 14 vidéki bíróság fenntartásának költségeit, egyenkint csak 1.100 koronára, összesen 15.400 koronára becsülve, egy-egy perre eső költség (76 perre felosztva) mintegy 200 koronára rugott.

³⁾ »Alaki kártalanítási jogunk fejlődése,« (Munkásügyi Szemle, 1910. és 1911. évfolyam.)

tása természetszerűleg vonná maga után a munkásbiztosítási bíróságok számának szükséges csökkentését.

3. A T. 159. §-a oda módosítandó, hogy nemcsak az elnöki, de szükséghez képest egy vagy több helyettes elnöki állás is külön állásként legyen szervezhető. Budapesten az a rendszer, hogy a helyettes elnöki teendőket — mellékes szakma gyanánt — olyan bírák látják el, kik a rendes bíróságnál is bírói működést fejtenek ki, nem életképes. A kettős hatáskörben elfoglalt bírák mindkét szakmájukat tökéletesen alig tölthetik be és ha azok egyikét elhanyagolni nem akarják, úgy teljes önfeláldozással, a pihenésre szükséges időt is és minden szabad percüket hivatalos elfoglaltságuknak kell szentelniök. A munkásbiztosítási ügykörrel járó teendők (perек előkészítése, az üléseken elnöklés, ítéletek fogalmazása, a munkásbiztosítási joganyag, bírói és közigazgatási gyakorlat figyelemmel kísérése, stb.) oly sok időt és fáradságot vesznek igénybe, hogy egyrészt a rendes bírói tevékenységgel össze nem egyeztethetők, másrészt az ülésnapok száma szerint meghatározott tiszteletdíjak összegével kellőkép honorálva sincsenek. Ezek miatt attól kell tartani, hogy a helyettes-elnöki tisztségre mindkevésbé lesznek megnyerhetőek olyan kiváló erők, aminőkre éppen a munkásbiztosítási elsőfokú bírásoknál, az ítélő laikus elem helyes irányítása érdekében különös szükség van. Az ezzel járó nehézségeknek elhárítása sürgős orvoslást igényel.

4. Hazai viszonyaink figyelembevételével mellett fenn kell tartanunk azt a rendszert, amely szerint a munkásbiztosítási bíróságok s azok ítélőtanácsainak vezetői *független bírák* legyenek. Ennek az elvnek következetes keresztülvitele azonban azt kívánná, hogy a munkásbiztosítási bíráskodás legfelsőbb fórumán a bírói osztálynak állandó tagjai szintén bírói képesítést szerzett és a közigazgatási ügykörtől működésükben is függetlenített bírák legyenek. Míg a munkásbiztosítási felsőbíróság az 1869 : IV. t.-c. elvi álláspontjának megfelelően a közigazgatástól független igazgatószolgáltató fórummá nem válik, helyesebbnek vélem, hogy az elsőfokú munkásbiztosítási bíróságok feletti *felügyelet továbbra is a kir. ítélőtábla elnökének hatáskörében hagyassék*. Ha azonban a felsőbíróságnak említett irányban óhajtott kifejtése ténynyé válnék, úgy megfontolás tárgyát képezhetné, hogy a szervezeti egység követelményeképp a munkásbiztosítási legfelsőbb bíróságot illesse.

5. A hatáskör kiterjesztésének folyamányául és abból a célból, hogy az autonóm tényezőknél kellő befolyása az ítélkezésben megóvassék, nagyobb jelentőségű ügyek intézésére az *ötös tanácsok fenntartását* javaslom. Emellett azonban:

a) A német Beschlusskammer mintájára *hármastanácsokba* lehetne utalni az elnök intézkedései és határozatai ellen irányuló jogorvoslatok és általában kisebb jelentőségű ügyek eldöntését.

b) Az elnök és helyettesei hatáskörét ki kell terjeszteni oly irányban, hogy azok gyors elintézését igénylő jelentéktelenebb kérdéseket *egyes bírói hatáskörben* intézhessenek el. Utmutatásul az osztrák és német javaslatok intézkedései szolgálnak.

6. Az elsőfokú munkásbiztosítási bíróságok is jogvégzett s a bírói előszolgálatra képesített jegyzői személyzettel látandók el az elnöki succrescentia kiképzése érdekében s azért, hogy az elnökök a kisebb jelentőségű fogalmazási teendőktől szabaduljanak. A bíróság egész személyzetének jogállása a pénztári szervezettől függetlenítendő.

Ezek után az elsőfokú munkásbiztosítási bíróságok szervezetére és eljárására vonatkozó törvénymódosítások iránti javaslataimat, amelyek egy részének külön megokolását is szükségtelennek találtam, a következőkben vagyok bátor előterjeszteni és elfogadásra ajánlani:

I. Szervezet.

1. A T. 158., 159. §-aihoz. A »munkásbiztosítási választott bíróság« elnevezés helyett: »M. kir. munkásbiztosítási bíróság« cím állapítandó meg.

2. Az ekkép elnevezendő bíróságok, hacsak azokra a munkásbiztosítási jogszolgáltatáson kívüli feladatok is nem háríthatnak, csak a kir. ítélőtáblák székhelyén s azok területére kiterjedő hatáskörrel szervezendők s ezzel a T. 158. §-ában megállapított kettős hatáskör megszüntetendő.

3. A T. 159. §-a kiegészítendő oly módon, hogy nemcsak az elnöki, hanem a helyettes elnöki állások is, a szükséghez képest külön bírói állásként szervezhetők.

4. A T. 163. §-ához. Annak a törvényrendeletnek fenntartásával, hogy a bíróság meghatározandó nagyobb jelentőségű vitás kérdésekben (pl. állandó baleseti kártalanítás, végkielégítés, neveltetési pótlék stb.) ötös tanácsban ítél, — megállapítandó, hogy:

a) csekélyebb jelentőségű vitás kérdések (pl. betegsegély iránti igények), nyilvános tárgyalást nem feltételező elintézkedések (pl. az elnök intézkedései ellen irányuló előterjesztések) stb. hármas tanácsban döntendők el, hacsak nem ötös tanács elé utalt kérdéssel együtt kerülnek elbírálásra;

b) a bíróság elnöke s helyettese részére egyes bírói hatáskör biztosítandó perbeli előhatározatok hozatala s perenkívüli intézkedések (pl. bírói és pénztári határozatok foganatosításának ellenőrzése) céljából.

5. A T. 159. §-ához. A bíróság jegyzői teendőit jogvégzett s bírói előszolgálatra képesített jegyzők lássák el. A bíróság kezelői, leíró- és szolgaszemélyzete a pénztári szervezettől függetlenítendő s azok kinevezését magasabb állásokra az illető szakminister, az alsóbb rendűekre pedig a bíróság elnöke teljesítse.

II. Tárgyi hatáskör.

Az I. fokú munkásbiztosítási bíróságok *hatásköre kiterjesztendő*:

1. A T. 12., 14. §-aihoz. A munkaadónak a T. 12. és 14. §-ain alapuló megtérítési kötelezettségeiből keletkező vitás kérdésekre.

2. A T. 37., 43., 66. és 156. §-aihoz. A T. 156. §-ában meghatározott összes vitás kérdésekre. (Betegsegélyezési járulékok, tagsági igazolványi díjak, balesetbiztosítási díjak, a pénztárak és munkaadók egymás iránti megtérítési kötelezettségei stb.)

3. A T. 20., 29., 42. §-aihoz. A munkaadó által bejelenteni elmulasztott adatok pótlása iránti eljárás költségeinek megtérítéséből, póttjárulékok kiszabásából, járulékok és igazolványi díjak beszedésének megtiltásából származó vitás kérdésekre.

4. A T. 51. §-ához. Külön alapokból nyújtható segélyezésből felmerülő vitás kérdésekre.

A T. 72., 77., 95. és 96. §-aihoz. 5. Járadékok tőkésítése kérdéseire.

A T. 72. §-ához. 6. Tanulmányok folytatása céljából járadékok és segélyek engedélyezése kérdéseire.

A T. 85. §-ához. 7. Előleges bizonyításokra.

A T. 167. §-ához. 8. A munkásbiztosítási bírói ítéletek foganatosításának ellenőrzésére s a végrehajtás elrendelésére.

9. A munkásbiztosítási jogból folyó jogviszonyok létezésének, vagy nem létezésének megállapítása iránti (*praejudicialis*) vitás kérdésekre, ha a megállapítást valamely fél jogszerű érdeke kívánja. Különösen:

A T. 7., 8. §-aihoz. a) A taggá felvétel kérdéseire;

A T. 60. §-ához. b) a tagság fenntartása s fennállása és megszűnése iránti vitás kérdésekre;

c) Munkaviszonyból támasztott baleseti kártérítési igények érvényesítése eseteiben a biztosítási kötelezettség kérdésének a rendes bírói eljárást megelőző eldöntésére.

A T. 84., 187. és következő §-aihoz. 10. A rend-fenntartás jellegű, csekélyebb jelentőségű munkásbiztosítási kihágásokra (pl. a munkába lépés, kilépés, üzemváltozás, baleset megtörténte bejelentésének elmulasztása, a tagsági igazolványokra vonatkozó szabályok megszegése, szívességi bejelentések, betegség színlelésével segély igénybe vétele, ülnöki tisztség gyakorlásának megakadályozása, rendes bérjegyzékek nem vezetése, stb.).

11. A pénztárak és orvosaik között magánjogi igények tárgyában felmerülő vitás kérdésekre, esetleg a fegyelmi bíraskodásra is a pénztár közegeinek és az orvosok küldöttjeinek ülnöki részvétele mellett.

III. Eljárási rendelkezések.

A T. 91. §-ához. 1. A közvetlen kereseti eljárás sikeressége hatályos perjogi szankcióval biztosítandó. Különösen megfelelő rend-fenntartási eszköz állapítandó meg arra az esetre, ha a pénztár záros határidőhöz kötött kötelezettségének indokolatlanul meg nem felel.

A T. 92. §-ához. 2. Kifejezetten megállapítandó, hogy a munkaadók a munkásbiztosítási bíróság adatszolgáltatás iránti felhívásainak is a T. 92. §-ában meghatározott következmények terhével megfelelni tartoznak.

A T. 94. §-ához. 3. Az új kártalanítási eljárás módosítandó. És pedig vagy abban az irányban, hogy:

a) a bíróilag megállapított járadék megszüntetése, módosítása az érdekeltek bármelyikének javaslatára csak bírói eljárás útján történjék;

b) vagy megállapítandó, hogy a balesetet követő bizonyos idő, pl. 2 év eltelte után a pénztár a járadékot csak 1 éves időszakokban változtathatja. Annak leszállítása esetén azonban a munkásbiztosítási bíróság elnöke, az érdekelt fél kérelmére, a beszüntető vagy leszállító intézkedés érvényre jutását felfüggesztheti addig, míg a bíróság határozatot nem hoz.

A T. 160. §-ához. 4. Az ülnököket illető átalány és napibérekárpótlás iránti törvényrendelet oda módosítandó, hogy a biztosítottak részére — kérelmükre — megállapítandó napibérekárpótlás összegébe az átalány beszámítandó.

A T. 161. §-ához. 5. A T. 161. §-ának 5-ik bekezdésében használt »ismételt« kitétel elhagyásával kimondandó, hogy az ülésekről igazolatlanul elmaradás pénzbírsággal sújtható. Továbbá kimondandó, hogy a pénzbírság elengedését megtagadó elnöki határozat ellen sincs jogorvoslatnak helye.

A T. 163. §-ához. 6. A T. 163. §-ának első bekezdése, mely szerint a bíróság tárgyalásairól a feleket a pénztár értesíti, mint a gyakorlattal ellentétes és célszerűtlen, elhagyandó.

A T. 165. §-ához. 7. A bírói orvosszakértők kötelező meghívására vonatkozó perjogi szabály oda módosítandó, hogy az orvosszakértők meghívása, különösen írásbeli véleményt már előterjesztett szakértőkre nézve, a bíróság belátásától függ. (L. 1903. évi törvényjavaslat indokolását.)

A T. 167. §-ához. 8. a) A T. 167. §-ában meghatározott 30 napos felebezési határidő 15 napra leszállítandó.

b) Törvényileg szabályozandó az a kérdés, hogy az I. fokú munkásbiztosítási bíróságok és II-od fokon a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal bírói osztálya, a szabályszerűen létrejött pénztári határozatnak, illetőleg I. fokú bírói ítéletnek felebbezéssel meg nem támadott részeit érintik-e, különösen az alsó fokon elismert jogalap lehet-e felülbírálat tárgya? (Reformatio in pejus et in melius.)

c) A T. 167. §-a 2. bekezdésének rendelkezése oda módosítandó, hogy az ítéletekben a segélyre, vagy kártalanításra vonatkozó igényjogsultság megállapítása esetében, a segély és járadék számszerű meghatározására szolgáló tényezők jelölendők meg.

d) A II-od fokú felebbezési hatáskör megszorítandó oly módon, hogy:

a) az I. fokú bírói ítéletek ellen, betegsegélyügyekben egyáltalában nem, baleseti kártalanítási perekben pedig csak a jogalap kérdésével együtt engedjék felebbezés. A tárgyi hatáskör kiterjesztésével kapcsolatban pedig, a lényegtelenebb kérdések I. fokon nyerjenek végérvényes megoldást;

β) az I. fokú bíróság jogköre terjesztessék ki arra, hogy ítéleti rendelkezését, egészben vagy részben, felebbezésre való tekintet nélkül, teljesítendőnek mondhasa ki.

Szterényi József elnök: Azt hiszem, mindnyájan egyetértünk abban, hogy az előadónak, aki az anyagot rendkívüli lelkiismeretességgel, hozzáértéssel és nagy tudással dolgozta fel, köszönetünket és elismerésünket fejezzük ki. Különbén is, tisztelt Értekezlet, eddigi gyakorlatunkhoz képest alkalmat akarván adni mindenkinek, különösen így nehéz és részleteiben tanulmányt igénylő munkálatnál, hogy azt mindenki nyugodtan átnézhesse és átgondolhassa, a vitát nem nyitjuk meg ma, hanem az ünnepek után e célból egybehívandó ülésre halasztjuk, addig azonban mindenkinek eljuttatjuk az előadást magát teljes összegében, ami annál értékesebb, minthogy az előadó bizonyos részeket csak úgy érintett, jóllehet részleteiben is kidolgozva feküdt előtte.

Újból köszönöm a tisztelt Urak szíves megjelenését és az ülést bezárom.

Az országos pénztár közgyűlése részére, mely 1910 január 11—13-án tartatik meg, az igazgatóság legutóbbi ülésében a következő tárgysorozatot állapította meg:

1. Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár 1911. évi működéséről szóló jelentés. 2. Az 1911. évi zárszámadás megvizsgálása és a felmentvény megadása. 3. A napidíjak legkisebb összegének megállapítása és kiküldetés alkalmával járó lakbérpótlék megadása folytán előálló költségföbblet vállalása. 4. Alapok gyűjtésének és elhelyezésének módzatai. 5. A baleseti ágazatban megállapított munkaprogram végrehajtása és a közgyűlésileg megszavazott drágasági pótlék kifizetése folytán az 1912. évben felmerült szükségletre 387.000 korona póthitel engedélyezése. 6. Az 1913. évi költségvetés megállapítása. 7. Három millió korona folyószámlahitel biztosításának engedélyezése. 8. A gyógyászati segédeszközök és kötszerekre vonatkozó szerződéseknek 1913 december hó 31-ig való meghosszabbítása. 9. Javaslat újabb fürdőszervezőkötés, a Szent Lukácsfürdővel kötött szerződés meghosszabbítása és érvényben levő szerződésekben megállapított napi ellátási árak felemelése ügyében. 10. Az orvoskérdés rendezése körül felmerült költségek ügye. 11. Javaslat a járulékhátralékok csökkentésére irányuló intézkedések tárgyában: a) felterjesztés a keresk. m. kir. miniszterhez az 1907: XIX. t.-c. 129. §-ának végrehajtása céljából; b) felterjesztés a m. kir. belügyminiszterhez a pénztári járulékok behajtására külön végrehajtók kinevezése iránt; c) a végrehajtóknak a behajtott járulékokból jutalékban való részesítése. 12. Előterjesztés a veszélyességi táblázat módosítása tárgyában. 13. Határozathozatal az Országos Pénztár baleseti felülvizsgáló intézetének kibővítése és ágyakkal való felszerelése tárgyában. 14. Határozathozatal az ideiglenes munkáskórház felszerelése és üzembevétele tárgyában. 15. Alapszabálymódosítás. 16. Választások.

Az Országos Pénztár közgyűlésén előterjesztendő határozati javaslatok között két javaslat a munkásság egészségügyi ellátására nézve jelent fontos lépést. Egyrészt oly értelmű előterjesztés tételik a közgyűléshez, hogy az Országos Pénztár felülvizsgálóintézete, melyben baleset folytán sérült biztosítottak, kártalanítást igénylők és járadékosok vizsgálatnak; másrészt tudomásul veszi a közgyűlés a pestújhelyi Niedermann-féle szanatórium ideiglenes munkáskórház céljaira történt kézbevétele és gondoskodik az első felszerelésről és beruházásokról céljaira megfelelő hitelművelet útján, mely szerint 305.000 K a betegsegélyezési és baleseti tartalékalapoktól egyenlő arányban vétetik igénybe.

Az országos pénztár alapszabályainak módosítása. Az országos pénztár szétküldötte közgyűlési kiküldötteinek az alapszabályok módosítására vonatkozó előadói tervezetet, valamint az elnökség 1912. december 6-i üléséből az elnökség által módosított tervezetet. E módosítások a gyógyfürdőkről eltávolítottakra, a nem pénztári orvost igénybevevőkre, végül a baleseti sérültek ellátására és a járadékok megállapításának eljárására vonatkoznak.

Kivándorlási tanács — Országos Ipartanács. Az 1909. évi II. törvénycikk értelmében szervezendő *kivándorlási tanácsba* a munkások érdekképviselete által megválasztható két tanács tag közül az egyik tag az Országos Pénztár igazgatóságának biztosított tagjai közül küldhető ki. A belügyminiszter kikötése szerint a kiküldendő tanács tagot csak a biztosított igazgatósági tagok választhatják. A választás az Országos Pénztár e hó 13-án tartott ülésén történt és ennek alapján a kivándorlási tanácsba Garbai Sándor elnök küldetett ki. Az 1907. évi XLIV. t.-c. értelmében szervezendő *Országos Ipartanácsban* az Országos Pénztár egy taggal képviseltetheti magát. Az Országos Pénztár a képviseltetéssel Peidl Gyula alelnököt bizta meg.

Pénztári alkalmazottaknak mozgósítás esetén járó illetménye. Az országos pénztár igazgatósága 1912. december 13-iki ülésében megállapította a mozgósítás esetén katonai szolgálatra behívott alkalmazottak illetményeit és pedig elvként szolgálta, hogy mozgósítás esetén a tisztviselő, napidíjas, szolga, vagy betegápoló a teljesítendő tényleges katonai szolgálat alatt hivatalát és állását megtartja; e szolgálat sem a magasabb állásra való előléptetést, vagy megválasztást, sem az ezzel járó illetmény élvezetét nem akadályozza, sem a magasabb fizetési fokozatba jutásra nézve meghatározott szolgálati időt nem szakítja meg. A mozgósítás alatt folyósítandó illetmények megállapítása messzemenő méltányossággal történt és megfelelő gondoskodás történt a pénztári alkalmazott családjáról is.

Drágasági pótlék. A Munkásbiztosító Alkalmazottak Országos Egyesülete beadványt intézett az Országos Pénztár igazgatóságához, amelytől kérte, hogy a hazai munkásbiztosító pénztári alkalmazottak részére 1913. év egész tartamára drágasági pótlék engedélyeztessék. A drágasági pótlék megszavazását olyképpen kérték, hogy a nő és családfenntartó alkalmazottak részére fizetési osztályra való tekintet nélkül 20%, a nőtlen alkalmazottak részére a IV. fizetési osztályig 15%, ezen aluliaknak 10% pótlék állapíttassék meg. Az Országos Pénztár igazgatósága elutasító határozatot hozott, mert sem az Országos Pénztár, sem a helyi szervek nem gondoskodtak költségelőirányzatukban a szükséges fedezetről. A drágasági pótlék kérdése indítvány alakjában a közgyűlés elé is kerül.

A fiumei kerületi munkásbiztosító pénztár 1911. évi feleslegének kétharmadrésze. A fiumei pénztár igazgatósága elhatározta, hogy az 1911. évi felesleg $\frac{2}{3}$ részének, azaz 52.044 K 16 f.-nek az 1907. évi XIX. t.-c. 118. §-a alapján az Országos Pénztárba való befizetését fedezet hiányában mellőzi; elhatározta továbbá, hogy ezen tartozása kamat felszámítása nélkül 1913. január 1-től kezdve havonta 1.000 koronával törlesztessék. Az Országos Pénztár a fenti határozatot nem hagyta jóvá, hanem fölhívta a fiumei pénztárt, hogy 1913. január 1-től kezdve minden hónap elsején úgy a jelenlegi, mint a mindenkori készpénzfeleslegét tartozása törlesztése céljából fizesse be.

Járadékok közvetlen átutalása külföldön lakó járadékosok részére. A Németországban balesetet szenvedett osztrák honosságú munkások, ha hazájukba visszatértek, eddig az illetékes konzulátusok útján kapták meg járadékaikat. A f. évi október elseje óta a járadékot a berlini Deutsche Bank útján közvetlenül utalják át az osztrák póstatakarékpénztár közvetítésével a járadékosoknak. A póstatakarékpénztár a Deutsche Bank-kal szemben ifelelős, hogy a járadékot csak az arra jogosultaknak fizeti. A járadékosok az új eljárás által fel vannak mentve az igazolások mindenkori beszerzésétől és sokkal egyszerűbb és rövidebb úton jutnak a járadékokhoz.

Baleset és paralízis progressziva. A baleset és paralízis progressziva összefüggésének kérdése a biztosítási törvények szempontjából a gyakorlati életben mind nagyobb jelentőséget nyer. Az irodalom áttekintése mutatja, hogy ama korábban hangoztatott nézet, hogy egy trauma önmagában véve paralizikus elmezavart okozhat, mindinkább tért veszít. A Wassermann-féle reakció alkal-

mazása óta a szerzők csaknem mind ama nézetet vallják, hogy a paralízis progressziva kórelőzményében a szifilisnek hiányozni nem szabad. Storck 7 újabb eset kapcsán, mely esetek legfőbbjében serologiai vizsgálatok is eszközöltettek, tanulmányozta a paralízis progressziva és baleset összefüggését. E tanulmányában a járadék kérdését is vizsgálat tárgyává teszi. Részletesen ismerteti azokat az eseteket, melyekről anélkül, hogy egyetemi intézetbe felvették volna, az egyetemi intézetek szakvéleményt adtak, illetőleg felülvéleményezték mások szakvéleményét, továbbá leírja azon eseteket is, melyeket egyetemi intézetekben figyeltek meg. Ami a traumát és annak jelentőségét illeti, azon esetekben amelyekben baleset és elmezavar között összefüggést vettek fel, mindig koponya-traumáról volt szó. Abban a 4 esetben, amelyekben trauma s paralízis között összefüggést állapítottak meg, a baleset csak kiváltó szerepet játszott. Ez esetekben is úgy a kórlefolyás, mint a betegség tartama tekintetében a szerző csak ugyanazt észlelhette, mint a nem traumatikus paralízis eseteiben.

Arra kérdésre vonatkozólag, hogy a paralízis végső stádiumában az elerőtlenedés tuberkulózisra, különösen pedig miliáris tuberkulózisra hajlamosít-e, szerző egy statisztika alapján, mely 171 paralízis esetet tartalmaz kétségtelen diagnózissal és részletes kórbonctani jegyzőkönyvekkel és mely statisztika 1904-től a legutolsó ideig terjed, a következő eredményre jutott: tüdőtuberkulózis 5 esetben szerepelt, mint halálok, miliáris tuberkulózis esete nem fordult elő. A boncjegyzőkönyvekben 15 esetben van még tuberkulózis megemlítve, de leginkább mint idült góc. A legtöbb paralitikus tüdőgyulladásban, kevesen közülük végelgyöngülésben, vagy egy paralitikus görcsrohamban pusztultak el.

A betegségélyző pénztárak teljesítési kötelezettsége. A szászországi legfőbb közigazgatási bíróság kimondotta, hogy a betegségélyző pénztárak nemcsak a biztosított tag foglalkozási helyén kötelesek a betegellátást nyújtani. Az adott esetben egy baleset által sujtott kőműves, a pénztári orvos által nyújtott első segély után, a pénztár engedelmé nélkül, a pénztár kerületén kívül eső helyen lakó családjához utazott. A pénztár a segélyt megtagadta, a bíróság azonban kötelezte a költségek viselésére. Az indokolás hivatkozik arra, hogy egész természetes, ha az a biztosított, aki családjától távol levő helyen áll alkalmazásban, betegsége idején oda igyekszik, hogy családja körében lehessen. A törvényhozónak nem lehetett szándéka, hogy ilyen esetekben megfoszsa a biztosítottat a törvényszerű segélyezésektől. Hogy mily nagy súlyt helyez a törvény arra, hogy a beteg tag családja körében lehessen, az kitűnik a kórházi ápolásra vonatkozó rendelkezésekből is. Ezt szem előtt tartva a betegségélyző pénztár teljesítési kötelezettségét a tag foglalkozási helyén kívül eső területre is ki kellett mondani.

Politikai meggyőződés és orvosi kiképzés. A boroszlói országos biztosító intézet rövid úton elbocsátott egy orvosgyakornokot, ki szociáldemokratikus elveket vallott. Ez bepörölte az intézetet, melyet kártérítésre ítélték el, mert egy társadalmilag tisztas formában nyilvánuló politikai meggyőződés nem lehet ok arra, hogy egy nem hivatalos személyt valamely hatóság elbocsásson. Az országos bíróság, mint felelősségi fórum, a kártérítési összeget még felemelte.

MUNKAVISZONY.

Iparfejlesztés és szociálpolitika. Szerényi József v. b. t. t. ny. államtitkár Bécsben a magyar iparpolitikáról előadást tartott az ottani egyetemen a »Freie Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung« által rendezett kurzuson. Nagy érdekű fejtegetései közben a magyarországi szociálpolitikáról is nyilatkozott. Az előadásnak ezt a részét a következőkben közöljük:

Iparfejlesztés és szociálpolitika: látszólag ez is ellentét. Valóságban azonban ellenkezőleg áll a dolog. Habár a szociálpolitika terheket ró az iparra, tehát látszólag megnehezíti versenyképességét, a viszonyokhoz mért, nem a végletekben mozgó szociálpolitika tulajdonképpen hatalmas előmozdítója az iparnak és mindenütt a termelés fokozását eredményezte. Németország több mint negyedszázad óta valamennyi állam közt a legtöbb szociális terhet viseli és éppen ez időszak alatt fejlődött a német ipar és ezzel karöltve a német nemzeti jólét talán soha nem is sejtett mértékben.

A céltudatos szociálpolitika könnyíti a munkálkodó osztály életviszonyain, növeli munkaerejét és munkakedvét, minélfogva a gazdasági élet emeltyűje.

Sajnos, a magyar iparpolitika túlságosan későn ébredt ennek tudatára, noha nem szabad tagadni, hogy az ipari viszonyok sem voltak e tekintetben valami túlságosan kedvezőek.

A *szociálpolitika* a magyar iparpolitikában csak a legújabb időben foglalta el az őt megillető helyet. Tulajdonképpen 1891-ben, a gyári felügyeletről szóló törvénnyel kezdődik, ezt követte a vasárnapi kötelező munkaszünetről szóló törvény, majd a munkásoknak betegség esetére való szintén kötelező biztosítása.

Az 1884. évi ipartörvényben is vannak általános munkásvédő rendelkezések, az iparfelügyeletet pedig — habár csak szerény keretben — már 1887—1888. évben életbe léptették; ugyanez a törvény a gyermekmunka védelméről is gondoskodott. Ámde ezt a védelmet távolról sem lehet elegendőnek tekinteni. E törvények megalkotása után évek hosszú során szünetelt a szociálpolitikai törvényalkotás, amíg 1907-ben a betegség esetére való biztosítás reformjával együtt a kötelező balesetbiztosítást is megalkották és meg kell említenünk, hogy 1910-ben már 1,007.568 munkás volt biztosítva betegség esetére és 732.320 baleset esetére. Időközben szervezték a munkaközvetítést egy állami központi intézet és az ezzel összeköttetésben levő vidéki intézetek segítségével, ami e téren minden esetre csak kezdetet jelent, mert ha van a szociálpolitikának oly területe, amelyen az állami beavatkozás jogosult és szükséges, elsősorban a munkaközvetítést tartom ily területnek, amelyet — nézetem szerint — mindkét félnek, úgy a munkaadóknak, mint a munkavállalóknak hatalmi köréből ki kell kapcsolni és az állami, esetleg községi közigazgatás kizárólagos hatáskörébe utalni.

A magyar törvényhozás már a munkáslakások tekintetében is tett kezdeményező lépéseket és pedig két irányban. Egyrészt vállalkozásszerűen épített munkásházak részére adómentesség nyújtásával és pedig akár gyárakkal vannak összeköttetésben ezek a házak, akár függetlenek attól, másrészt ily vállalkozások részére szubvenció nyújtásával, azonban az utóbbit azzal a korlátozással nyújtják, hogy az ily házak kamatoztatása nem haladhatja meg az 5%-ot, míg a fölösleget a munkások részére kell biztosítani, és végül körülbelül 30 millió korona értékű állami munkásház építésével.

Az ipari üzemekben foglalkoztatott nők éjjeli munkája eltiltásának, úgyszintén a fehér foszfor tilalmának nemzetközi szabályozásához Magyarország szintén csatlakozott.

Ujabbán a gyermekmunkát, ipari és gyári üzemekben dolgozó felnőtt munkásoknak munkaidejét is igyekezett Magyarország, még pedig a mai kor követelményeinek megfelelően, szabályozni, továbbá foglalkozik az ipari és kereskedelmi bíróságok, valamint a gyárakban munkásbizottságok szervezésével; az ipari és kereskedelmi alkalmazottak munkaviszonyait is törvényesen kívánja szabályozni. Az erre vonatkozó törvényjavaslatok véleményezés végett már megküldettek az érdekelteknek, ámde a belpolitikai viszonyok meggátolták ezeknek a fontos kérdéseknek megoldását. Pedig e kérdések megoldása nem várthat már sokáig magára, úgyszintén el kell következnie a kötelező aggkori és rokkantbiztosításnak is, mert Magyarország tudatában van ama ténynek, hogy e kérdések megoldásával egyrészt a munkásosztály iránt való kötelezettségét teljesíti, másrészt pedig az ipari viszonyok konszolidálásának tesz jó szolgálatot.

A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete f. évi december hó 19-én tartotta Szterényi József v. b. t. t. elnöklete alatt rendes évi közgyűlését, melyen a kereskedelmi miniszter képviselőjében Papp Árpád miniszteri tanácsos jelent meg. Az elnöki megnyitó után az egyesület titkára, dr. Heller Farkas műegyetemi m. tanár terjesztette elő a választmány jelentését, amelynek értelmében az egyesület főképpen a nők éjjeli munkájáról szóló tilalom életbe léptetésével, a gyermekmunkával és a törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesülete zürichi naggyűlésének előkészítésével foglalkozott. Miután dr. Teller Miksa ügyvéd a zárszámadást és költségvetést előterjesztette, a közgyűlés egyhangúlag újból megválasztotta Szterényi József v. b. t. t.-t elnöknek, Bernát Istvánt és gróf Teleki Sándort alelnököknek és a választmányba mint új tagokat Böhm Vilmost, dr. Hahn Dezsőt, Jászai Samut, Magyarits Ágostont, Papp Árpádot, Schwimmer Rózsát és dr. Szilágyi Arthur Károlyt.

A közgyűlésen dr. Pap Dezső min. osztálytanácsos tartott nagy érdeklődéssel követett előadást az *otthonmunka törvényi szabályozásáról*. Kifejtette mindenekelőtt azokat a nagy veszedelmeket, amelyek minden szempontból az otthonmunkához fűződnek. Az otthonmunkás legsanyarúbb helyzetben van, bére

alacsony, munkaideje túlhosszú; a gyermekek már zsenge korban hozzáfognak a munkához és a munka az egészségügyi szempontból is a legnagyobb fokban aggályos viskókban folyik, ahonnan a legkülönbözőbb betegségek csíráit hordja szét az ott készült munka. Ez a körülmény keltette fel legelőször az érdeklődést az otthonmunka iránt, amidőn Peal Róbertnek leánya himlőben halt meg, melyet egy otthoni munkásnőnél készült ruha útján kapott. Miután az előadó megvilágította, miért nem lehet az otthonmunkásoknál kellőképpen az önségélyben reménykedni, kifejtette azokat az elveket, amelyek az egyedül célhoz vezető út mellett, az otthonmunka törvényes szabályozása mellett szem előtt tartandók. Első sorban a munkaszerződést kellene az otthonmunkásokra nézve azok valódi helyzetének megfelelően szabályozni. És e szabályokban gondoskodni arról, bérkönyvek és névlisták kötelezővé tételével, hogy a munkaadó részéről ne legyenek főképp a nyers anyag átengedésénél az otthonmunkások megrövidíthetők. Legnagyobb fontosság azonban az otthonmunkások minimális munkabérének bizottsági megállapításának jut. Ez volna az a megoldás, amely Ausztráliában és most már Angliában is alkalmazva olyannak bizonyult, hogy tényleg alkalmas az otthonmunkások nyomorult helyzetének megjavítására.

A mezőgazdasági munkáshiány Ausztriában. Az idei nyár és ősz kedvezőtlen időjárási viszonyai a már rég fennálló és mind nagyobb mértékben terjedő munkáshiányt fokozta a mezőgazdaságban.

Hogy pillanatnyilag segíteni lehessen, a földművelési miniszter az igazságügyminiszterhez azt a kérelmet intézte, hogy a betakarítási munkálatoknál könnyítse meg a rabok felhasználását. Az igazságügyminisztérium az alájarendelt ügyészségeknek és törvényszékeknek a legmesszebbmenő szabadságot adta önálló intézkedés céljából a rabok felhasználására.

A mezőgazdasági munkáknál való emberhiány leküzdésének másik módjaként a földművelési minisztérium régen törekszik arra, hogy módot találjon, hogy a mezőgazdasági munkásoknak az ország egyes részeiből a külföldre való erős, állandó, vagy időleges kivándorlását korlátozza, hogy a kérdéses munkaerőt idehaza megkösse.

A mezőgazdasági főbb testületek legutóbb figyelmessé tették annak a jelentőségére, amely ebben az irányban közgazdasági munkaközvetítő intézetek megteremtésére és kiépítésére vár. Azonkívül a már fennálló hasonló intézetek felhívták, hogy gondos figyelmet fordítsanak a szükséges mezőgazdasági munkaerők közvetítésére, mindenekelőtt abban az értelemben, hogy az állam egyes területein fölösleges, vagy kivándorolni vágyó munkások a belföldön köttessenek le és a belföldi munkára használtassanak föl.

Tarifaszerzések a városi munkások részére Berlinben. Megemlékeztünk már róla, hogy indítvány tétetett a berlini városi képviselőtestületi közgyűlésen a városi munkásokkal kötendő tarifaszerveződést illetőleg. A bizottság, amely elé ez az indítvány utaltatott, néhány határozatot közölt a városi tanácscsal. A tanács erre késznek nyilatkozott, hogy azoktól a városoktól, amelyek kollektív szerződéseket kötöttek, a tárgyra vonatkozó anyagot szerezzenek be. A bizottság egy másik határozatához azonban, hogy az iparhatóságtól kérjen szakvéleményt arranzéve, hogy ajánlatos-e Berlin városa és a szóba-jöhető munkásszervezetek között tarifaszerveződés kötése, nem akart a tanács hozzájárulni, egyrészt, mert ez a határozat először a községi képviselőtestületi közgyűlés jóváhagyását igényelte volna, mielőtt a tanács elé terjesztették, másrészt pedig, mert az ipari bíróságot ilyen szakvélemény adására nem tartja illetékesnek, hanem azt hiszi, hogy a fölött a vitás kérdés fölött a községi közigazgatásnak kell döntenie. A közgyűlés december hó 5-én foglalkozott a tanács ezen állásfoglalásával. Fischbeck városi tanácsos előadta, hogy a tarifaszervezések teljes elismerése mellett is még vitás az a kérdés, hogy a magánüzemek viszonyai a nyilvános üzemekével azonosak-e. Ez a kérdés nemcsak a pártok között vitás, hanem egyes pártok kebelében is, amint azt például a községi és állami munkások szövetségének tárgyalásai Münchenben megmutatták. Mindenesetre a községi képviselőknek maguknak kell a kérdésben döntenie. Ehhez a véleményhez csatlakozott valamennyi szónok, a szociáldemokrata szónok kivételével, aki az ipari bírósági bizottság megkérdezését kívánta.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Az 1907. évi XIX. t.-c. 64. §-ának értelmezéséhez.**

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1912. P. 196/7. számú ítélete.

Ítélet: A magyar királyi állami munkásbiztosítási hivatal a felebbezésnek részben helyt ad, az I. bíróság ítéletét részben megváltoztatja.

Indokolás: A p—i kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatóságának elutasító határozatával és az ez ellen irányuló felebbezést elutasító I. bírósági ítélettel szemben igénylőnek megbízott ügyvéde az 1911. évi november hó 19-ik napjával kezdődő 12 hétre a VIII. napibéosztály szerint számított táppénznek megítélése iránt terjesztett elő felebbezési kérelmet.

A felebbviteli bíróság arra való figyelemmel, hogy igénylő 1911. évi január hó 19-ik napjával bezárólag tuberkulózis betegségben kimerítette az alapszabályszerű húsz heti segélyezést, elsősorban azt tette megfontolás tárgyává, hogy figyelemmel az 1907. évi XIX. t.-c. 64. §-ának első bekezdésére, szerzett-e igénylő olyan újabb igényjogosultságot, amelynek alapján az ismét jelentkezett tuberkulózis betegségében segélyezést igényelhetne?

A felebbviteli bíróság ezt a kérdést, az I. bíróság ellenkező álláspontjával szemben, igenlő értelemben oldotta meg.

Az I. bíróság előtt megtartott tárgyaláson igénylő munkakönyve alapján megállapított tényállás szerint összesen nyolc hetet jóval felülhaladó időn át munkában állott és az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár tagja volt. Ezzel pedig az 1907. évi XIX. t.-c. 64. §-ának első bekezdése alapján a segélyezési igényjogosultságot még az előzővel azonos betegség tekintetében is újból megszerezte.

Ezzel a megállapítással szemben nélkülözi a törvényes alapot az I. bírósági ítéletnek az a jogi álláspontja, amely szerint az újabb igényjogosultság megszerzéséhez a nyolcheti munkában állás és pénztári tagság megszakítás nélküli folytonossága volna szükséges és amely szerint a megszakításokkal végzett ilyen munka időtartamai az igényjogosultság megállapítása céljából összeadhatók nem volnának.

Ezt a felfogást a felebbviteli bíróság már azért sem teheté magáévá, mert maga a törvény vonatkozó rendelkezésének szövege, miként ez a 64. §. első bekezdésében kifejezésre jut, nem kívánja a szóban lévő nyolc hét megszakítás nélküli folytonosságot, sőt ilyen magyarázatra a törvény javaslatának miniszteri indokolása sem nyújt alapot. Az indokolás szerint ugyanis (65. §-hoz 51. 1.) a törvény szóban lévő rendelkezésének célja az, hogy az alapszabályszerű időnél esetleg továbbtartó betegség esetében az illető beteg segélyezését már a rokkantellátás föladatául hagyja. De éppen ez alól a szabály alól tett kivételként rendeli a 64. §. első bekezdése a betegségi biztosításból folyó segélyezési igényjogosultságnak föltámadását az ott megjelölt törvényes feltételek fennforgása esetén. Már pedig a rokkant-ellátás terheinek kizárása szempontjából semmi elvi jelentősége nincs annak, hogy a beteg megszakítás nélkül, vagy megszakításokkal végezte-e legalább nyolcheti munkáját, mert hiszen a megszakítás nélkül nyolchetenként végzett munka mellett is újból és újból jelentkezhetik az alapszabályszerű teljes segélyezés igénybevétele céljából az állandóan beteg, a rokkant.

Egyébként az ellenkező felfogás arra, a munkásosztály életviszonyaival merőben ellentétes eredményre vezetne, hogy a munkásnak nem is betegsége, hanem a munkaviszonyok okozta munkaszünetelése is, mint üzemi munkacsökentés, üzemszünetelés, kizárás, sztrájk, munkanélküliség stb. újból és újból megszakítanak az új igényjogosultságot megállapító munkaidőtartamot és olyan különleges joghátránnyal a törvényhozás sem a törvény szövege, sem ennek indokolása szerint nem is gondolt. A betegségi biztosítás közegészségügyi és szociális vonatkozásainál fogva kétszeresen helytelen volna e törvényt magyarázat ott, ahol, mint nálunk is, hiányzik a törvény javaslatának indokolásában megjelölt rokkantellátás teljesítésére hivatott rokkantbiztosítás.

Az I. bíróság ellenkező álláspontját azzal is támogatni véli, hogy a tör-

vény ott, ahol megszakított időtartamok összeszámítását megengedni kívánja, ezt a megfelelő kifejezett rendelkezéssel teszi és miként a 61. §-ban is, az »összesen« szót használja.

Eltekintve azonban attól, hogy a 64. §. szövegével szemben egyéb §§-ból merített »a contrario« következtetés alig bírhat súlylyal, a felelősségi bíróság álláspontjának megerősítését látja a 60. §-nak abban a rendelkezésében is, amely szerint a betegsegélyezésekre való igény a foglalkozásba való belépés napjával kezdődik. A segélyezési igényjogosultságot megállapító időtartamból tehát a biztosításra kötelező foglalkozás egyetlen időszakát és így a megszakításokkal teljesített nyolcheti foglalkozási tartamokat sem lehet kizárni.

Ezt a felfogást látja a felső bíróság magában a törvénynek abban a 61. §-ban is érvényesülőnek, amely törvényszakaszra az I. fokú bíróság hivatkozik. Ott is a további biztosítás jogát a törvény szintén nem az egyhuzamban való alkalmaztatásnak bizonyos időtartamától teszi függővé, hanem éppen ellenkezőleg megengedi az egy év folyamán bármilyen részletekben történt alkalmazást, hacsak azoknak a részleteknek időtartama összesen eléri a hat hónapot.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Vakbélgyulladás mint üzemi baleset.

A német birodalmi biztosítási hivatal 1. a. 4050/911. sz. ítélete.

Ítélet: A hivatal a kártalanítási igénynek helyt ad.

Indokolás: A hivatal által beszerzett orvosi felülvéleményezés szerint megállapítható, hogy a sérültnél már a baleset (súlyos tárgy emelése) időpontja előtt a vakbél táján gyulladás mutatkozott, e betegségi tünetek még a baleset előtt rövid idővel is kezelésre szorultak. A beszerzett adatok szerint a gyulladás az orvosi kezelés folytán enyhült és a sérült a baleset előtt 14 nappal már fájdalomtól ment volt. Az emelésnél történt megerősítés azonban a gyulladás a vakbél környékén újból előidézett. Nem dönti meg ezt a következtetést az a megállapítás, hogy a vakbél operációjánál a sérülési következmények nem mutatkoztak, mert az ily következmények oly kicsinyek lehetnek, hogy pár nap múlva észre nem voltak vehetők. A gyulladás felizgatása összefügg a súlyos tárgy emelésével a balesettel, ezért a kártalanítási igény megállapítandónak mutatkozik.

A büntetőjogi gondatlanság fogalmához.

I. A budapesti kir. büntetőtörvényszék 1912 január 13-án kelt 2121/912. B. sz. ítélete.

Ítélet: A királyi törvényszék X. főgépész és munkavezető az U. keményítőgyárban, vádlottat bűnösnek mondja ki a Btk. 310. §-ának 1. bekezdésébe ütközős a szerint minősülő gondatlanságból okozott súlyos testi sértés vétségében, amelyet azáltal követett el, hogy B.-n az U. keményítőgyárban a munkások többszöri figyelmeztetése dacára a gödrös betonalapzatot, habár az a hatásköréhez tartozott, meg nem javíttatta, illetve a gödrök befedésére megfelelő számú és nagyságú vaslemezeket be nem szerzett és ezáltal okozója lett annak, hogy 1910 április 28-án, amikor egy három kerekű kocsin B. L. sértett áztatott kukoricát tolt, a kocsi a gödrös talajon felborult, sértettre dőlt, ki ezáltal 8 napon túl gyógyuló sérülést szenvedett.

A vádlott nem ismerte be bűnösségét. Azt beismerte, hogy a beteg gyárigazgató őt bizta meg teljes intézkedési hatáskörrel a gyár vezetésével; elismerte, hogy éppen B. L. jelentése folytán tudomással birt arról, hogy a padlás betonburkolata sok helyen megromlott; hogy azon gödrök, mélyedések vannak, amelyek a kukoricával megrakott kocsi tolását megnehezítik. Azzal védekezett azonban, hogy sértett a kérdéses időben úgy, mint más alkalommal is, a rendszerint nagyobb mennyiségű kukoricával terhelte meg a kocsit csak azért, hogy a szükséges mennyiségű kukoricát rendeltetési helyre szállítván, a munkából előbb távozhasson. Ezenkívül sértett a vaslemezeket nem használta fel, a gödröket velük nem fedte be. Ezek voltak az okai annak, hogy a kocsi a gödörben elakadt. És még ekkor sem tett jelentést, nem kért segítséget a kocsinak kiemelésére, hanem azt maga kísérelte meg, mivel pedig a túlsúlylyal szemben nem volt ereje a kocsi kiemelésére, a megmozdított kocsi rádőlt és emiatt sérült meg. B. L. terhelt magának okozta megsérülését. B. L. a fentebb előadott tény-

állásnak megfelelően adta elő az eset körülményeit, azzal az eltéréssel, hogy a kocsi tolatás közben dőlt rá és nem ő akarta azt felemelni és hozzátette, hogy a beszerzett vaslemezek nem voltak elegendők a gödrök befedésére, ez volt az oka, hogy a kocsi kereke megakadt.

II. A budapesti kir. ítélőtábla 1912 április 1-én kelt . . . sz. ítélete.

Ítélet: A kir. ítélőtábla az elsőbb bíróság ítéletét helybenhagyja.

Indokok: A kir. törvényszék által megállapított tényállást, a sértett kötelességére vonatkozó azzal a szabatosabb meghatározással, hogy a sértettnek naponként 100 mm. áztatott kukoricát kellett 3—4 métermázsás részletekben egy három kerekű kocsival a garárhoz eltolni, az elsőbíróság ítéletében felhozott helyes indokok alapján a kir. ítélőtábla is valónak fogadta el. Ezek alapján a vádlott bűnösségét és büntethetőségét bizonyították, cselekménye minősítését a törvény értelmében megfelelőnek, a reá kiszabott büntetést pedig az elsőbíróság ítéletében felhozott és a kir. ítélőtábla által is helyesekül elfogadott enyhítő körülmények figyelembevételével bűnösségével arányban állónak találta. Ezért és mert helyes és az elfogadott tényállásnak megfelelő az elsőbírósági ítélet indokolásának az a része is, hogy azáltal, hogy a sértett akkor, amikor a kocsi megakadt, ahelyett, hogy megfelelő segítség igénybevételével igyekezett volna a kocsit a gödörből kiemelni, azt egyedül kísérelte meg, a maga részéről is elmulasztotta a kellő elővigyázatot, az elsőbíróság ítéletét indokai alapján helyben kellett hagyni.

III. A m. kir. Curia 1912 október 1-én kelt . . . sz. ítélete.

Ítélet: Mindkét alsóbbfokú bíróság ítélete a Bp. 385. §. 1. a) pontjában meghatározott semmiségi okból megsemmisítetik és vádlott a Bp. 326. §. 1. pontja alapján az ellene emelt vád alól felmentetik.

Indokok: Védő a Bp. 385. §. 1. a) pontja alapján jelentett be semmiségi panaszt, mert vádlott cselekménye nem bűncselekmény, miután sértett maga volt oka a balesetnek és mivel az okozati összefüggés nem állapítható meg. A panasz alapos. Vádlottat terheli ugyan a mulasztás a tekintetben, hogy a megrongálódott betonburkolatot, holott ez kötelességében állott, felhívás dacára sem javíttatta ki és nem szerzett be annyi vaslemezt, hogy minden gödör fölé jusson, mert ez okozta, hogy a háromkerekű kocsi, amelyen sértett köteles volt naponként 100 métermázsas áztatott kukoricát 3—4 métermázsás részletekben a garárhoz tolni, mélyedésbe jutott és megakadt. A ténymegállapítás szerint azonban sértett nem ennek következtében, hanem annak folytán szenvedte a sérülést, hogy a nehéz kocsit minden meghagyás nélkül egymaga igyekezett a gödörből kiemelni, ami azonban a terhek súlya miatt nem sikerülvén, a megmozdított kocsi sértettre dőlt. A sértés tehát kétségtelenül a sértett önhibájából ama meggondolatlan eljárása folytán következett be, hogy az ő testi erejét felülmuló munka elvégzésére önként vállalkozott. Valamely beállott jogsértő eredményért pedig a cselekvő, illetőleg mulasztó büntetőjogilag csak akkor felelős, ha az eredmény a kellő gondosság mellett előrelátható s közte és vádlott cselekménye, illetőleg mulasztása között az okozati összefüggés megállapítható. Ez pedig a fenti tényállásra tekintettel az adott esetben nem forog fenn. S minthogy egyedül a sértett önhibájából bekövetkezett sérülésért vádlottat büntetőjogi felelősség nem terheli s ennél fogva tévesen alkalmazták a Btk. rendelkezését az alsóbbfokú bíróságok abban a kérdésben, hogy a vád alapjául szolgáló tett bűncselekmény tényálladékát megállapítja-e: ugyanazért mindkét alsóbbfokú bíróság ítéletét a Bp. 385. §. 1. a) pontjában megjelölt okból megsemmisíteni s a rendelkező rész értelmében a törvénynek megfelelő ítéletet hozni kellett.

HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, IV., Károly-körút 2. ■ Részvénytőke: 6,000.000 korona
KARTELEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-,
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153—98. SZÁM.

SZAKIRODALOM.

»Egyesült erővel.« **A magyar könyvnyomdászok ötvenévi szakszervezeti tevékenységének története.** A magyar tipográfia történetének és a magyar szakszervezeti mozgalomnak egyformán a legjobb és legfontosabb forrásmunkái közül való az a hatalmas kötet, amely a magyarországi könyvnyomdászok szervezkedéseinek ötvenéves történetét ünnepli és ismerteti. A nyomdai kulturtörténeti jelentőségéhez méltóan szép és nagyszabású munkát a »Magyarországi Könyvnyomdászok és Betüöntők Segélyező-Egyesülete« megbízásából *Novitzky N. László* írta olyan adattömeggel és olyan nagy áttekintésével ennek a nagy és sokoldalú anyagnak, ami a munkáját irodalmi szempontból is tiszteletreméltóvá teszi.

A könyv »történelmi bevezetés«-sel kezdődik, amelyben a könyvnyomtatás egész történetének rövid ismertetése megvan. Ebben a fejezetben a könyvnyomtatás első idejének kulturális környezete kitűnően kibontakozik és igen világosan érteti meg azt a kort, amelyben a művelődéstörténetnek ez a legnagyobb jelentőségű találmánya megszületett. Azután a könyvnyomtatók szociális viszonyait ismerteti a tizenkilencedik század első feléig, vagyis addig, amikor a modern értelemben vett szervezkedési mozgalmak megkezdődtek. Az első időben még nem egészen volt iparszerű jellege a könyvnyomtatásnak; »szabad művészet« volt és a nyomdászok az egyetem bíraskodása alá tartoztak, de ez nem mentette meg őket attól, hogy már 1471-ben Baselben és 1539-ben Párisban sztrájkolni legyenek kénytelenek jobb élelmezésért és jobb bánásmóddért. 1672-ben már *bojkott* is volt: *Jäcklin* bécsi mester olyan durván bánt a munkásaival, hogy azok nemcsak maguk léptek ki a műhelyből, hanem a többieket, de még az átutazó idegen segédek is figyelmeztették, hogy kerüljék *Jäcklin* mester műhelyét. Az egyetemi konzisztórium bíraskodása se sokat különbözött az ilyen ügyekben való későbbi kapitalisztikus bíraskodástól: *Jäcklin* munkásait a bojkott visszavonására és ötven forint pénzbírságra ítélték. Nagyjából ezek a viszonyok kísérik végig a szervezkedések történetét, párhuzamosan a kapitalizmus kifejlődésével, amelynek a modern fejlettsége teremtette meg végre a munkásszervezkedésnek is a modern formáját a tizenkilencedik század második felében. A következő fejezet a magyarországi könyvnyomtatók helyzetét ismerteti a tizenkilencedik század közepéig. A magyarországi viszonyok kicsinyesek voltak és a történetíróknak igen kevés mondanivalót adnak majdnem a tizennyolcadik századig. Amint a szervezkedésre való kedv emelkedni kezdte a fejét, a munkások elnyomtatása is teljes erővel akcióba lépett. De azért itt is volt sztrájk: 1782-ben a nagykárolyi gróf Károlyi-nyomda egész személyzete sztrájkba lépett.

»A szervezkedés útján« című fejezet az 1848. évi árszabálymozgalommal kezdődik, amely a bevezetője volt a modern szervezkedési mozgalmaknak. A magyarországi nyomdászok eredményekben gazdag és sok szempontból igen érdekes legújabb történetét a következő fejezetek mondják el és imponáló képét adják annak a küzdelemnek és kitartó munkának, amely a nyomdászok szerveztségét és a könyvnyomtató-ipar fejlődését a mai fokára vitte.

Ennek az időnek a története sokkal gazdagabb eseményekben, mint hogy azokat röviden ismertetni lehetne, csak néhány számadattal lehet a fejlődést jellemezni. Az Egyesület tagjainak száma 1862-től 1911-ig 206-ról több mint 7.000-re emelkedett. Az első évben 138 tagot és átutazó munkást segélyezett. 1911-ben 4.706-ot. A táppénz 2.040.74 koronáról 229.985.76 koronára emelkedett, az összes segélyek (a táppénzen kívül: özvegysegély, árvasegély, temetkezési illetmények, munkanélküli és utassegélyek) 1911-ben 469.120.96 koronát tettek ki.

Ennek a fejlődésnek szép tanujele maga ez a könyv is, amelynek a tipográfiai minősége mindenképpen elsőrendű s amelyet a régibb és újabb történeti részében egyformán sok sikerült és érdekes kép díszít és magyaráz. Az első kép egy Corvin-kódex címlapja, az utolsó a budapesti Gutenberg-otthon nagy díszterme: ami a kettő közé esik, annak a változatos, mozgalmas négy évszázadnak a kulturtörténetéből egy igen lényeges rész.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMENYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

SZTERÉNYI JÓZSEF: A munkásvédelem nemzetközi vonatkozásai	861
Dr. HAHN DEZSŐ: Az ipari betegségek biztosítása	864
A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS REFORMJA	874

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	874
Az Országos Pénztár közgyűlése. — Az Országos Pénztár közgyűlésén előterjesztendő határozati javaslatok. — Az Országos Pénztár alapszabályainak módosítása. — Kivándorlási tanács. — Országos Ipartanács. — Pénztári alkalmazottaknak mozgósítás csején járó illetménye. — Drágasági pótlék. — A fiumei kerületi munkásbiztosító pénztár 1911. évi feleslegének kétharmadrésze. — Járadékok közvetlen átutalása külföldön lakó járadékosok részére. — Baleset és paralízis progressziva. — A betegsegélyző pénztárak teljesítési kötelezettsége. — Politikai meggyőződés és orvosi kiképzés.	
<i>Munkaviszony</i>	902
Iparfejlesztés és szociálpolitika. — A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete. — A mezőgazdasági munkáshiány Ausztriában. — Tarifaszerveződések a városi munkások részére Berlinben.	
JOGGYAKORLAT	905
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás.	
SZAKIRODALOM	908
•Egyesült erővel. A magyar könyvnyomdászok ötvenévi szakszervezeti tevékenységének története.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. szám.
Telefon: 93—99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévízű gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m. a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női- és férfi-iszapfürdőket (iszapborogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas- és villamos-fürdőket. Ezekből a **dús gyógyforrásokból** kapja vizét a kontinensen egyedül álló női- és a férfiuszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségeknek is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság*

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. sulfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 250 kor. — Egyleteknek 160 kor.

Főraktár:

SZENT HERMINA GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, VII. KERÜLET THOKOLY-UT 28. SZÁM.

ALAPITTATOTT 1856. ■ TELEFON 958.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA
RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST.

Főüzlet és gyár:

IV., Kossuth Lajos-utca 6.

Ajánlják saját készítményű orvosi műszer, sérvkötő, haskötő, müláb, műkar, támgép és a betegápoláshoz szükséges összes gyártmányaikat. □

Előnyös árak. Pontos kiszolgálás.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

E

lőnyös fizetési feltételek mellett olcsó gyári áron a legjobb gyártmányú varró, ipari és gazdasági gépek, úgyszintén háztartási eszközök kaphatók **TATÁN, FENYVES NÁNDOR** Közgazdasági Áruforgalmi Vállalatánál, Komárom-megye.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság

(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

AMSTERDAM.

MAGYARORSZÁGI IGAZGATÓSÁG AZ INTÉZET SAJÁT PALOTÁJÁBAN:

Budapest, Kalvin-tér, Baross-utca 1., Üllői-út 2-4. sz.
Bejárat az Üllői-út 4. sz. kapun.

LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1910-ik év végén a biztosítások összege **392 millió** koronát : meghaladta.

A tartalékok összege: **115 millió 894,476 K**

Eddigi kifizetések a biztosítottaknak: **119 millió 874,160 K**

Telegdi Ármin

részárú-vállalata

Budapest, VII., Damjanich-utca 37.

Telefon: 105-07.

Alapítotott
1841-ben.

Pesti Magyar Kereskedelmi Bank Budapest V., Fürdő-utca 2.

Alaptőke 50,000.000 K,
Tartalékok 68,600.000 >

Igazgatóság: V., Fürdő-utca 2. szám.
Központ: V., Fürdő-utca 2. szám.
Váltóüzlet: V., Fürdő-utca 2. szám.

Fiókok Budapesten:

II., Fő-utca,
II., Margit-körút,
IV., Kossuth Lajos-utca és
Károly-körút sarkán,
V., Váci-körút 74.,
V., Szabadságtér 16.,
VI., Andrassy-út 21.,
VII., Erzsébet-körút 26

VII., Lövéde-tér 9.,
VII., Rákóczi-út 32.
VII., Rákóczi-út 84.
VIII., József-körút.
IX., Várház-körút 5.

X., Kőbánya, Liget-tér 2.

Fiókok a vidéken:

Brassó, Eszék, Nkanizsa, Nszeben, Sopron,
Ujpest, Ujvidék. Ezenkívül kommanditek és
affiliált intézetek az ország, val mint a Balkán
nagyobb városaiban. Sarajevo, Athen, Wien.

MAGYAR KENDER- ÉS LENIPAR R.-T.

Előbb: Salzmann és Társa.

Központ: Budapest V., Szabadság-tér 15

Gyárak: Szeged, Dunaföldvár stb.

Szegedi szövődénkben készülnek a saját
kendergyárunkban kikészített, fonódánkban
fonott fonalakból a legjobb minőségű vásznak,
vizmentes szövetek, len- és kenderzsákok stb.

Ajánljuk a kendergyárunkban kikészített,
elismert jóminőségű kenderfajtáinkat és fonó-
dánk elsőrendű len- és kender-fonalait.

Modern transmissiók

sajtoló acéllemezből

200%-kal erősebb

és
50%-kal könnyebb

mint az öntöttvas transmissiók.

Tartós, könnyű, olcsó, állandóan
raktáron

Kell Jenő Budapest

VI., Gyár-utca 26.

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battaglai vulkanikus radio-
activ iszappal való részle-
ges göngyölés. Csúsz, kösz-
vény, idegzsábák, sebészeti
utóbántalmak és izzadmá-
nyok (hasüri) eseteiben gyors
és radikális eredmény.

Ajánlják orvosaink
∞ legkiválóbbjai. ∞

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak
figyelmébe ajánlja az Ország-
gos Pénztár 1909. okt. 28-án
megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

Orvos urak figyelmébe!

Ludtálpúak és fájos lábúak legjobb eredménnyel használják a szab. Laufer ludtálp-fűzőt.

Szakorvosok által elismerve. — Prospektust ki-
vánatra ingyen küld az egyedüli készítő

SZÉKELY ÉS TÁRSA

ortopéd-cipész.

BUDAPEST,

IV., Múzeum-körút 9. szám.

Téli fürdőkúra. A BUDAI SZENT-LUKÁCSFÜRDŐ

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN

olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók ve-
zetnek a gyógyfürdőkhöz. Természetes forró-meleg kénes források,
iszapfürdők, iszapboregatások. RADIUM EMANATORIUM.
Prospektust küld a SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás

szénsavval telített ásványvíz
hasznos ital ÉTVAGYZAVAROK-
NÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZ-
SÉGEKNÉL. A legfiszább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borvíz. Hatékony szomj-
csillapító. — Övszer fertőző betegségek ellen.
SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÚTVÁLLALAT R.-T. BUDÁN.

Részletfizetésre

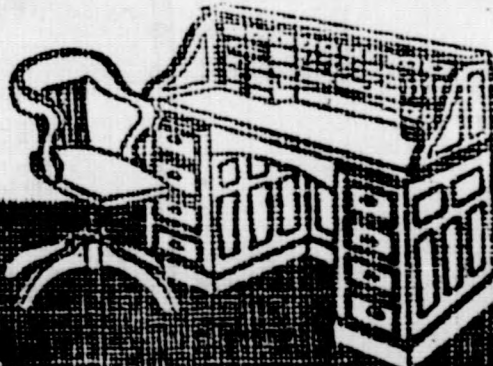
is szállítunk

modern amerikai irodai-, íriszoba-

és könyvtár-berendezéseket

Glogowski és Társa ca. 40 kfr.
udv. szállító
Budapest, VI. ker., Andrásy-út 12.

Képes
árjegy-
szék

ingyen
és tér-
mentés.

Szent-Margitszigeti üdítővíz

A legkiválóbb szénsavval telített ásványvíz.

Mint asztali víz nagyon kellemes, jó hatású, egészségápoló ital. — A Szent-Margitsziget gyógyfürdő felügyelősége saját kezelésében. Telefon 36-52. Minden jobb fűszerüzletben és vendéglőben kapható.

Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság.